

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ
(Α.Μ.: 1012201803008)

Θέμα: «Αδόλφος Χίτλερ (1889-1945): Η άνοδος
και η πτώση ενός στυγνού δικτάτορα»

Επιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαηλίδης
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Σωτήριος Ριζάς

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2020

*Σε όσους έπεσαν πολεμώντας τον ναζισμό
και προς γνώση όσων εθελουφλούν*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	5
Εισαγωγή.....	8

Α΄ Κεφάλαιο

Η παιδική και εφηβική ηλικία του Αδόλφου Χίτλερ	10
1.1. Η καταγωγή του	10
1.2. Τα πρώτα χρόνια της ζωής του και η σχέση με τους γονείς του	11
1.2.1. Ο αυταρχικός πατέρας του	12
1.2.2. Η καλοσυνάτη Κλάρα Χίτλερ και η αγάπη για τον γιο της	12
1.3. Η παιδική ηλικία	14
1.4. Τα εφηβικά χρόνια και οι επιδόσεις του στο σχολείο	15
1.4.1. Ο θάνατος του πατέρα του	16
1.5. Η οριστική εγκατάλειψη του σχολείου	16
1.6. Η αρρώστια και ο θάνατος της μητέρας του. Οι αποτυχίες στις εξετάσεις της Ακαδημίας των Καλών Τεχνών	17

Β΄ Κεφάλαιο

Ο Χίτλερ στη Βιέννη και στο Μόναχο	19
2.1. Η αντισημιτική Βιέννη των αρχών του 20 ^{ου} αιώνα και η «εικόνα του κόσμου» για τον Χίτλερ.....	19
2.1.1. Η συγκατοίκηση του Χίτλερ με τον Κούμπιτσεκ.....	20
2.1.2. Οι προσωπικότητες και οι ιδεολογίες που επηρέασαν τον Χίτλερ	21
2.1.3. Η καλλιτεχνική αποτυχία και η περίοδος την απόλυτης εξαθλίωσης του Χίτλερ στη Βιέννη.....	23
2.1.4. Το μίσος του Χίτλερ απέναντι στους Εβραίους και τους Σοσιαλδημοκράτες ελλόχευε, αλλά δεν εκφραζόταν	25
2.2. Ο Χίτλερ στο Μόναχο	27
2.2.1. Η αποτυχημένη καλλιτεχνική του πορεία συνεχίζεται	27
2.2.2. Ο ανυπότακτος Χίτλερ.....	28

Γ΄ Κεφάλαιο

Ο Χίτλερ στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και οι πρώτες επαφές του με την ταραγμένη πολιτική ζωή της Γερμανίας	29
3.1. Ο Χίτλερ κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου	29
3.2. Η ανάμειξή του στην πολιτική ζωή της μεταπολεμικής Γερμανίας	31

3.3. Ο Χίτλερ ως μέλος του Γερμανικού Εργατικού Κόμματος και η προσπάθειά του να αναδιοργανώσει το κόμμα.....	34
3.4. Το πραξικόπημα της μπυραρίας	38
3.5. Η δίκη και η φυλάκιση του πραξικοπηματία Χίτλερ	40

Δ' Κεφάλαιο

Ο δρόμος προς την κατάκτηση της εξουσίας	43
4.1. Οι προσπάθειες του Χίτλερ για ολική αναδιοργάνωση του κόμματος και η εδραίωση της εξουσίας του στους κόλπους του κόμματος.....	43
4.2. Το κραχ του 1929 και η απότομη αύξηση της δύναμης του κόμματος του Χίτλερ	45
4.3. Η προεκλογική εκστρατεία και η εκλογική νίκη του Χίτλερ και των ναζί.....	46
4.4. Η τελική ευθεία προς την κατάκτηση της εξουσίας και οι πολιτικοί ελιγμοί του Χίτλερ	49

Ε' Κεφάλαιο

Ο Χίτλερ στην εξουσία και η καθιέρωση της δικτατορίας στη Γερμανία.....	53
5.1. Τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στη Γερμανία αμέσως μετά την κατάληψη της εξουσίας από τον Χίτλερ.....	53
5.2. Οι πρώτες ενέργειες του Χίτλερ μετά την κατάληψη της εξουσίας και η εκμετάλλευση του εμπρησμού του Ράιχσταγκ.....	54
5.3. Η κατάλυση της δημοκρατίας και η εδραίωση της εξουσίας του Χίτλερ.....	55
5.4. «Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών»	57
5.5. «Φύρερ» ο αναμφισβήτητος ηγέτης του γερμανικού κράτους.....	59
5.5. Οι «Νόμοι της Νυρεμβέργης», η κατάληψη της Ρηνανίας και οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1936	60
5.6. Ο Άξονας Ρώμης-Βερολίνου και η προσάρτηση της Αυστρίας	62
5.7. Η Συμφωνία του Μονάχου και η «Νύχτα των Κρυστάλλων»	64
5.8. Η κατάληψη της Τσεχοσλοβακίας και το Σύμφωνο Ρίμπετροπ-Μολότοφ.....	65
5.9. Η εισβολή των Γερμανών στην Πολωνία και η έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου	67

ΣΤ' Κεφάλαιο

Ο Χίτλερ κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.....	68
6.1. Η έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η εισβολή στην Πολωνία.....	68
6.2. Ο Ψευδοπόλεμος και η εισβολή του Χίτλερ στη Δανία και τη Νορβηγία.....	69
6.3. Η κατάληψη των Κάτω Χωρών, η μάχη της Γαλλίας και η επίθεση στη Βρετανία.....	70

6.4. Ο πόλεμος στα Βαλκάνια και οι συγκρούσεις στη Βόρεια Αφρική	75
6.5. Η Επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα» και η προσπάθεια κατάκτησης της Σοβιετικής Ένωσης.....	78
6.6. Η εσωτερική πολιτική του Χίτλερ κατά τη διάρκεια του πολέμου, η διαχείριση των κατεχόμενων χωρών και το <i>Ολοκαύτωμα</i>	81
6.7. Η αντιμετώπιση των Συμμάχων σε όλα τα μέτωπα, η τελική ήττα της ναζιστικής Γερμανίας και ο θάνατος του Χίτλερ.....	83
6.7.1. Οι τελευταίες μέρες του Χίτλερ	86

Z' Κεφάλαιο

Η κληρονομιά του Χίτλερ στη σύγχρονη εποχή	89
Επίλογος.....	91
Πηγές και Βιβλιογραφία	95
Παράρτημα	104
Περίληψη	131

Πρόλογος

Παρανοϊκός, αιμοδιψής, θρασύς, φιλόδοξος, ψυχικά άρρωστος και ανισόρροπος. Αυτά είναι μερικά από τα επίθετα που συνήθως κοσμούν το όνομα του Αδόλφου Χίτλερ σε αρκετά βιβλία, άρθρα και ντοκιμαντέρ. Όταν άκουσα για πρώτη φορά το όνομα του Χίτλερ, στην ηλικία των 10 ετών περίπου, ήρθα σε επαφή με την πληθώρα τόσο των επιθέτων που τον χαρακτήριζαν, όσο και των γεγονότων με τα οποία συνδεόταν το όνομά του. Βέβαια, δεν ασχολήθηκα, παρά μόνο σε μεγαλύτερη ηλικία, με την ιστορική περίοδο που αντιπροσώπευε και αντιλήφθηκα κάμποσα χρόνια αργότερα πόσο πολύ επηρέασε την ιστορία της Γηραιάς Ηπείρου, ακόμα και ολόκληρου του κόσμου. Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους εγκληματίες, όχι μόνο του 20^{ου} αιώνα, αλλά και όλης της ανθρώπινης Ιστορίας, υπεύθυνος τόσο για το ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όσο και για το Ολοκαύτωμα των Εβραίων και άλλων ομάδων που βρέθηκαν κάτω από τη στυγνή εξουσία του.

Διαβάζοντας το βιβλίο του με τίτλο «*Ο Αγών μου*» θα καταλάβει κανείς πως ο Χίτλερ, χωρίς αμφιβολία, ήταν ένας άνθρωπος της εποχής του, σκληρός και ανελέητος με τη ζωή. Σε μία εποχή που η πείνα βρισκόταν σε ημερήσια διάταξη στον δυτικό κόσμο, τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Αμερική και που ο αγώνας για τον επιούσιο ήταν διαρκής και τρομακτικός, όσοι δεν ήταν σκληροί και πειθαρχημένοι, συνήθως δεν κατάφερναν να επιβιώσουν. Ίσως από αυτό το γεγονός να επηρεάστηκε ο Χίτλερ πιστεύοντας πως η ζωή είναι μία αδιάκοπη μάχη και πως οι δυνατοί πρέπει να επιβιώσουν, ενώ οι αδύναμοι να αφανιστούν. Ασφαλώς οι αντισημιτικές και ρατσιστικές θεωρίες με τις οποίες ήρθε σε επαφή κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Βιέννη διαδραμάτισαν και αυτές ρόλο.

Αλλά ήταν όντως παρανοϊκός; Και πώς ένας παρανοϊκός, γεμάτος αυταπάτες και ψυχικά άρρωστος άνθρωπος κατάφερε να ανέλθει στην εξουσία, να κυβερνήσει με πυγμή και σιδηρά πειθαρχία και να σύρει την Ευρώπη και κατ' επέκταση τον κόσμο στην πιο πολύνεκρη πολεμική σύρραξη όλων των εποχών; Πώς ένας στυγνός ψυχασθενής έβγαине στο βήμα, και στα πόδια του πλήθη Γερμανών παραληρούσαν και κρέμονταν από κάθε του λέξη; Όπως είναι ιδιαίτερα γνωστό, οι ψυχασθενείς δεν μπορούν να ελέγξουν τον ίδιο τους τον εαυτό, πόσο μάλλον έναν ολόκληρο λαό και κατ' επέκταση μισή ήπειρο.

Όλα αυτά τα ερωτήματα ταλανίζουν χρόνια το μυαλό τόσο το δικό μου, όσο και αρκετών ιστορικών και ερευνητών. Και το συμπέρασμα είναι πάντα το ίδιο.

Κανέννας δε θα μπορέσει να καταλάβει πλήρως τι πραγματικά σκεφτόταν και ένιωθε ο Χίτλερ. Κανέννας δε γνωρίζει αν είχε τύψεις, ενοχές, αδυναμίες. Κανείς δεν μπορεί να αποδείξει τι σκεφτόταν πριν κοιμηθεί και αν κοιμόταν ήσυχος, ενώ εκατομμύρια σκοτώνονταν στα πεδία των μαχών εξαιτίας της πολιτικής του. Οι θεωρίες και οι υποθέσεις είναι πολλές αλλά η βεβαιότητα μάλλον απύσαστα.

Ωστόσο, ως ιστορικός πλέον οφείλω να επιχειρήσω να βρω απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα. Στη συγκεκριμένη διατριβή θα εξετάσω τη ζωή του Χίτλερ από τη στιγμή που γεννήθηκε σε μία μικρή κωμόπολη της Αυστρίας, μέχρι τη στιγμή που πάτησε τη σκανδάλη στο δωμάτιό του, στα υπόγεια της Καγκελαρίας του Γ' Ράιχ, ενώ οι εκρήξεις και η σκόνη από τις μάχες έπνιγαν το περικυκλωμένο από τους Σοβιετικούς Βερολίνο.

Πρόκειται για μία δύσκολη έρευνα, αλλά θεωρώ πως είναι υποχρεωτικό για έναν ιστορικό να ασχοληθεί με έναν άνθρωπο που έπαιξε ρόλο κλειδί στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία και έμεινε γνωστός τόσο για το λουτρό αίματος που προξένησε, όσο και για την αδιάκοπη καταστολή που εφάρμοσε τόσο στη Γερμανία όσο και στις κατεχόμενες από αυτή χώρες. Μόνο η μνήμη των εκατομμυρίων Εβραίων και άλλων ομάδων που σφαγιάστηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης ύστερα από την επιθυμία του Χίτλερ, καθώς και των απλών στρατιωτών και πολιτών που έπεσαν αντιστεκόμενοι στη γερμανική ναζιστική θηριωδία αποτελεί μεγάλο κίνητρο για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας. Φτάνοντας σε αυτό το σημείο έχω καθήκον να ευχαριστήσω θερμά όσους με βοήθησαν και με στήριξαν να φέρω εις πέρας την παρούσα έρευνα.

Πιο συγκεκριμένα θα ήθελα να ευχαριστήσω μέσα από την καρδιά μου τον κύριο Θανάση Χρήστου, Καθηγητή Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας στο Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών (Καλαμάτα) του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, για τις γνώσεις τις οποίες μου μεταλαμπάδευσε, την καθοδήγησή του, αλλά και τις υποδείξεις και τη βοήθεια που μου προσέφερε αφειδώς για την πραγματοποίηση της παρούσας διατριβής. Τόσο κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών, όσο και των μεταπτυχιακών μου σπουδών βρισκόταν στο πλευρό μου και με στήριξε με την παροχή συμβουλών και υλικού και μετέτρεψε με τη διδασκαλία του το ενδιαφέρον μου για την ιστορία σε πραγματική αγάπη για τη συγκεκριμένη επιστήμη.

Οφείλω, ακόμη, πολλές ευχαριστίες στους συνεπιβλέποντες καθηγητές αυτής της διατριβής για τη συμβολή τους, στον κύριο Ιάκωβο Μιχαηλίδη, Καθηγητή Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, και στον κύριο Σωτήριο Ριζά, διευθυντή ερευνών στο Κέντρο Έρευνας της Ιστορίας του Νεώτερου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών.

Επιπροσθέτως, χρωστάω ένα μεγάλο ευχαριστώ, τόσο στους καθηγητές του προπτυχιακού και του μεταπτυχιακού επιπέδου, που με την διδασκαλία τους τελειοποίησαν τις γνώσεις μου στην Ιστορία, όσο και σε εκείνους τους διδάσκοντες που από την πρωτοβάθμια μέχρι και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με βοήθησαν και με καθοδήγησαν έτσι ώστε να φτάσω πιο κοντά στον σκοπό μου και να σπουδάσω αυτό που αγαπώ.

Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω το προσωπικό της Βιβλιοθήκης του Τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, της Βιβλιοθήκης των Φοιτητικών Αναγνωστηρίων του Πανεπιστημίου Αθηνών, της Βιβλιοθήκης της Φιλοσοφικής Σχολής, της Βιβλιοθήκης της Νομικής Σχολής, της Βιβλιοθήκης του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και της Βιβλιοθήκης του Παντείου Πανεπιστημίου, που με προμήθευσε με υλικό για την πραγματοποίηση της παρούσας διατριβής.

Ακόμα, οφείλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στη συμφοιτήτριά μου Αλεξάνδρα Καπετάνιου για τη συμπαράστασή της και για τη βοήθειά της στην επιμέλεια του κειμένου.

Τέλος οφείλω να γνωστοποιήσω, πως αφιερώνω τη συγκεκριμένη διατριβή στους γονείς μου, οι οποίοι από τη μέρα που γεννήθηκα μοχθούν και προσπαθούν με κάθε τρόπο να κάνουν τη ζωή μου καλύτερη, ενώ παράλληλα, μέσω της εμπειρίας τους και της υπομονής τους με στήριζαν σε αυτό το δύσκολο εγχείρημα.

Εισαγωγή

Στην παρούσα διατριβή μεταπτυχιακής ειδίκευσης, θα προσπαθήσω να παρουσιάσω την πορεία που ακολούθησε στη ζωή του ο Αδόλφος Χίτλερ, από τη στιγμή που ήρθε στον κόσμο, στις 20 Απριλίου 1889, στο Μπραουνάου αμ Ιν της Αυστρίας, μέχρι την αυτοκτονία του στο Βερολίνο, στις 30 Απριλίου 1945. Θα δώσω έμφαση στα γεγονότα που σημάδεψαν τη ζωή του και θα προσπαθήσω να εξηγήσω πώς κατέληξε, από ένας ασήμαντος άστεγος, να μετατραπεί στον μεγαλύτερο δικτάτορα όλων των εποχών. Παράλληλα, θα εξεταστούν οι πτυχές του χαρακτήρα του, ενώ θα γίνει ειδική μνεία στις αντιλήψεις του και στον τρόπο που αυτές αναπτύχθηκαν, αλλά και επηρέασαν τον γερμανικό λαό. Τέλος, θα γίνει μία ανάλυση των πράξεων και των αποφάσεων του Χίτλερ, τόσο ως πολιτικού και προπαγανδιστή, όσο και ως στρατιωτικού και ρήτορα.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο, περιγράφονται τα παιδικά και εφηβικά χρόνια της ζωής του Χίτλερ. Παρουσιάζονται οι γονείς του και η σχέση που είχε μαζί τους, η καταγωγή του και οι σπουδές του. Σημαντικά γεγονότα αποτελούν οι καυγάδες με τον πατέρα του, καθώς και ο θάνατος της μητέρας του, που τον σημάδεψε. Μέσα από αυτή την ανάλυση, θα φανούν οι πτυχές του χαρακτήρα του, ο οποίος τότε διαμορφωνόταν. Το κεφάλαιο κλείνει με την αποτυχία του να εισέλθει στην Σχολή Καλών Τεχνών και με τη μετακόμισή του στη Βιέννη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, δίνεται έμφαση στη διαμονή του Χίτλερ στη Βιέννη και στον τρόπο ζωής του εκεί. Παρουσιάζονται οι αντιλήψεις που τον επηρέασαν, όπως ο αντισημιτισμός και ο παγγερμανισμός, που ήταν ευρέως διαδεδομένες στη Βιέννη, ενώ γίνεται μία περιγραφή της σκληρής ζωής που αναγκάστηκε να ζήσει ως άστεγος. Είναι η εποχή που οι προκαταλήψεις και οι δεισιδαιμονίες του αρχίζουν να μονοπωλούν τη σκέψη του. Στη συνέχεια, θα βρεθεί στο Μόναχο, όπου θα μείνει μέχρι το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Στο επόμενο κεφάλαιο, σκιαγραφείται η περίοδος που ο Χίτλερ, υπηρέτησε ως αγγελιαφόρος του Γερμανικού Στρατού, στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, γίνεται αναφορά στους τραυματισμούς του και στη χαλύβδωση των αντιλήψεών του. Στη συνέχεια, θα αναλυθεί η πρώτη επαφή του Χίτλερ με την πολιτική, ως μέλος και στη συνέχεια ως πρόεδρος του Ναζιστικού Κόμματος, ενώ γίνεται εκτενής εξιστόρηση της οργάνωσης του Κινήματος της Μπυραρίας και της φυλάκισής του στο φρούριο Λάντσμπεργκ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, βλέπουμε τον Χίτλερ να αλλάζει τακτική και να προσπαθεί να καταλάβει την εξουσία της Γερμανίας μέσω της κοινοβουλευτικής οδού. Παρουσιάζονται οι συνεχείς εκλογικές αναμετρήσεις, οι επαφές του με τους διαμορφωτές της πολιτικής σκηνής της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και οι διάφοροι πολιτικοί ελιγμοί του. Τα κεφάλαιο τελειώνει με την τελική κατάκτηση της θέσης του Καγκελάρου και κατ' επέκταση της εξουσίας της χώρας.

Στη συνέχεια, εξετάζεται η διακυβέρνηση του Χίτλερ, αμέσως μετά την κατάληψη της εξουσίας. Γίνεται αναφορά στην καθιέρωση της εξουσίας του, με τη *Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών*, ενώ δίνεται έμφαση στην εφαρμογή των αντιλήψεων του Χίτλερ και στη σκληρή και απάνθρωπη αντιμετώπιση των θεωρητικών εχθρών του καθεστώτος, Εβραίων και άλλων. Παράλληλα, εξιστορούνται οι ελιγμοί του στη διεθνή πολιτική σκηνή, με την κατάληψη της Ρηνανίας, το Σύμφωνο του Μονάχου, την κατάκτηση της Τσεχοσλοβακίας και την υπογραφή συμφωνίας μη επίθεσης με την Ε.Σ.Σ.Δ. Το κεφάλαιο λήγει με την εισβολή στην Πολωνία και με το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Στο έκτο κεφάλαιο, ο Χίτλερ παρουσιάζεται ως στρατιωτικός και πολιτικός κατά τη διάρκεια του πολέμου. Αναλύονται οι αποφάσεις και οι λανθασμένες κινήσεις του, ενώ γίνεται στενή καταγραφή της πορείας του πολέμου. Παράλληλα, δίνεται μεγάλη έμφαση στην ευθύνη του για τη διεξαγωγή του πολέμου, αλλά και στη διάπραξη του μεγαλύτερου εγκλήματος στην ιστορία, του Ολοκαυτώματος. Το τέλος του κεφαλαίου συμπίπτει και με το τέλος του δικτάτορα, ο οποίος αυτοκτόνησε στο πολιορκημένο από τους Σοβιετικούς Βερολίνο, έχοντας οδηγήσει την Ευρώπη και τον κόσμο στην απόλυτη καταστροφή.

Στο τελευταίο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η απήχηση που είχαν οι αντιλήψεις του Χίτλερ στις μεταπολεμικές κοινωνίες. Απαριθμούνται τα διάφορα κόμματα και κινήματα, που έχουν ως πρότυπο τον Χίτλερ και τον ναζισμό, τόσο στη Δυτική Ευρώπη και τις ΗΠΑ, όσο και στην Ανατολική Ευρώπη, ακόμα και την Ελλάδα. Παράλληλα ασκείται κριτική σε όλους τους λεγόμενους *Αρνητές* του Ολοκαυτώματος, οι οποίοι, μόνο και μόνο με τις αντιλήψεις τους, αποτελούν, το λιγότερο, υβριστές της μνήμης όσων πέθαναν από τις ναζιστικές θηριωδίες.

Α' Κεφάλαιο

Η παιδική και εφηβική ηλικία του Αδόλφου Χίτλερ

1.1. Η καταγωγή του

Στις 20 Απριλίου του 1889, σε μία μικρή πολίχνη, που βρίσκεται στην Αυστρία, στα σύνορα με τη Βαυαρία, το Μπραουνάου αμ Ιν γεννήθηκε ο Αδόλφος Χίτλερ¹. Πατέρας του ήταν ο Αλόις Χίτλερ και μητέρα του η Κλάρα Πέλτσλ. Σύμφωνα με τον ίδιο τον Χίτλερ, η γέννησή του στο Μπραουνάου αμ Ιν ήταν σημάδι της Θείας Πρόνοιας. Πιο συγκεκριμένα στο βιβλίο του *«Ο Αγών μου»* αναφέρει²: *«Μου φαίνεται σήμερα πως μια ευτυχής συγκυρία επέλεξε το Μπραουνάου αμ Ιν σαν τη γενέτειρά μου. Αυτή η μικρή συνοριακή πόλη βρίσκεται ανάμεσα σε δύο γερμανικά κράτη, την επανένωση των οποίων με κάθε διαθέσιμο μέσο εμείς, η νεότερη γενιά, κάναμε σκοπό της ζωής μας»*.

Σύμφωνα με αρκετούς ιστορικούς, ο Αλόις και η Κλάρα ήταν δεύτερα ξαδέρφια και για να μπορέσουν να παντρευτούν το 1885, χρειαζόταν η έγκριση της εκκλησίας και αναγκάστηκαν να πάρουν ειδική άδεια από τον επίσκοπο³. Ο πατέρας του, περίπου 50 χρονών τότε, υπηρετούσε σαν τελωνιακός⁴. Ο γάμος του με την Κλάρα, ήταν ο τρίτος στη σειρά, καθώς είχαν προηγηθεί άλλοι δύο. Ήταν γόνος αγνώστου πατρός και πήρε έτσι το επώνυμο της μητέρας του Άννας Μαρίας Σίκλγκρουμπερ.

Αργότερα η Άννα Μαρία παντρεύτηκε τον Γκεόργκ Γιόχαν Χιέντλερ, ο οποίος αναγνώρισε τον Αλόις ως νόμιμο γιο του, με αποτέλεσμα ο Αλόις να πάρει το επίθετο Χιέντλερ. Η τροποποίηση του επωνύμου από Χιέντλερ σε Χίτλερ οφειλόταν σε ορθογραφικό λάθος του υπαλλήλου που κατέγραψε το νέο επώνυμο του Αλόις⁵. Ο Χίτλερ έχει πει για το επώνυμό του⁶: *«Μου φαίνεται πως το όνομα Σίκλγκρουμπερ είναι άχαρο, βαρύ και όχι τόσο πρακτικό. Το όνομα Χιέντλερ μου φαίνεται πολύ τεμπέλικο. Αλλά το όνομα Χίτλερ αντηχεί ευχάριστα και εύκολα το συγκρατεί κανείς στη μνήμη του»*.

Οι ιστορικοί Άλαν Μπάλοκ και Ουίλιαμ Σίρερ ισχυρίζονται πως ο Αλόις ήταν πραγματικό παιδί του Γκεόργκ Χιέντλερ. Επιπλέον, υπάρχουν διάφορες

¹ P. Ham, *Ο νεαρός Χίτλερ*, Αθήνα 2018, σ. 23.

² Α. Χίτλερ, *Ο Αγών μου*, Αθήνα 2006, σ. 77.

³ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 24.

⁴ Θ. Δαμιανός, *Αδόλφος Χίτλερ. Κρυφά Γεγονότα*, Αθήνα χ.χ., σ. 10.

⁵ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 13.

⁶ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *Τα υπέρ και τα κατά Χίτλερ*, Αθήνα 1972, σ. 10.

μαρτυρίες, όπως αυτή του υπουργού του Ράιχ, Χάνς Φρανκ⁷, και αυτή του Ένγκελμπερτ Ντόλφους⁸, οι οποίες αναφέρουν πως ο Αλόις ήταν ένας Εβραίος με επώνυμο Φρανκενμπέργκερ, ο οποίος άφησε έγκυο την Άννα Μαρία Σίκλγκρουμπερ, όταν αυτή εργαζόταν στο σπίτι του ως υπηρέτρια. Ωστόσο, μπορεί να μην αναγνώρισε ποτέ το παιδί, αλλά πλήρωνε διατροφή για λογαριασμό του γιου του.

Στον αντίποδα, σύμφωνα με τον Ντόλφους, η Άννα Μαρία Σίκλγκρουμπερ, βρισκόταν σε σχέση με τον βαρόνο Ρότσιλντ, μέλος της γνωστής εβραϊκής οικογένειας, η οποία ύστερα από μερικές δεκαετίες θα γινόταν από τις πιο ισχυρές και σημαντικές της Ευρώπης. Όπως είχε αναφέρει⁹: *«Οι Ρότσιλντ διακρίθηκαν για τη διαισθητική τους ευφυΐα, τουλάχιστον στις μπίζνες. Παρόμοια ευφυΐα έδειξε πως διέθετε και ο Χίτλερ»*.

Το ενδιαφέρον της υπόθεσης είναι πως μέσα από τα γραφόμενα του Φρανκ και του Ντόλφους προκύπτει πως ο Αδόλφος Χίτλερ, είχε στις φλέβες του εβραϊκό αίμα¹⁰. Βέβαια, υπάρχουν και πολλοί που ισχυρίζονται πως ο Χίτλερ ήταν Τσέχος από την πλευρά του πατέρα του, κάτι το οποίο βέβαια δεν έχει αποδειχθεί.

1.2. Τα πρώτα χρόνια της ζωής του και η σχέση με τους γονείς του

Τα πρώτα χρόνια του Χίτλερ στιγματίστηκαν από τις εντελώς διαφορετικές αντιλήψεις των γονιών του περί ανατροφής των παιδιών. Ο Χίτλερ ζούσε εγκλωβισμένος σε μία οικογένεια, στην οποία η απειλητική και βίαιη παρουσία του πατέρα, αντισταθμιζόταν από την περίσσεια στοργή και αγάπη της μητέρας. Ο Αλόις συχνά χτυπούσε τον Αδόλφο και ύστερα η Κλάρα προσπαθούσε να τον ηρεμήσει με χάδια και αγκαλιές. Όλη αυτή η βιαιότητα σίγουρα έπαιξε ιδιαίτερο ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του Χίτλερ. Οι βιογράφοι του Χίτλερ λένε πως παρόλη την αγάπη της Κλάρα, ο Αδόλφος ήταν ένα δυστυχημένο παιδί. Μισούσε θανάσιμα τον πατέρα του, αν και έμαθε από αυτόν ότι ο δυνατός έχει πάντα δίκιο.

⁷ Ο Χανς Μίχαελ Φρανκ (1900-1946) ήταν Γερμανός, νομικός εκπρόσωπος του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος κατά τις δεκαετίες του 1920-1930 και υψηλόβαθμος αξιωματούχος του Ναζιστικού κράτους. Με το τέλος του πολέμου συνελήφθη και δικάστηκε στη Δίκη της Νυρεμβέργης για τη συμμετοχή του στο Ολοκαύτωμα. Κρίθηκε ένοχος και εκτελέστηκε με απαγχονισμό το 1946.

⁸ Ο Ένγκελμπερτ Ντόλφους (1892-1934) ήταν Αυστριακός καγκελάριος (μετέπειτα δικτάτορας) της Αυστρίας την περίοδο 1932-1934. Δολοφονήθηκε στο Μέγαρο Καγκελαρίας στη Βιέννη από Αυστριακούς Ναζιστές σε αποτυχημένη προσπάθεια πραξικοπήματος.

⁹ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 7-8.

¹⁰ P. Ham, *ό. π.*, σ. 25.

1.2.1. Ο αυταρχικός πατέρας του

Ο Αλόις ήταν ένας τυπικός επαρχιώτης, δημόσιος υπάλληλος, αφοσιωμένος στο καθήκον του, αλλά και αυστηρός, χωρίς αίσθηση του χιούμορ και στρυφνός¹¹. Οι δεσποτικές του τάσεις φαίνονταν από το γεγονός πως ποτέ δεν έδειξε την παραμικρή συμπάθεια προς τα παιδιά του και πάντα προτιμούσε να περνάει τον ελεύθερο χρόνο του σε ταβέρνες πίνοντας ή ασχολούμενος με τη μελισσοκομία, παρά στο σπίτι του. Ήταν δογματικός και συχνά κατέφευγε στη βία για να επιβληθεί¹².

Για τον πατέρα του ο ίδιος ο Χίτλερ αναφέρει¹³: *«Ο πατέρας μου ήταν ένας ευσυνείδητος δημόσιος υπάλληλος... Γιος φτωχού μεροκαματιάρη αγρότη, άφησε από πολύ μικρός το σπίτι του. Σε ηλικία μόλις δεκατριών ετών, πήρε το σακούλι του και έφυγε από το Βάλντφιερτελ, όπου γεννήθηκε. Παρά τις συμβουλές των εμπειρων χωρικών πήγε στη Βιέννη για να μάθει μια τέχνη. Αυτά συνέβησαν στη δεκαετία του 1850»*. Και συνεχίζει *«Με το πείσμα εκείνων που έχουν ωριμάσει πρόωρα εξαιτίας της φτώχειας και των στερήσεων, αυτός ο δεκαεφτάχρονος νεαρός έβαλε στόχο να πραγματοποιήσει τις νέες επιδιώξεις του και έγινε δημόσιος υπάλληλος. Κατάφερε στα είκοσι τρία του χρόνια, νομίζω, να κάνει πραγματικότητα το όνειρο που είχε σαν φτωχό παιδί: να μην ζαναγουρίσει στο αγαπημένο του χωριό προτού γίνει κάποιος. Τώρα ο σκοπός του είχε επιτευχθεί»*.

Από τα γραφόμενά του φαίνεται πως ο Χίτλερ αγαπούσε τον πατέρα του και τον σεβόταν, ωστόσο τον φοβόταν πολύ¹⁴. Η σχέση τους κυμαινόταν ανάμεσα σε ψυχρή έως και ανοιχτά εχθρική. Σύμφωνα με τον Laurence Rees ο Αλόις χτυπούσε συχνά τον Χίτλερ και ήταν ιδιαίτερα σκληρός απέναντί του¹⁵. Παράλληλα, ο Χίτλερ είχε παραδεχθεί σε μονολόγους που έβγαζε το 1940 σε ανθρώπους του περιγύρου του, πως τα συχνά αιφνίδια βίαια ξεσπάσματα του πατέρα του κατέληγαν σε σκληρές επιθέσεις.

1.2.2. Η καλοσυνάτη Κλάρα Χίτλερ και η αγάπη για τον γιο της

Από την άλλη πλευρά, η μητέρα του Χίτλερ, Κλάρα, ήταν εντελώς διαφορετικός άνθρωπος. Σύμφωνα με τον Έντουαρντ Μπλόχ, γιατρό της οικογένειας, η Κλάρα ήταν *«μία απλή, σεμνή, συμπαθητική γυναίκα»*. Η μητέρα του ασχολιόταν με

¹¹ J. Lukacs, *Ο Χίτλερ της Ιστορίας*, Αθήνα 1999, σ. 97.

¹² Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 12.

¹³ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 78-79.

¹⁴ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 27.

¹⁵ L. Rees, *Το σκοτεινό χάρισμα του Αδόλφου Χίτλερ*, Αθήνα 2016, σ. 20.

τις οικιακές δουλειές, αν και είχε εργαστεί ως υπηρέτρια στη Βιέννη. Δεν ήταν ιδιαίτερα μορφωμένη και είχε πάει στο σπίτι του Αλόις ως ψυχοκόρη και υπηρέτρια¹⁶. Λίγο αργότερα κατέληξε να είναι ερωμένη του και, καθώς η γυναίκα του πέθανε, πήρε τη θέση της ως σύζυγός του.

Η μητέρα του Αδόλφου ήταν μια απλή γυναίκα που ήθελε να αναθρέψει με αγάπη τα παιδιά της¹⁷. Ήσυχη, τίμια, εργατική, αξιοπρεπής μητέρα και ευλαβής ως προσωπικότητα πήγαινε τακτικά στην εκκλησία και φρόντιζε το σπιτικό της. Έδινε βέβαια μονίμως την εντύπωση μιας θλιμμένης και γεμάτης έγνοιες γυναίκας, παρά την αγάπη και την τρυφερότητα που εισέπραττε από τα παιδιά της και ιδιαιτέρως από τον Αδόλφο: «*Η αγάπη προς τη μητέρα του, όσο την άφηνε να φανεί, ήταν το πιο εντυπωσιακό του χαρακτηριστικό*», παρατηρούσε ο γιατρός Μπλοχ.

Από τα έξι παιδιά που είχε, μόνο ο Αδόλφος και η Πάουλα επιβίωσαν¹⁸. Τα υπόλοιπα πέθαναν από διάφορες ασθένειες σε μικρές ηλικίες, κάτι το οποίο της στοίχισε πολύ. Αυτές τις ασθένειες, όπως διφθερίτιδα ακόμη και εγκεφαλίτιδα, φαίνεται να πέρασε ο νεαρός Αδόλφος, οι οποίες τον σημάδεψαν με πληθώρα σωματικών και ψυχικών δυσλειτουργιών. Πιο συγκεκριμένα, τρεμούλιασμα χεριών, αϋπνίες, αδυναμία στην όραση, ασυνήθιστη ωχρότητα στο δέρμα και εκρήξεις οργής, ήταν αποτέλεσμα των παραπάνω ασθενειών¹⁹. Η Κλάρα δείχνοντας ιδιαίτερη αδυναμία στα δύο παιδιά που της απέμειναν, τα φρόντιζε συνέχεια και πάντα εξέφραζε την αγάπη της²⁰.

Για την Κλάρα ο Αδόλφος ήταν το αγαπημένο της παιδί. Κάτι που αναγνώριζε και ο ίδιος ισχυριζόμενος πως ήταν «*η αγάπη της μαμάς*». Την αγαπούσε, όσο ήταν βέβαια ικανός να αγαπήσει κάποιον, τη χρησιμοποιούσε ωστόσο, για να πετύχει τους σκοπούς του, μιας και μπορούσε εύκολα να της επιβληθεί. Μήπως όμως αυτή η τυφλή ανοχή στις ιδιοτροπίες του μικρού Χίτλερ ήταν αυτή που έθεσε τις βάσεις για την εξέλιξή του σε έναν εγωμανή ηγέτη που έφτασε να ισχυριστεί πως ήταν ο μεγαλύτερος Γερμανός όλων των εποχών;

Αυτό έχουν ισχυριστεί πράγματι αρκετοί ψυχολόγοι, παραθέτοντας την αδυναμία του Αδόλφου να αγαπήσει άλλους ανθρώπους, αν και για άλλους δεν είναι παρά μια άδικη κρίση, ισχυριζόμενοι πως η γονεϊκή συμπεριφορά δεν μπορεί να

¹⁶ P. Ham, *ό. π.*, σ. 26.

¹⁷ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 26.

¹⁸ D. Taylor, *Αδόλφος Χίτλερ*, Αθήνα 2003, σ. 6.

¹⁹ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 11.

²⁰ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 11.

ευθύνεται για όλη την κατοπινή εξέλιξη του παιδιού. Η Κλάρα είχε χάσει εξάλλου τρία παιδιά πριν γεννηθεί ο Αδόλφος και ήταν φυσικό να ρίξει πάνω του όλη τη μητρική στοργή της.

Αρκετοί ψυχολόγοι διαβλέπουν ακόμα και ασύνειδα εχθρικά αισθήματα του μικρού προς τη μητέρα του, η οποία στα μάτια του δεν τον προστάτευσε από τον αυταρχικό πατέρα του. Ήταν αυτή η σχέση μάνας και γιου, μας λένε, που καθόρισε τα πρότυπά του περί θηλυκότητας, αλλά και αναφορικά με τον ίδιο τον κόσμο. Κάτι που δεν κρύβει και ο ίδιος στον *«Αγώνα μου»*, όταν παρομοιάζει την πλατιά μάζα με μια γυναίκα. Όλοι πάντως αποδέχονται πως η Κλάρα επηρέασε τον γιο της σε πολλές απόψεις και έπαιξε τον δικό της ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του.

1.3. Η παιδική ηλικία

Τα παιδικά χρόνια του Χίτλερ σηματοδεύτηκαν από τις συνεχείς μετακινήσεις της οικογένειάς του, εξαιτίας των διάφορων μεταθέσεων του Αλόις, ως τελωνειακού. Η οικογένεια πήγε πρώτα στο Γκρός-Σονάου και στο Πασσάου, έπειτα στο Χάφελντ, στο Φίσχλαμ, στο Λάμπαχ και στο Λέοντινγκ, κοντά στο Λιντς. Ο Χίτλερ ξεκίνησε το σχολείο σε ηλικία 6 χρονών στο Φίσχλαμ. Παράλληλα, θα παρακολουθήσει μαθήματα και στο μοναστήρι των Βενεδικτίνων του Λάμπαχ²¹.

Και στα τρία σχολεία, η φοίτηση του Χίτλερ ήταν υποδειγματική, με άριστους βαθμούς και εξαισία διαγωγή. Εκτός σχολείου, διασκεδάζε με άλλους συνομηλικούς του, παίζοντας στην ύπαιθρο, ενώ όταν βρισκόταν μόνος του διάβαζε με πάθος μικρά βιβλία, που είχαν ως θέμα τον γαλλοπρωσικό πόλεμο του 1870-1871, καθώς και ιστορίες του Κάρλ Μεί, που αφορούσαν την *«Άγρια Δύση»*²². Ήταν μία πραγματικά ανέμελη και ευτυχισμένη εποχή για τον Αδόλφο, η οποία επισκιαζόταν τακτικά από τα βίαια ξεσπάσματα του Αλόις, τα οποία στόχευαν τόσο απέναντι στον Χίτλερ, όσο και απέναντι στη μητέρα του²³.

Ο Χίτλερ στον *«Αγών μου»*, αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή βία που αντιμετώπιζε μια εργατική οικογένεια στη Βιέννη των αρχών του 20ού αιώνα και ισχυρίζεται πως²⁴: *«Παρευρέθηκα εκατοντάδες φορές σε παρόμοιες ιστορίες. Στην αρχή ήμουν αηδιασμένος ή ακόμα και θυμωμένος, στο τέλος μπόρεσα να συλλάβω την τραγική πλευρά και τη βαθύτερη αιτία των τρομερών αυτών επεισοδίων»*. Δεν είναι

²¹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, 13.

²² P. Ham, *ό. π.*, σ. 27.

²³ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 29.

²⁴ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 102.

καθόλου απίθανο αυτές οι «παρόμοιες ιστορίες», να ήταν προσωπικά βιώματα από την ίδια του την οικογένεια.

1.4. Τα εφηβικά χρόνια και οι επιδόσεις του στο σχολείο

Ο Αδόλφος ξεκίνησε τις σπουδές του στη μέση εκπαίδευση στις 17 Σεπτεμβρίου 1900. Ο πατέρας του προτίμησε να τον στείλει σε πρακτικό σχολείο του Λιντς, θεωρώντας πως αυτός ήταν και ο καλύτερος τρόπος για να πάρει τα εφόδια που χρειαζόταν για να γίνει τελωνειακός²⁵. Ο Χίτλερ, εντούτοις, εξέφραζε την επιθυμία να γίνει ζωγράφος²⁶. Ο Αλόις δεν υπήρχε περίπτωση να δεχτεί κάτι τέτοιο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, να συγκρούονται καθημερινά. Ο Χίτλερ άρχισε σιγά-σιγά να μεταμορφώνεται από έναν επιμελή μαθητή σε έναν αδιάφορο και αντιδραστικό τεμπέλη. Κάπνιζε κρυφά και συχνά παρουσίαζε παραβατική συμπεριφορά.

Μπορεί στο βιβλίο του ο Χίτλερ να ισχυρίζεται πως «αν ο πατέρας μου με έβλεπε να μη σημειώνω καμία πρόοδο στο Πρακτικό Λύκειο, θα με άφηνε να αφιερωθώ στο όνειρο μου είτε το ήθελε, είτε όχι»²⁷, δικαιολογώντας την αδιαφορία και την τεμπελιά του ως προϊόν οργανωμένου σχεδίου, αλλά δεν είναι δύσκολο να αντιληφθούμε πως ο Χίτλερ ίσως να ήταν νωθρός σαν χαρακτήρας και ξένος στην πειθαρχία και στον μόχθο. Στο σχολικό έτος 1900-1901, η επίδοση του Αδόλφου χαρακτηρίστηκε ως «μη ικανοποιητική» με αποτέλεσμα να επαναλάβει τη χρονιά²⁸. Η επιμέλειά του χαρακτηρίστηκε ως «ασταθής»²⁹. Υπήρξε κάποια πρόοδος την επόμενη χρονιά, αλλά γενικά ο Χίτλερ χαρακτηριζόταν από μετριότητα και αδιαφορία.

Όσες φορές ο Αλόις πίεζε τον Αδόλφο να ακολουθήσει καριέρα δημοσίου υπαλλήλου, εκείνος αρνιόταν και εξέφραζε την επιθυμία να γίνει ζωγράφος. Η απάντηση του Αλόις περιγράφεται στο «*Mein Kampf*»³⁰: «Καλλιτέχνης, όχι, ποτέ όσο ζω». Ψυχολόγοι έχουν αναφέρει πως ο Χίτλερ δεν απέρριπτε τη ζωή του δημοσίου υπαλλήλου, αλλά τον ίδιο τον πατέρα του και τον τρόπο ζωής που αντιπροσώπευε. Ωστόσο, ο ίδιος ο Χίτλερ αναφέρει: «Μ' έπιανε βαρεμάρα και μου ανακατευόταν το στομάχι στη σκέψη ότι θα καθόμουν πίσω από ένα γραφείο, αποστερούμενος την ελευθερία μου, παύοντας να είμαι κύριος του χρόνου μου»³¹.

²⁵ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 10.

²⁶ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 16-17.

²⁷ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 83.

²⁸ P. Ham, *ό. π.*, σ. 28.

²⁹ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 31.

³⁰ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 82.

³¹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 17.

1.4.1. Ο θάνατος του πατέρα του

Στο σχολικό έτος 1902-1903, η επίδοση του Αδόλφου ήταν ξανά απογοητευτική, αναγκάζοντάς τον να συνεχίσει στην επόμενη τάξη, με τον όρο ότι θα εγκατέλειπε μετά το πέρας των μαθημάτων, το σχολείο στο Λιντς. Ύστερα από αυτόν τον διακανονισμό, ο Αδόλφος εγγράφηκε στο Πρακτικό Λύκειο του Στέρ, το 1903. Ήταν η χρονιά που ο πατέρας του, Αλβίς, πέθανε³². Ο ίδιος αναφέρει: *«Το ζήτημα του επαγγέλματός μου επρόκειτο να κριθεί πιο γρήγορα απ' ότι περίμενα. Ήμουν δεκατριών χρονών όταν έχασα ξαφνικά τον πατέρα μου. Μια προσβολή αποπληξίας τον ξάπλωσε καταγής, ενώ ήταν όλο ζωντάνια και έβαλε τέλος χωρίς πόνους στη γήινη καριέρα του. Όλοι λυπηθήκαμε πολύ»*.

Δε γνωρίζουμε κατά πόσο ο Χίτλερ στεναχωρήθηκε πραγματικά για τον θάνατο του πατέρα του. Εντούτοις, αυτός συνεχίζει³³: *«Η πιο μεγάλη επιθυμία ήταν να βοηθήσει τον γιο του να βρει ένα επάγγελμα αποφεύγοντας τις δικές του ταλαιπωρίες»*. Η μητέρα του Χίτλερ, προσπάθησε και εκείνη να πείσει τον γιο της να ασχοληθεί πιο πολύ με το σχολείο και να φέρει εις πέρας τις υποχρεώσεις του, αλλά εις μάτειν. Ο Αδόλφος παρέμεινε αμετανόητος. Υπήρξε μία αμυδρή βελτίωση, αλλά δεν κράτησε πολύ. Ξέρουμε ότι το 1904, ο Αδόλφος ξαναγύρισε στο σχολείο του Λιντς, όπου η επιδόσεις του ήταν πραγματικά αξιοθρήνητες³⁴.

1.5. Η οριστική εγκατάλειψη του σχολείου

Ήταν μια σχετικά ήρεμη περίοδος για τον έφηβο Αδόλφο, σε αντιδιαστολή με τη βιαιότητα των παιδικών του χρόνων. Έχοντας μόνο έναν φίλο, τον Άουγκουστ Κούμπιτσεκ, περνούσε τις ελεύθερες ώρες του διαβάζοντας εξωσχολικά βιβλία και συζητώντας για την τέχνη και την αρχιτεκτονική, δύο θέματα που μαζί με την όπερα τον συγκλόνιζαν³⁵. Έγραφε ασήμαντη ποίηση και ζωγράφιζε, ζώντας μια ζωή παρασιτικής τεμπελιάς³⁶.

Το φθινόπωρο του 1905, ο Χίτλερ, χτυπήθηκε από φυματίωση. Τότε χρησιμοποίησε την αρρώστια, για να πείσει τη μητέρα του να μην συνεχίσει το σχολείο, το οποίο άφησε για πάντα³⁷. Συνέχισε τη χωρίς στόχους ζωή του τεμπελιάζοντας, γεμάτος μεγαλειώδεις φαντασιώσεις δόξας ως καλλιτέχνης και

³² P. Ham, *ό. π.*, σ. 31.

³³ A. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 90.

³⁴ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 34.

³⁵ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 13.

³⁶ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 7.

³⁷ P. Ham, *ό. π.*, σ. 33.

χαρακτηριζόμενος από μια έλλειψη πειθαρχίας για συστηματική εργασία. Όπως ο ίδιος έχει σχολιάσει στο βιβλίο του³⁸: *«Ήταν ευτυχισμένες μέρες, που μου φάνηκαν σαν όνειρο και που επρόκειτο να μείνουν μόνο όνειρο»*.

Την άνοιξη του 1906, ο Αδόλφος έπεισε τη μητέρα του να του δώσει χρήματα για να πάει στη Βιέννη, να μελετήσει την πινακοθήκη στο Αυτοκρατορικό Μουσείο. Για τις επόμενες δύο εβδομάδες, τριγυρούσε στη Βιέννη ως τουρίστας, επισκεπτόμενος τα αξιοθέατα και παρακολουθώντας παραστάσεις όπερας³⁹. Το ταξίδι του στη Βιέννη, ενίσχυσε τη φιλοδοξία του. Αποφάσισε πως θα ήταν ιδανικό, να εισέλθει στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Βιέννης. Γύρισε στο Λιντς, περίπου το καλοκαίρι του 1907, δεκαοχτώ χρονών πλέον.

1.6. Η αρρώστια και ο θάνατος της μητέρας του. Οι αποτυχίες στις εξετάσεις της Ακαδημίας των Καλών Τεχνών

Η μητέρα του, εκείνη την περίοδο ήταν σοβαρά άρρωστη με καρκίνο του μαστού, με αποτέλεσμα τα ιατρικά έξοδα της οικογένειας να είναι εκτεταμένα. Ο οικογενειακός γιατρός, Έντουαρντ Μπλόχ, είχε προτείνει το χειρουργείο ως λύση, κάτι το οποίο πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 1907⁴⁰. Εντούτοις, η κατάσταση της εξακολουθούσε να επιδεινώνεται⁴¹. Ο Αδόλφος τη φρόντιζε κατά τη διάρκεια της αρρώστιας της και έδειχνε υπευθυνότητα όσον αφορά τις υποχρεώσεις του απέναντί της. Ωστόσο, δεν εγκατέλειψε τα σχέδιά του για εισαγωγή στην Ακαδημία Καλών Τεχνών.

Στις αρχές Οκτωβρίου 1907, ο Χίτλερ μετέβη ξανά στη Βιέννη και έδωσε εξετάσεις για να εισαχθεί στην Ακαδημία. Ο ίδιος αναφέρει⁴²: *«Με ένα μάτσο σχέδια υπό μάλης, ξεκίνησα με την πεποίθηση ότι ήταν παιχνιδάκι για μένα να περάσω τις εξετάσεις»*. Προς μεγάλη του απογοήτευση, το όνομά του δε βρισκόταν ανάμεσα στους επιτυχόντες⁴³. Η ετυμηγορία των καθηγητών ήταν⁴⁴: *«Μη ικανοποιητικό σχέδιο. Ελάχιστες καλές στιγμές»*.

³⁸ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 90.

³⁹ P. Ham, *ό. π.*, σ. 44.

⁴⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 39.

⁴¹ Κάποιοι ερευνητές εντοπίζουν το μίσος του Χίτλερ για τους εβραίους στον εβραίο γιατρό της Κλάρας. Την ώρα που διατηρούσε αισθήματα ευγνωμοσύνης για τον δρ Μπλοχ, πίστευε ενδόμυχα ότι οι θεραπείες του τη δηλητηρίαζαν, φέρνοντάς τη κοντύτερα στον θάνατο.

⁴² Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 92.

⁴³ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, 26.

⁴⁴ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 14,

Γύρισε πίσω στο Λιντς, τον Οκτώβριο του 1907, μαθαίνοντας από τον Μπλόχ, πως η μητέρα του δεν είχε πολύ καιρό ζωής. Πράγματι, στις 21 Δεκεμβρίου 1907, σε ηλικία 47 ετών, η Κλάρα πέθανε⁴⁵. Σύμφωνα με τον Μπλόχ⁴⁶: «Ποτέ δεν είχα δει κάποιον να τον έχει συντριψει η θλίψη όσο τον Αδόλφο Χίτλερ». Στο «*Mein Kampf*», ο Χίτλερ γράφει⁴⁷: «*Το χτύπημα για μένα ήταν τρομερό. Σεβόμουν τον πατέρα μου, αλλά αγαπούσα τη μητέρα μου*».

Αμέσως μετά τον θάνατο της μητέρας του, ο Χίτλερ έφυγε από το Λιντς και δεν επρόκειτο να γυρίσει ποτέ ξανά. Θα εγκαθίστατο στη Βιέννη τον Φεβρουάριο του 1908, μαζί με τον Κούμπιτσεκ, ο οποίος θα πήγαινε μαζί του, με σκοπό να σπουδάσει μουσική⁴⁸. Για τους λόγους που ταξίδεψε για τρίτη φορά στη Βιέννη ο Χίτλερ γράφει: «*Η ανέχεια και η σκληρή πραγματικότητα με ανάγκασε να πάρω γρήγορες αποφάσεις. Οι μικρές οικονομίες μας είχαν σιγά-σιγά εξαντληθεί από τη σοβαρή αρρώστια της μητέρας. Το επίδομα που μου είχαν χορηγήσει δεν μου έφτανε να ζήσω κι έτσι ήμουν υποχρεωμένος κατά κάποιον τρόπο να κερδίσω μόνος μου το ψωμί μου*». Και συνεχίζει⁴⁹: «*Ο πατέρας μου είχε πετύχει πενήντα χρόνια πριν να κυνηγήσει το πεπρωμένο του. Θα έκανα και εγώ το ίδιο. Θα γινόμουν κάποιος, αλλά σε καμία περίπτωση υπάλληλος*». Και πραγματικά κράτησε τον λόγο του. Στη Βιέννη ήρθε σε επαφή με ρατσιστικές ιδέες και προκαταλήψεις τις οποίες υιοθέτησε και υποστήριξε μέχρι το τέλος της ζωής του.

⁴⁵ P. Ham, *ό. π.*, σ. 50.

⁴⁶ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936* Ύβρις, Αθήνα 2002, σ. 40.

⁴⁷ A. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 91.

⁴⁸ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936* Ύβρις, Αθήνα 2002, σ. 41.

⁴⁹ A. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 91.

Β' Κεφάλαιο

Ο Χίτλερ στη Βιέννη και στο Μόναχο

Ο Χίτλερ, αναφερόμενος στα χρόνια που έζησε στη Βιέννη, γράφει: «*Ευχαριστώ αυτά τα χρόνια που μ' έκαναν σκληρό και ικανό να είμαι σκληρός. Ακόμα πιο πολύ ευχαριστώ αυτή την εποχή μου μ' έβγαλε από το κενό της εύκολης ζωής, που με αποτράβηξε από τη μαλακή φωλιά του παραχαϊδεμένου αγοριού και μου έδωσε τη φροντίδα για καινούρια μητέρα, ρίχνοντάς με άθελά μου σ' έναν κόσμο φτώχειας και εξαθλίωσης και κάνοντάς με έτσι ικανό να γνωρίσω αυτούς για τους οποίους έπρεπε αργότερα να αγωνιστώ*»⁵⁰. Ισχυριζόταν ότι ήταν τα πιο δύσκολα χρόνια της ζωής του, σε μία πόλη στην οποία βασίλευε η παρακμή και η αθλιότητα. Αλλά πώς ήταν η ζωή στη Βιέννη, την εποχή που ο Χίτλερ πήγε να ζήσει εκεί;

2.1. Η αντισημιτική Βιέννη των αρχών του 20^{ου} αιώνα και η «εικόνα του κόσμου» για τον Χίτλερ

Η Βιέννη των πρώτων χρόνων του 20^{ου} αιώνα ήταν μία πόλη αντιθέσεων και μεγάλης κοινωνικής αδικίας⁵¹. Η πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας των Αψβούργων, ακτινοβόλούσε αυτοκρατορικό μεγαλείο, καλλιτεχνική έξαρση και πνευματικό πάθος⁵². Ωστόσο, πίσω από τα αστραφτερά βασιλικά παλάτια, τα εντυπωσιακά κρατικά κτήρια, τα κομψά καφέ και τα μεγάλα πάρκα της, υπήρξε φτώχεια και ανθρώπινη μιζέρια, από τις φοβερότερες στην Ευρώπη⁵³. Κάτω από τον καθωσπρεπισμό και τους εκλεπτυσμένους τρόπους, βασίλευαν η ανηθικότητα, η εγκληματικότητα και η εξαθλίωση.

Υπό αυτές τις συνθήκες, δεν ήταν δύσκολο να αναπτυχθούν ακραίες αντιλήψεις και ιδεολογίες. Ο Τύπος της εποχής δημοσίευε άρθρα σκληρής κριτικής απέναντι στον αυτοκράτορα και τους ευγενείς, ενώ οι διάφορες εθνικότητες διεκδικούσαν ολοένα περισσότερη αυτονομία. Σε μία αυτοκρατορία που διαβρωνόταν όλο και περισσότερο, με έναν αυτοκράτορα που έχανε συνεχώς τη δύναμη και την πυγμή του, αντιπροσωπεύοντας την ακινησία σε έναν κόσμο που άλλαζε, με αποσχιστικές τάσεις να αναπτύσσονται συνεχώς, με τα σκάνδαλα και τη διαφθορά να βασιλεύουν και με τους εξαθλιωμένους υπηκόους να αγωνίζονται για ένα κομμάτι ψωμί, οι άνθρωποι άρχισαν να υποστηρίζουν ιδεολογίες που βασιζόνταν στο μίσος. Ο

⁵⁰ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 94.

⁵¹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 30. - Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 96-97.

⁵² I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 46.

⁵³ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 18.

αντισημιτισμός⁵⁴, ως απόρροια του ρατσισμού, καθώς και οι ιδέες που είχαν ως βάση τα γραφόμενα του Μαρξ αποτελούν δύο τέτοια παραδείγματα.

Στη Βιέννη, υπήρχε ένα στρώμα φτωχών Εβραίων, το οποίο ζούσε στις υποβαθμισμένες περιοχές της βόρειας Βιέννης. Ήταν μικροέμποροι και γυρολόγοι, συχνά ντυμένοι με τις παραδοσιακές τους αμφιέσεις και τα μαύρα καπέλα τους. Εγκλωβισμένοι σε έναν συνεχή αγώνα για επιβίωση, στηρίζονταν στη θεωρία του μαρξισμού, αλλά και του σιωνισμού, ελπίζοντας σε ένα καλύτερο μέλλον.

Είναι πραγματικά άξιο απορίας, πώς διάφοροι αντισημίτες της εποχής κατηγορούσαν τους Εβραίους της Βιέννης ως καπιταλιστές που ζούσαν μέσα στα πλούτη, από τη στιγμή που ένα τεράστιο ποσοστό ζούσε κάτω από τα όρια της φτώχειας. Αν και υπήρχαν πλούσιοι Εβραίοι που είχαν μεγάλη επιρροή στην πολιτιστική ζωή της πρωτεύουσας, αυτοί είχαν πλήρως αφομοιωθεί και έχαιραν μεγάλου σεβασμού⁵⁵. Από την άλλη πλευρά, η κατηγορία ότι οι Εβραίοι αποτελούσαν αντιπροσώπους μαρξιστικών ριζοσπαστικών θεωριών ως κοινωνικοί επαναστάτες, δε στέκει, καθώς εκείνη την εποχή, αρκετοί Γερμανοί εργάτες είχαν στραφεί στον μαρξισμό, ως απάντηση στην αυξανόμενη καταπίεση και εξαθλίωσή τους.

2.1.1. Η συγκατοίκηση του Χίτλερ με τον Κούμπιτσεκ

Οι θεωρίες του παγγερμανισμού και του αντισημιτισμού, σε συνδυασμό με τις ρατσιστικές ιδέες, ώθησαν τον Χίτλερ να διαμορφώσει όλες αυτές τις απόψεις που αργότερα θα γίνονταν το κύριο δόγμα του ναζιστικού κόμματος. Μένοντας από τον Φεβρουάριο του 1908, σε ένα δωμάτιο, στη Stumpergasse, μαζί με τον Κούμπιτσεκ, εξακολουθούσε να ζει χωρίς κάποιο πρόγραμμα, με ένα μικρό επίδομα 25 κορόνων, ως ορφανός⁵⁶.

Ύστερα από μία δεύτερη αποτυχία για εισαγωγή στην Ακαδημία Καλών Τεχνών, τον Οκτώβριο του 1908, ο Χίτλερ βυθίστηκε ακόμα περισσότερο στην αδιαφορία⁵⁷. Ο σχεδόν ασκητικός τρόπος ζωής, αποτέλεσμα της κακής του οικονομικής κατάστασης, περιγράφεται στο *Mein Kampf*: «*Η πείνα ήταν τότε ο πιστός φύλακας που δεν με εγκατέλειπε ποτέ, ο σύντροφος που τα μοιράστηκε όλα μαζί μου.*

⁵⁴ Αντισημιτισμός ονομάζεται η εχθρότητα, η προκατάληψη και ο διωγμός κατά των Εβραίων.

⁵⁵ P. Ham, *ό. π.*, σ. 55.

⁵⁶ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 19.

⁵⁷ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 30-31.

Κάθε βιβλίο που αγόραζα το πλήρωνα με πείνα. Μια παράσταση στην όπερα, μου στοίχιζε το αυριανό φαγητό»⁵⁸.

Όσο ο Κούμπιτσεκ παρακολουθούσε μαθήματα στο ωδείο της Βιέννης, ο Χίτλερ περνούσε τη μέρα του κάνοντας βόλτες στα πάρκα της πόλης, διαβάζοντας, ζωγραφίζοντας και παρακολουθώντας όπερα. Συνήθιζε να παρουσιάζει στον Κούμπιτσεκ ιδέες για αρχιτεκτονήματα ή θεατρικά έργα, τα οποία παρέμεναν ημιτελή. Ο Κούμπιτσεκ αναφερόμενος στον Χίτλερ θυμάται: *«Ήταν ενοχλημένος μονίμως από κάτι, έστρεφε την οργή του οπουδήποτε, εναντίον οποιουδήποτε γενικώς δεν τον καταλάβαινε, δεν τον εκτιμούσε και από τον οποίο ένιωθε ότι καταδιώκεται και εξαπατάται [...] Είχα την εντύπωση ότι ο Αδόλφος είχε γίνει ανισσόροπος»⁵⁹.*

Η συνύπαρξη των δύο φίλων θα τερματιζόταν το καλοκαίρι του 1908⁶⁰. Ο Κούμπιτσεκ θα τελείωνε τη χρονιά στο ωδείο και θα επέστρεφε στο Λιντς. Ο Χίτλερ τον συνόδευε μέχρι τον σιδηροδρομικό σταθμό, χωρίς να γνωρίζει ότι δε θα τον ξαναέβλεπε, παρά μόνο το 1938. Του έστειλε κάποιες κάρτες κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, αλλά ύστερα η επαφή που είχαν διακόπηκε. Όταν ο Κούμπιτσεκ γύρισε στη Βιέννη τον Νοέμβριο του 1908, δε βρήκε τον Χίτλερ στη Stumpergasse⁶¹. Η ιδιοκτήτρια του είπε πως ο Χίτλερ έφυγε χωρίς να αφήσει κάποια άλλη διεύθυνση.

2.1.2. Οι προσωπικότητες και οι ιδεολογίες που επηρέασαν τον Χίτλερ

Ο Χίτλερ είχε αλλάξει κατοικία και δηλωμένος στην αστυνομία ως φοιτητής, έμενε πλέον στη Φέλμπερστρασε. Ήταν η εποχή που θα ερχόταν σε επαφή με όλες τις θεωρίες που κυριαρχούσαν στην πολιτική ζωή της Βιέννης εκείνη την εποχή. Ο ίδιος αναφέρει: *«Σ' ένα περίπτερο είδα να κρέμεται η Εφημερίδα των Εργατών, επίσημο όργανο του Αυστριακού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Έβρισκα συχνά αυτή την εφημερίδα σ' ένα καφέ που πήγαινα να διαβάσω τα νέα, αλλά μέχρι τότε δε με είχε απασχολήσει πάνω από δύο λεπτά»⁶².* Από τα γραφόμενά του μαθαίνουμε πως διάβαζε την εφημερίδα του Αυστριακού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, η οποία θεωρούσε πως ήταν γεμάτη μαρξιστική προπαγάνδα. Αλλά με ποια φυλλάδια συμφωνούσε και ποιες προσωπικότητες τον επηρέασαν;

⁵⁸ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 94.

⁵⁹ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936* Ύβρις, Αθήνα 2002, σ. 56-57.

⁶⁰ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 32.

⁶¹ P. Ham, *ό. π.*, σ. 61.

⁶² Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 115.

«Από την αρχή, η συμπάθειά μου στράφηκε προς τον παγγερμανιστή Σαίνερερ», γράφει στο *Mein Kampf*. Ο Σαίνερερ ήταν ένας αντισημίτης, αντιμαρξιστής διανοούμενος, ο οποίος έτρεφε βαθύ μίσος ενάντια στη δυναστεία των Αψβούργων. Πίστευε πως η Γερμανία και η Αυστρία έπρεπε να ενωθούν σε ένα και μόνο δυνατό κράτος, ακριβώς ό,τι πίστευε και ο Χίτλερ⁶³. Ωστόσο, ο Σαίνερερ προσπαθούσε, μέσα από κοινοβουλευτικούς αγώνες, να πετύχει τους στόχους του, κάτι το οποίο ο Χίτλερ έδειχνε να μην εγκρίνει⁶⁴. Ο Χίτλερ πίστευε πως ο Σαίνερερ είχε δίκιο σε όλα όσα έλεγε, αλλά τα εξέφραζε με λάθος τρόπο.

Η δεύτερη προσωπικότητα από την οποία ο Χίτλερ φαινόταν πως λάμβανε μεγάλες επιρροές ήταν ο αντισημίτης δήμαρχος της Βιέννης Κάρλ Λούεγκερ⁶⁵. Χριστιανοδημοκράτης και ιδιαίτερα αγαπητός ανάμεσα στους μικροαστούς, ο Λούεγκερ επιτιθόταν στους Εβραίους, βλέποντάς τους ως θρησκευτική οντότητα, που αποτελούσε αντίπαλο της Καθολικής Εκκλησίας⁶⁶. Παράλληλα, επικεντρωνόταν και στον οικονομικό τομέα, βλέποντας τους Εβραίους ως αντιπάλους⁶⁷.

Άλλος ένας θεωρητικός που επηρέασε τον Χίτλερ εκείνη την περίοδο ήταν ο Άντολφ Γκέοργκ Λάντς φον Λίμπενφες. Ο Λάντς ήταν ένας πρώην Κιστερκιανός μοναχός, ο οποίος ήταν ιδρυτής του «*Νέου Τάγματος των Ναϊτών*» και ήταν οπαδός του Σαίνερερ. Έμενε σε ένα ερειπωμένο κάστρο, ανάμεσα στο Λίντς και τη Βιέννη και η αίρεση που είχε δημιουργήσει διακατεχόταν από μυστικιστικά σύμβολα (ανάμεσά τους και η σβάστικα), ομοφυλοφιλικές πρακτικές και αστρολογικές πεποιθήσεις. Ο Λάντς, όπως και οι οπαδοί του, πίστευαν πως η γερμανική φυλή ήταν ανώτερη από όλες τις άλλες και έπρεπε να κυριαρχήσει πάνω τους.

Το περιοδικό *Ostara*, που αποτελούσε όργανο του Λάντς, δίνει μία εικόνα των αντιλήψεών του. Δεν είναι δύσκολο να διακρίνουμε τις ομοιότητες ανάμεσα στις πεποιθήσεις του Λάντς και σε εκείνες των *Waffen-SS*, που χαρακτηρίζονταν από μισογυνισμό, εκκεντρικές ρατσιστικές απόψεις και φυλετικές προκαταλήψεις⁶⁸. Έννοιες όπως η φυλετική πάλη, η φυλετική καθαρότητα, η τερατώδης παρουσίαση των Εβραίων ως εχθρών, η κυριαρχία της ξανθιάς φυλής, η συντριβή του μαρξισμού και της δημοκρατίας και η εξόντωση των κατώτερων φυλών, αποτελούσαν συνήθως αγαπημένα θέματα της *Ostara*.

⁶³ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 34.

⁶⁴ P. Ham, *ό. π.*, σ. 83.

⁶⁵ J. Lukacs, *ό. π.*, σ. 99.

⁶⁶ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 16-17.

⁶⁷ P. Ham, *ό. π.*, σ. 84-85.

⁶⁸ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 68-70.

2.1.3. Η καλλιτεχνική αποτυχία και η περίοδος την απόλυτης εξαθλίωσης του Χίτλερ στη Βιέννη

Στα μέσα Αυγούστου του 1909, ο Χίτλερ θα έφευγε από τη Φέλμπερστρασε. Εγκαταστάθηκε σε ένα δωμάτιο στην Σεσάουσεστρασε από την οποία έφυγε στις 16 Σεπτεμβρίου, πιθανώς χωρίς να έχει πληρώσει το ενοίκιό του και χωρίς να συμπληρώσει την υποχρεωτική δήλωση στην αστυνομία. Φαινόταν πως αντιμετώπιζε τεράστιες οικονομικές δυσκολίες, καθώς το επίδομα που έπαιρνε δεν του έφτανε πλέον για να ζήσει. Από αυτό το σημείο και μετά, θα ξεκινούσε η πιο σκληρή περίοδος της ζωής του. Ζούσε δύσκολα και κοιμόταν στον δρόμο. Ο Reinhold Hanisch, φίλος του Χίτλερ εκείνη την εποχή, ισχυριζόταν πως ο Χίτλερ έμενε σε ένα φτηνό καφέ. Χωρίς καθόλου χρήματα, με φθαρμένα ρούχα, γεμάτος ψείρες και πληγές στα πόδια, ο Χίτλερ κατέφυγε στο δημόσιο υπνωτήριο του Μείντλινγκ⁶⁹.

Στο συγκεκριμένο υπνωτήριο, οι άστεγοι δικαιούνταν μπάνιο, απολύμανση των ρούχων τους, λίγη σούπα με ψωμί και ένα κρεβάτι. Ο Χίτλερ κατάφερε να λαμβάνει άλλο ένα γεύμα στο κοινόβιο των μοναχών της Γκούμπεντορφερστράσε, ενώ προσπαθούσε να κάνει οποιαδήποτε δουλειά για να βγάλει κάποια χρήματα⁷⁰. Στην αρχή προσλήφθηκε σε ένα συνεργείο που καθάριζε τους δρόμους από το χιόνι, αλλά χωρίς παλτό, δεν μπόρεσε να συνεχίσει για πολύ αυτή τη δουλειά. Στη συνέχεια, προσφέρθηκε να κουβαλάει βαλίτσες στον σιδηροδρομικό σταθμό, αλλά η εμφάνισή του δεν του έφερνε και πολλούς πελάτες⁷¹. Ήταν εκείνη η περίοδος που ο Χίτλερ γνώρισε τον Reinhold Hanisch. Παράλληλα, έλαβε το ποσό των 50 κορόνων, ως οικονομική βοήθεια από τη θεία του Johanna. Έτσι κατάφερε, ύστερα από λίγο καιρό να φύγει από το υπνωτήριο.

Μαζί με τον Hanisch, ο Χίτλερ μετακόμισε στον ξενώνα της Μέλντεμανστράσε στις 9 Φεβρουαρίου 1910⁷². Ο ξενώνας ήταν ένα βήμα παραπάνω από το υπνωτήριο του Μείντλινγκ⁷³. Οι 500 περίπου άνθρωποι που διέμεναν εκεί ήταν δημόσιοι υπάλληλοι, πρώην καθηγητές και συνταξιούχοι αξιωματικοί, ακόμα και απλοί περαστικοί. Τα γεύματα ήταν πολλά και διαφορετικά, ενώ υπήρχε ραφτάδικο, κουρείο, ακόμα και βιβλιοθήκη, όπου μπορούσε κάποιος να

⁶⁹Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 32.

⁷⁰M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 19-20.

⁷¹I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 73.

⁷²P. Ham, *ό. π.*, σ. 67.

⁷³D. Taylor, *ό. π.*, σ. 8.

διαβάζει βιβλία και εφημερίδες. Μία ομάδα ατόμων, προερχόμενα από μικροαστικά και μεσοαστικά στρώματα, συγκεντρώνονταν κάθε μέρα σε μία αίθουσα εργασίας. Εκεί, εργάζονταν σχεδιάζοντας διαφημίσεις, γράφοντας άρθρα ή συγγράφοντας βιβλία. Ο Χίτλερ και ο Hanisch αφομοιώθηκαν από αυτή την ομάδα, που έμεινε γνωστή ως η «ομάδα των διανοούμενων» και ο Hanisch μαθαίνοντας πως ο Χίτλερ ήξερε να ζωγραφίζει, του πρότεινε να δουλέψουν συνεταιρικά⁷⁴.

Ο Χίτλερ θα σχεδίαζε καρτ ποστάλ, ο Hanisch θα τις πούλαγε σε μαγαζιά και θα μοιράζονταν τα κέρδη. Η επιχείρηση πήγε καλά, τουλάχιστον στην αρχή. Ωστόσο, ο Hanisch ξεπουλούσε πιο γρήγορα απ' ότι ζωγράφιζε ο Χίτλερ και τα προβλήματα μεταξύ τους δεν άργησαν να φανούν. Η συνεργασία τους έληξε, με τον Χίτλερ να καταγγέλλει τον Hanisch στην αστυνομία, ισχυριζόμενος πως ο Hanisch του έκλεψε έναν πίνακα που είχε ζωγραφίσει⁷⁵. Ο Hanisch συνελήφθη, όχι επειδή τον κατηγορούσε ο Χίτλερ, αλλά επειδή χρησιμοποιούσε ψεύτικο όνομα, αλλά ύστερα από μερικές μέρες αφέθηκε ελεύθερος. Το σημαντικό είναι πως ύστερα από αυτό το γεγονός, ο Χίτλερ βυθίστηκε ξανά στην αφάνεια. Δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία για τη ζωή του εκείνη την περίοδο.

Την περίοδο 1912-1913, τον βρίσκουμε να είναι καθιερωμένο μέλος της ομάδας των διανοούμενων, ζώντας μία χωρίς σκοπό αλλά μετρημένη ζωή. Ενδιαφέρουσες είναι οι μαρτυρίες για την εμφάνιση του Χίτλερ εκείνη την περίοδο. Κάποιοι κάτοικοι του ξενώνα τον περιγράφουν ως *«ατημέλητο, φορούσε ένα γκριζωπό μακρύ παλτό, φθαρμένο στα μανίκια και ένα στραπατσαρισμένο παλιό καπέλο, τα παντελόνια του ήταν γεμάτα τρύπες και τα παπούτσια του γεμισμένα με χαρτιά. Εξακολουθούσε να έχει τα μαλλιά του ακούρευτα μέχρι τους ώμους και μία άγρια γενειάδα»*⁷⁶.

Από την άλλη πλευρά, ο Jacob Altenberg, ένας από τους συνεργάτες του Χίτλερ εκείνη την περίοδο, θυμόταν πως ο Χίτλερ ήταν *«καλοζυρισμένος, φρόντιζε να κουρεύει τακτικά τα μαλλιά του και φορούσε ρούχα καθαρά, παρόλο που ήταν παλιά και φθαρμένα»*. Σύμφωνα με τα γραφόμενα του Κούμπιτσεκ, ο Χίτλερ ήταν εμμονικός με την καθαριότητα, επομένως η μαρτυρία του Altenberg μάλλον είναι έγκυρη. Ο Χίτλερ ζωγράφιζε στην αίθουσα εργασίας και συζητούσε με τα μέλη της ομάδας για τα πολιτικά. Καθόταν ήσυχα όταν ξεκινούσε μία πολιτική συζήτηση,

⁷⁴ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 32.

⁷⁵ P. Ham, *ό. π.*, σ. 69.

⁷⁶ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 20-21.

ωστόσο, όταν διαφωνούσε τινάζοταν απότομα, άρχιζε να φωνάζει και ύστερα από ένα παραλήρημα, ξαναγυρνούσε στη ζωγραφική⁷⁷.

2.1.4. Το μίσος του Χίτλερ απέναντι στους Εβραίους και τους Σοσιαλδημοκράτες ελλόχευε, αλλά δεν εκφραζόταν

Φαίνεται πως οι απότομες και σκληρές αντιδράσεις του ήταν γνωστές στα μέλη της ομάδας και σίγουρα αρκετές φορές η συζήτηση πήγαινε επίτηδες σε πολιτικά θέματα με τα οποία διαφωνούσε ο Χίτλερ, μόνο για να τον πειράξουν. Δύο ήταν τα θέματα που τον εκνεύριζαν. Ο Χίτλερ εκδήλωνε το μίσος του απέναντι στους Ιησουίτες, πράγμα που δηλώνει πόσο ένθερμος οπαδός του Σαίνερερ ήταν, καθώς και απέναντι στους Σοσιαλδημοκράτες. Παραδόξως ο Χίτλερ εκείνη την περίοδο δε φαινόταν να νιώθει μίσος απέναντι στους Εβραίους ή τουλάχιστον δεν είχε εκδηλώσει κάτι τέτοιο στα μέλη της ομάδας των διανοουμένων⁷⁸.

Ο ίδιος αναφέρει στο βιβλίο του για μία επαφή, μάλλον φανταστική, που είχε με Σοσιαλδημοκράτες εργάτες, ενώ δούλευε σε μια οικοδομή: *«Συχνά τώρα η συζήτηση άναβε στον χώρο εργασίας. Τους αντέκρουα, μέρα τη μέρα καλύτερα πληροφορημένος και από τους ίδιους τους συνομιλητές μου πάνω στις θεωρίες τους, ώσπου ήρθε η στιγμή που η λογική χτυπήθηκε απ' τον πιο πρόχειρο αντίπαλό της: τον τρόμο και τη βία. Κάποιοι από τους θαυμάσιους αυτούς συνομιλητές μου, που είχαν αντίθετη γνώμη, με υποχρέωσαν να μην ξαναπατήσω εκεί, αν δεν ήθελα να βρεθώ κάποτε γκρεμισμένος από καμία σκαλωσιά. Μόνος, ανήμπορος να προβάλω καμία αντίσταση, προτίμησα την πρώτη λύση και έφυγα με μίαν ακόμη εμπειρία»⁷⁹.*

Αυτή η ιστορία, εξηγεί το μίσος που ένιωθε ο Χίτλερ για τους Σοσιαλδημοκράτες αποσπασματικά. Η πραγματικότητα είναι πως τους μισούσε για άλλους λόγους. Οι Σοσιαλδημοκράτες ήταν οι μεγαλύτεροι αντίπαλοι του κινήματος του Παγγερμανισμού του Σαίνερερ, του οποίου κορυφαίος υποστηρικτής ήταν ο Χίτλερ. Εκτός αυτού, σύμφωνα με τον ίδιο τον Χίτλερ, η σοσιαλδημοκρατία τον είχε τρομοκρατήσει. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, διαβάζοντας τις εφημερίδες των εργατών της εποχής, ένιωθε αποστροφή για το γεγονός ότι οι Σοσιαλδημοκράτες είχαν μονοπωλήσει το συνδικαλιστικό κίνημα, το οποίο παρόλα αυτά θεωρούσε ιδιαίτερα σημαντικό. Εντούτοις, φαίνεται ότι ο Χίτλερ δεν είχε διαβάσει ποτέ Μάρξ και ας υποστήριζε το αντίθετο.

⁷⁷ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 75-77.

⁷⁸ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 35.

⁷⁹ Α. Χίτλερ, *ό. π.*, σ. 114.

Τέλος, η πιο αμφιλεγόμενη ιδεολογία που έχει να κάνει με τον Χίτλερ ήταν ο αντισημιτισμός. Ως θαυμαστής του Σαίνερερ και του Λούεγκερ φαίνεται πως ήταν αντισημίτης, ωστόσο, το παράδοξο ήταν πως πολλοί από την ομάδα διανοουμένων, ήταν Εβραίοι και κανένας δεν τον είχε ακούσει να λέει κάτι εναντίον τους. Επίσης, ο Hanisch ισχυριζόταν πως ο Χίτλερ προτιμούσε να πουλάει τους πίνακές του σε Εβραίους, καθώς τους θεωρούσε πιο έντιμους από τους Χριστιανούς, ενώ κάποιος άλλος κάτοικος του ξενώνα είχε υποστηρίξει πως ο Χίτλερ τα πήγαινε πολύ καλά μαζί τους και είχε πει πως «οι Εβραίοι είναι ένας έξυπνος λαός που μεταξύ τους είναι πιο ενωμένοι απ' ότι οι Γερμανοί»⁸⁰. Ο Hanisch συνεχίζει, πως ο Χίτλερ απέρριπτε ως ανοησία το επιχείρημα ότι οι Εβραίοι έκαναν τελετουργικούς φόνους και ότι κατηγορούσε τους Χριστιανούς για τοκογλυφία. Έτσι, το ερώτημα είναι: μήπως ο Χίτλερ κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Βιέννη δεν ήταν αντισημίτης;

Η απάντηση δεν είναι ξεκάθαρη. Αν λάβουμε υπόψη τα παραπάνω, τότε ο Χίτλερ δεν ήταν αντισημίτης, ίσα-ίσα έβλεπε τους Εβραίους ως έναν λαό που θα μπορούσε να αποτελεί πρότυπο για τους Γερμανούς. Από την άλλη πλευρά, ίσως απλά να έκρυβε το μίσος του για τους Εβραίους, επειδή δεν ήθελε να χαλάσει τις σχέσεις είδους δούνα και λαβείν που είχε με τα μέλη της ομάδας των διανοουμένων που ήταν Εβραίοι. Ο ίδιος ισχυριζόταν στο *Mein Kampf* πως έγινε αντισημίτης στη Βιέννη. Αυτό όμως θα μπορούσε να κρύβει κάποια στρατηγική. Την εποχή που ο Χίτλερ έγραφε το *Mein Kampf*, αμέσως μετά την αποτυχία του *Κινήματος της Μπυραρίας*, είχε ως στόχο να δημιουργήσει το προφίλ ενός πολιτικού αρχηγού και ηγέτη που αγωνιζόταν, υποστηρίζοντας όσα πρέσβευε ο εθνικοσοσιαλισμός, από την αρχή της ζωής του. Υπό αυτό το πρίσμα, επεξηγείται, γιατί ο Χίτλερ δήλωνε αντισημίτης από την εποχή που βρισκόταν στη Βιέννη.

Τον Απρίλιο του 1913, ο Χίτλερ κληρονόμησε την περιουσία του πατέρα του⁸¹, που του επέτρεπε πλέον να μπορέσει να πάει στο Μόναχο, μία πόλη που, σε αντίθεση με τη Βιέννη, αγαπούσε πολύ. Αποφεύγοντας τη στρατιωτική θητεία, αποφάσισε να περάσει τα σύνορα με τη Γερμανία τον Μάιο του 1913, πιστεύοντας πως οι αυστριακές αρχές δεν θα τον αναζητήσουν⁸². Ωστόσο, έκανε λάθος και αυτό του προξένησε μεγάλα προβλήματα αργότερα.

⁸⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 83.

⁸¹ P. Ham, *ό. π.*, σ. 87.

⁸² I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 88.

Στις 24 Μαΐου 1913, ο Χίτλερ αποχαιρέτησε τα μέλη του ξενώνα και ξεκίνησε για το Μόναχο⁸³. Τα χρόνια στη Βιέννη είχαν τελειώσει, έχοντας αφήσει ανεξίτηλα σημάδια στην προσωπικότητά του. Οι βάσεις για τις προσωπικές του θεωρίες είχαν μπει, αλλά δεν είχε δημιουργηθεί μία ολοκληρωμένη ιδεολογία. Για να δημιουργηθεί αυτή η ιδεολογία, ο Χίτλερ έπρεπε να περάσει μέσα από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και να γνωρίσει την ήττα και την απογοήτευση.

2.2. Ο Χίτλερ στο Μόναχο

Ο Χίτλερ έφτασε στο Μόναχο στις 25 Μαΐου 1913. Όπως παραδεχόταν, το Μόναχο δεν τον προσέλκυσε τόσο για πολιτικούς λόγους, αλλά ως μητρόπολη της γερμανικής τέχνης. Πιο συγκεκριμένα, ισχυρίζεται πως πήγε στο Μόναχο, για να γίνει αρχιτέκτονας, καθώς είχε πλέον εγκαταλείψει το όνειρό του να γίνει ζωγράφος. Ωστόσο, είχε μείνει κολλημένος στις επιρροές του 19^{ου} αιώνα και δεν κατάφερε ποτέ να αντιληφθεί τη σημασία των διαφόρων καλλιτεχνικών ρευμάτων, τα οποία κυριαρχούσαν στην προ του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου Γερμανία⁸⁴.

2.2.1. Η αποτυχημένη καλλιτεχνική του πορεία συνεχίζεται

Αμέσως μόλις έφτασε στο Μόναχο, βρήκε ένα δωμάτιο στον τρίτο όροφο της Schleisheimerstrasse 34, σε μία φτωχή περιοχή στα βόρεια της πόλης⁸⁵. Μοιράστηκε αυτό το δωμάτιο με τον Schwabing Hausler, ωστόσο, η συγκατοίκηση κράτησε μέχρι τα μέσα Φεβρουαρίου 1914. Σύμφωνα με τη μαρτυρία της σπιτονοικοκυράς του Χίτλερ Frau Popp, ο Χίτλερ, δεν έκανε κάτι διαφορετικό απ' ό,τι έκανε στη Βιέννη⁸⁶. Ευγενικός, αλλά απόμακρος, χωρίς φίλους, περνούσε τον χρόνο του ζωγραφίζοντας και διαβάζοντας. Ζούσε λιτοδίαιτα, χωρίς πολλά έξοδα και έβγαζε τα προς το ζην πουλώντας πίνακες, που ο ίδιος ζωγράφιζε. Τα έργα του αποτελούσαν αντιγραφές από καρτ ποστάλ γνωστών τουριστικών τόπων του Μονάχου.

Για εκείνη την εποχή, ο Χίτλερ αναφέρει πως διάβαζε πολύ, κάτι το οποίο ισχύει, αλλά ο ισχυρισμός του ότι είχε εντρυφήσει στη μαρξιστική θεωρία, μάλλον είναι φανταστικός. Ο Χίτλερ ποτέ δεν είχε διαβάσει Μαρξ, Έγκελς, Λένιν ή Τρότσκι. Συνέχιζε να διαβάζει βιβλία εθνικιστικού, ρατσιστικού και αντισημιτικού περιεχομένου, ενισχύοντας έτσι τις προκαταλήψεις του. Αντί να χρησιμοποιεί το

⁸³ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 37.

⁸⁴ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 103-104.

⁸⁵ P. Ham, *ό. π.*, σ. 90-91.

⁸⁶ L. Rees, *ό. π.*, σ. 21.

διάβασμα για να διευρύνει τους ορίζοντές του, το χρησιμοποιούσε για να ενισχύσει τις παρωπίδες του. Το ίδιο ακριβώς έκανε και με την τέχνη.

2.2.2. Ο ανυπότακτος Χίτλερ

Το μόνο αξιομνημόνευτο γεγονός, ήταν η αναζήτησή του από τις αυστριακές αρχές, καθώς δεν είχε παρουσιαστεί για στρατιωτική θητεία⁸⁷. Στις 18 Ιανουαρίου 1914, ένας αξιωματικός της αστυνομίας του Μονάχου, του έδωσε κλήση με την οποία καλούνταν να παρουσιαστεί για στράτευση στο Λιντς. Ο Χίτλερ έγραψε μια επιστολή, όπου παραδεχόταν το λάθος του να μην καταταγεί το φθινόπωρο του 1909. Ισχυρίστηκε πως ήταν η πιο τραγική και άσχημη περίοδος της ζωής του και ζήτησε από τις αρχές να τον λυπηθούν, επικαλούμενος τη φτώχεια και την ανέχειά του.

Ανέφερε πως είχε εγγραφεί στους καταλόγους για στράτευση τον Φεβρουάριο του 1910, αλλά δεν είχε λάβει καμία ειδοποίηση⁸⁸. Οι αξιωματούχοι του προξενείου της Αυστρίας στο Μόναχο εντυπωσιάστηκαν από την επιστολή και απάντησαν ότι θα μπορούσε να παρουσιαστεί στο Salzburg, με τα έξοδά του πληρωμένα⁸⁹. Κανένα πρόστιμο ή ποινή δεν του επιβλήθηκαν, παρόλο που βρέθηκε πολύ κοντά στο να χαρακτηριστεί ως λιποτάκτης. Ύστερα από ιατρική εξέταση, κρίθηκε ανίκανος να υπηρετήσει και έτσι ξαναγύρισε στην καθημερινή του ζωή⁹⁰.

Δε θα συνέχιζε όμως τη ζωή του καλλιτέχνη για πολύ. Τα σύννεφα του πολέμου είχαν μαζευτεί απειλητικά πάνω από την Ευρώπη και μόλις δολοφονήθηκε ο αρχιδούκας Φραγκίσκος Φερδινάνδος⁹¹ στις 28 Ιουνίου 1914, η καταιγίδα θα ξεσπούσε. Ο Χίτλερ στην αρχή φοβήθηκε πως οι δολοφόνοι ήταν Γερμανοί φοιτητές, διαμαρτυρόμενοι για τη φιλοσερβική στάση που είχε δείξει ο Φραγκίσκος Φερδινάνδος⁹². Όταν έμαθε την πραγματική ταυτότητα των δραστών, οι οποίοι ήταν Σέρβοι εθνικιστές, αγαλλίασε. Όπως έγραψε στο *Mein Kampf*, «είχε κυλήσει ένας βράχος που η πορεία του δεν θα μπορούσε πλέον να ανακοπεί». Πίστευε πως ο πόλεμος ήταν αναπόφευκτος και θεόσταλτος. Μέσα από αυτόν τον πόλεμο ο Χίτλερ θα μετατρέποταν από τον αποτυχημένο καλλιτέχνη με τις γραφικές ιδέες, σε έναν στυγνό και σκληρό εξουσιομανή.

⁸⁷ P. Ham, *ό. π.*, σ. 89.

⁸⁸ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 22.

⁸⁹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 37.

⁹⁰ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 10.

⁹¹ Ο Φραγκίσκος Φερδινάνδος (1863-1914) ήταν αρχιδούκας της Αυστρίας και διάδοχος της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας. Η δολοφονία του το 1914 έγινε η αφορμή του Α΄ Π.Π.

⁹² I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 105-108.

Γ' Κεφάλαιο

Ο Χίτλερ στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και οι πρώτες επαφές του με την ταραγμένη πολιτική ζωή της Γερμανίας

3.1. Ο Χίτλερ κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου

Όταν ξέσπασε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, παντού στην Ευρώπη, οι νέοι άντρες έτρεξαν να καταταγούν με ζήλο. Ο Χίτλερ ήταν ανάμεσα στις δεκάδες χιλιάδες του Μονάχου, που διακατέχονταν από συναισθηματικό ντελίριο, παθιασμένοι από την κήρυξη του πολέμου. Στον Χίτλερ ο πόλεμος θα προσέφερε μία διέξοδο από τη χωρίς νόημα ζωή του⁹³. Του έδωσε έναν σκοπό, μία αυτοδέσμευση, μία αίσθηση συντροφικότητας και την πεποίθηση ότι ανήκε σε μία ομάδα. Ο ίδιος είχε αναφέρει πως *«η περίοδος που υπηρέτησα ως στρατιώτης ήταν η σπουδαιότερη και πιο αλησμόνητη εποχή της γήινης ύπαρξής μου»*⁹⁴.

Εβρισκόμενος χωρίς αμφιβολία υπό την επίδραση του ενθουσιασμού, ο Χίτλερ κατατάχτηκε ως εθελοντής στον γερμανικό στρατό⁹⁵. Στις 16 Αυγούστου 1914, κλήθηκε να παρουσιαστεί στο Στρατολογικό Κέντρο 6 στο Μόναχο, για να παραλάβει τα ατομικά του είδη⁹⁶. Στις αρχές Σεπτεμβρίου τοποθετήθηκε στο Δεύτερο Σύνταγμα Πεζικού, γνωστό και ως Σύνταγμα Λιστ⁹⁷. Πέρασε μία περίοδο εκπαίδευσης και στις 21 Οκτωβρίου η μονάδα του έφυγε για τα πεδία των μαχών της Φλάνδρας. Στις 29 Οκτωβρίου, το τάγμα του Χίτλερ πήρε το βάπτισμα του πυρός κοντά στο Ypres. Οι αρχικές απώλειες εκτιμήθηκαν στο 70% των ανδρών, και ο Χίτλερ βλέποντας τους νεκρούς συμπολεμιστές του ασπάστηκε την αντίληψη πως *«η ζωή είναι ένας διαρκής τρομακτικός αγώνας»*.

Στις 3 Νοεμβρίου 1914, ο Χίτλερ προήχθη σε δεκανέα, ενώ στις 9 Νοεμβρίου ορίστηκε ως αγγελιαφόρος του συντάγματος. Ήταν μία σαφώς επικίνδυνη θέση, καθώς οι απώλειες ανάμεσα στους αγγελιαφόρους ήταν υψηλές. Ο Χίτλερ επέδειξε μεγάλη γενναιότητα και ανδρεία μεταφέροντας με αυταπάρνηση μηνύματα και αναλαμβάνοντας ακόμα και αποστολές που προορίζονταν για άλλους αγγελιαφόρους. Αυτό εκτιμούνταν δεόντως από τους ανωτέρους του και στις 2

⁹³ P. Ham, *ό. π.*, σ. 99.

⁹⁴ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 109.

⁹⁵ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 40.

⁹⁶ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 112.

⁹⁷ P. Ham, *ό. π.*, σ. 106.

Δεκεμβρίου 1914, του απονεμήθηκε ο Σιδηρούς Σταυρός Δεύτερης Τάξης⁹⁸, για την ανδρεία που έδειξε μεταφέροντας ένα μήνυμα μέσα από τις εχθρικές γραμμές.

Όσον αφορά τις μάχες ήταν ανελέητος. Δεν επέτρεπε κανένα ανθρωπιστικό συναίσθημα να παρεμβαίνει στην επιδίωξη των γερμανικών συμφερόντων. Ένωσε αηδία για τις αυθόρμητες εκδηλώσεις φιλίας τα Χριστούγεννα του 1914, όταν γερμανικές και βρετανικές δυνάμεις συναντήθηκαν στην ουδέτερη ζώνη και, αφού έπαιζαν φιλικό αγώνα ποδοσφαίρου, έδωσαν τα χέρια και αντάλλαξαν δώρα⁹⁹.

Ανάμεσα στον Μάρτιο του 1915 και στον Σεπτέμβριο του 1916, το Σύνταγμα Λιστ πολέμησε στα χαρακώματα κοντά στο Fromelles. Άγριες μάχες έγιναν με τους Βρετανούς, αλλά η γραμμή του μετώπου δεν άλλαξε. Στις 5 Οκτωβρίου 1916, ο Χίτλερ τραυματίστηκε στο πόδι από έκρηξη οβίδας, που έπεσε μέσα στο χαρακώμα των αγγελιαφόρων¹⁰⁰. Μετά τη θεραπεία του στο νοσοκομείο του μετώπου, πέρασε δύο μήνες στο νοσοκομείο του Ερυθρού Σταυρού στο Beelitz κοντά στο Βερολίνο¹⁰¹. Ακούγοντας τους άνδρες στο νοσοκομείο να ισχυρίζονται πως αυτοτραυματίστηκαν, για να αποφύγουν το μέτωπο, κατάλαβε πόσο είχε αλλάξει η ατμόσφαιρα σε σχέση με το 1914. Αντιμέτωπος το ίδιο χαμηλό ηθικό όταν επισκέφτηκε το Βερολίνο κατά τη διάρκεια της ανάρρωσής του. Ακόμα και στο Μόναχο, η κατάσταση ήταν άσχημη. Ήταν αυτή η περίοδος που ο Χίτλερ άρχισε να μετατρέπεται σε πολέμιο των Εβραίων. Το επιχείρημα που ακουγόταν εκείνη την εποχή, ήταν ότι οι Εβραίοι δεν είχαν υπηρετήσει στον στρατό και ότι είχαν καταλάβει μεγάλες υπαλληλικές θέσεις¹⁰². Βέβαια αυτοί οι ισχυρισμοί ήταν εντελώς συκοφαντικοί, αλλά ο Χίτλερ τις ενστερνίστηκε αμέσως.

Γύρισε στη μονάδα του στις 5 Μαρτίου 1917 και στο τέλος Σεπτεμβρίου 1917 πήρε άδεια. Στα μέσα Οκτωβρίου 1917 επέστρεψε στο μέτωπο και τον Απρίλιο του 1918, το σύνταγμά του έλαβε μέρος σε σκληρές μάχες με τους Βρετανούς, εξαπολύοντας επίθεση. Η αποτυχία της επίθεσης ανάγκασε την ηγεσία του γερμανικού στρατού να αναγνωρίσει πως δεν υπήρχε περίπτωση νίκης και ότι ο πόλεμος είχε χαθεί. Στις 4 Αυγούστου 1918 ο Χίτλερ τιμήθηκε με τον Σιδηρούν Σταυρό Πρώτης Τάξης, επειδή μετέφερε ένα σημαντικό μήνυμα τη στιγμή που οι

⁹⁸ Ο Σιδηρούς Σταυρός ήταν το κατεξοχήν πρωσικό και μετέπειτα γερμανικό πολεμικό μετάλλιο έως το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, και σύμβολο του γερμανικού милитарισμού.

⁹⁹ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 114-115.

¹⁰⁰ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 26.

¹⁰¹ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 117.

¹⁰² P. Ham, *ό. π.*, σ. 156-157.

τηλεφωνικές επικοινωνίες είχαν διακοπεί, και η μονάδα ήταν αποκομμένη και απειλούνταν με περικύκλωση¹⁰³.

Ο Χίτλερ συνέχισε να ασκεί καθήκοντα αγγελιαφόρου, μέχρι τις 14 Οκτωβρίου 1918, όταν αυτός και αρκετοί συμπολεμιστές του έπεσαν θύματα επίθεσης δηλητηριωδών αερίων κοντά στο Ypres¹⁰⁴. Μετά από την αρχική θεραπεία στη Φλάνδρα, ο Χίτλερ μεταφέρθηκε στις 21 Οκτωβρίου 1918, στο στρατιωτικό νοσοκομείο Pasewalk, στην Πομερανία¹⁰⁵. Εκεί, προσωρινά τυφλωμένος, έμαθε πως η Γερμανία συνθηκολόγησε και πως ο Κάιζερ Γουλιέλμος Β΄¹⁰⁶ παραιτήθηκε¹⁰⁷. Η Γερμανία από Ράιχ, είχε μετατραπεί σε Δημοκρατία¹⁰⁸. Τότε ο Χίτλερ, χρησιμοποιώντας τη θεωρία του «πισώπλου μαχαιρώματος»¹⁰⁹, θα έβαζε τα θεμέλια για τη ναζιστική ιδεολογία και θα μετατρέποταν σε πολέμιος της *Δημοκρατίας της Βαϊμάρης*¹¹⁰.

3.2. Η ανάμειξη του στην πολιτική ζωή της μεταπολεμικής Γερμανίας

Ο Χίτλερ βρισκόταν πλέον σε μία Γερμανία που είχε ηττηθεί ολοκληρωτικά. Η προπαγάνδα δεν είχε προετοιμάσει τον γερμανικό λαό για τη συνθηκολόγηση, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι να υποστηρίζουν τη θεωρία του «πισώπλου μαχαιρώματος». Προφανώς δεν υπήρχε καμία προδοσία, αλλά κανένας δε δέχτηκε τον ισχυρισμό ότι ο *Γερμανικός Στρατός* είχε ηττηθεί στρατιωτικά. Η πείνα είχε γονατίσει τον άμαχο πληθυσμό, ενώ οι απώλειες και οι ανάπηροι πολέμου αποτελούσαν μια μακάβρια απόδειξη του τετράχρονου αιματοκυλίσματος.

Ο Χίτλερ δεν έμεινε ανεπηρέαστος από αυτές τις συνθήκες. Ο πόλεμος είχε αποτελέσει τη σύνοψη όσων πίστευε μέχρι τώρα. Η *Δημοκρατία της Βαϊμάρης*, υπέγραψε στις 11 Νοεμβρίου 1918 την ανακωχή, ενώ στις 28 Ιουνίου 1919 υπογράφηκε η *Συνθήκη των Βερσαλλιών*¹¹¹, με την οποία οι Γερμανοί θεωρούνταν

¹⁰³ L. Rees, *ό. π.*, σ. 22.

¹⁰⁴ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 11.

¹⁰⁵ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 119.

¹⁰⁶ Ο Γουλιέλμος Β΄ της Γερμανίας (1859-1941) ήταν ο τελευταίος Γερμανός αυτοκράτορας και βασιλιάς της Πρωσίας, κυβερνώντας τη Γερμανική Αυτοκρατορία και την Πρωσία (1888-1918).

¹⁰⁷ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 24.

¹⁰⁸ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 42.

¹⁰⁹ Ο μύθος του «πισώπλου μαχαιρώματος» απέδιδε τη συνθηκολόγηση στις παρασκηνακές ενέργειες των πολιτικών την ώρα που ο στρατός μαχόταν νικηφόρα στο μέτωπο. Οι πολιτικοί αυτοί, όπως υποστήριζε ο μύθος, είχαν διαβρωθεί από κομμουνιστές και Εβραίους.

¹¹⁰ Δημοκρατία της Βαϊμάρης είναι ο ιστορικός και πολιτικός όρος που επικράτησε στη σύγχρονη διεθνή βιβλιογραφία για την (συμβατική) ονομασία του πολιτεύματος της Γερμανίας από το 1919 έως την άνοδο στην εξουσία της Ναζιστικής Γερμανίας του Χίτλερ το 1933.

¹¹¹ Η *Συνθήκη των Βερσαλλιών* (1919) είναι η συνθήκη ειρήνης που τερμάτισε επίσημα τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ανάμεσα στην Αντάντ και την Γερμανική Αυτοκρατορία.

υπεύθυνοι για τον πόλεμο¹¹². Ο Χίτλερ ποτέ δεν συγχώρεσε του πολιτικούς που υπέγραψαν την ανακωχή και πάντα αναφερόταν σε αυτούς με το προσωνύμιο «*Εγκληματίες του Νοέμβρη*». Οκτώ μέρες ύστερα από την ανακωχή, επέστρεψε μέσω Βερολίνου, στο Μόναχο¹¹³. Χωρίς χρήματα και χωρίς κανένα σχέδιο, το μέλλον φαινόταν ζοφερό. Το μόνο που κατάφερε να κάνει, ήταν να καθυστερήσει την αποστρατεία, με αποτέλεσμα να παίρνει έναν μικρό μισθό από τον στρατό.

Το Μόναχο στο οποίο επέστρεψε ο Χίτλερ, του ήταν αγνώριστο. Η επαναστατική βαυαρική κυβέρνηση, με τη μορφή ενός προσωρινού Εθνικού Συμβουλίου, βρισκόταν στα χέρια των Σοσιαλδημοκρατών¹¹⁴. Ο πρωθυπουργός Kurt Eisner¹¹⁵, ήταν ριζοσπάστης και ήταν Εβραίος¹¹⁶. Μετά τη δολοφονία του, η πόλη θα διοικούταν για έναν μήνα από συμβούλια σοβιετικού τύπου, που ήθελαν να καθιερώσουν στο Μόναχο μία κυβέρνηση στα πρότυπα της Μόσχας των Μπολσεβίκων¹¹⁷. Η Reichswehr¹¹⁸ και τα Freikorps¹¹⁹ με εντολή της κυβέρνησης, κατέστειλαν την εξέγερση και έπνιξαν στο αίμα την πόλη. Ο Χίτλερ ήταν παρών σε αυτά τα γεγονότα, ως αντεπαναστάτης, παρόλο που το σύνταγμα του βρισκόταν υπό τον έλεγχο των επαναστατών. Υπηρετούσε ως φύλακας ενός στρατοπέδου Ρώσων αιχμαλώτων, με μοναδικό του καθήκον να φυλάει σκοπιά.

Κατά τη διάρκεια της επανάστασης των Σοσιαλδημοκρατών και αργότερα των κομμουνιστών, ο Χίτλερ δεν άφησε να φανεί στους γύρω του ο εθνικισμός του, αλλά κάποιες φορές, μιλούσε με πλήρη αποστροφή για τα γεγονότα του Μονάχου¹²⁰. Αμέσως μετά την κατάπνιξη της επανάστασης, ανατέθηκε στον Χίτλερ να προσφέρει τις υπηρεσίες του σε μία επιτροπή, η οποία θα εξέταζε κατά πόσο τα μέλη του συντάγματός του, είχαν αναμειχθεί ενεργά στην επανάσταση¹²¹. Αυτός ο νέος του ρόλος, απέτρεψε την απόλυσή του από το στράτευμα, ενώ η ανάμειξή του στις ανακριτικές διαδικασίες τον έφερε κοντά στον Karl Mayr, έναν λοχία που ήταν

¹¹² D. Taylor, *ό. π.*, σ. 12.

¹¹³ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 128.

¹¹⁴ P. Ham, *ό. π.*, σ. 197.

¹¹⁵ Ο *Κουρτ Άισνερ* (1867-1919) ήταν Γερμανός πολιτικός και συγγραφέας εβραϊκής καταγωγής. Το 1917 έγινε μέλος του *Ανεξάρτητου Σοσιαλιστικού Κόμματος της Γερμανίας* (USPD).

¹¹⁶ P. Ham, *ό. π.*, σ. 200.

¹¹⁷ J. Lukacs, *ό. π.*, σ. 101.

¹¹⁸ Η *Ράιχσβερ* (*Αμυντική Δύναμη του Ράιχ*) ήταν η ονομασία υπό την οποία λειτούργησε ο γερμανικός στρατός κατά την περίοδο 1919-1935, μέχρι να συγχωνευτεί με τη Βέρμαχτ, το 1935.

¹¹⁹ Τα *Φράϊκορπς* (*Ελεύθερα Σώματα*) ήταν παραστρατιωτικές οργανώσεις που συγκροτήθηκαν στη Γερμανία μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Από τις τάξεις των *Φράϊκορπς* προήλθαν ορισμένα στελέχη της SA όπως ο Ερνστ Ρεμ, των SS, και ο Ρούντολφ Ες.

¹²⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 146.

¹²¹ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 37-38.

υπεύθυνος του Γραφείου Πληροφοριών Στρατού. Εντυπωσιασμένος από τα προσόντα του Χίτλερ, ο Mayr, αποφάσισε να τον χρησιμοποιήσει. Το όνομα του Χίτλερ, εμφανίστηκε στην πρώτη λίστα πληροφοριοδοτών, που καταρτίστηκε από το Γραφείο Πληροφοριών Στρατού.

Ο Χίτλερ παρακολούθησε το πρώτο από τα αντιπολυσεβίτικα σεμινάρια καθοδήγησης στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου στις 5-12 Ιουνίου 1919¹²². Εδώ, για πρώτη φορά θα έπαιρνε ένα είδος καθοδηγούμενης πολιτικής επιμόρφωσης. Οι διαλέξεις χαρακτηρίζονταν από σκληρό αντισημιτισμό, αντικομμουνισμό και αντικαπιταλισμό. Γνώστης αυτού του γεγονότος, ο Mayr, προώθησε τον Χίτλερ ως πολιτικό καθοδηγητή και εστάλη στις 20 Αυγούστου 1919, σε ένα στρατόπεδο της Reichswehr στο Lechfeld, με σκοπό να καλλιεργήσει στο στράτευμα εθνικιστικά, αντιπολυσεβίτικα αισθήματα¹²³. Ξεκίνησε να δίνει διαλέξεις και ομιλίες, σαγηνεύοντας το ακροατήριο. Για πρώτη φορά στη ζωή του είχε ανακαλύψει κάτι στο οποίο είχε απόλυτη επιτυχία.

Κεντρικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του δημαγωγικού οπλοστασίου του Χίτλερ ήταν ο αντισημιτισμός¹²⁴. Μιλούσε συχνά για το «εβραϊκό πρόβλημα», όπως το αποκαλούσε ο ίδιος, αντανακλώντας τα αισθήματα από τα οποία διακατέχονταν οι περισσότεροι στρατιώτες. Εντούτοις, ο αντισημιτισμός του φαινόταν πως ήταν βασισμένος σε φυλετικά κριτήρια, ντυμένα με ένα λεπτό ένδυμα πολιτικής. Δε στηριζόταν σε θρησκευτικές ή οικονομικές συνιστώσες, αλλά καθαρά σε μια στρεβλή φυλετική ιδεολογία. Χρησιμοποιώντας τις γνώσεις από τα σεμινάρια που παρακολούθησε, οργάνωσε την υπάρχουσα προκατάληψη του απέναντι στους Εβραίους, με ακαδημαϊκού ύφους επιχειρήματα¹²⁵.

Στις 25 Αυγούστου 1919, ο Χίτλερ, γυρνώντας από το σεμινάριο στο Lechfeld, ενεπλάκη σε μία διαμάχη με το Γραφείο Πληροφοριών Στρατού, το οποίο κατηγορήθηκε ότι δε διένειμε 500 μάρκα, στους καθοδηγητές των σεμιναρίων. Ύστερα από αυτό και, καθώς ο Mayr άρχισε να τον εκτιμά όλο και πιο πολύ, ο Χίτλερ στάλθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 1919, για να κάνει μια έκθεση σχετικά με μια συγκέντρωση του Γερμανικού Εργατικού Κόμματος στο Μόναχο. Το συγκεκριμένο κόμμα ήταν ένα από τα πενήντα κόμματα από την άκρα Αριστερά έως την άκρα Δεξιά που παρακολουθούσε ο Στρατός.

¹²² L. Rees, *ό. π.*, σ. 29.

¹²³ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 149.

¹²⁴ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 48.

¹²⁵ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 151.

Ο Χίτλερ παρευρέθηκε στη συγκέντρωση, παρακολουθώντας τις ομιλίες των ηγετών του κόμματος. Κάποια στιγμή διαφωνώντας με μία δήλωση για την απόσχιση της Βαυαρίας, πήρε τον λόγο φέρνοντας σε πολύ δύσκολη θέση τον ομιλητή¹²⁶. Παρατηρώντας αυτό το περιστατικό, ο πρόεδρος του κόμματος, Anton Drexler¹²⁷, εντυπωσιάστηκε. Λέγεται πως ψιθύρισε: «Έχει τρομερό λέγειν. Θα μπορούσαμε να τον χρησιμοποιήσουμε». Μετά το πέρας της συγκέντρωσης, πήρε ένα φυλλάδιο που ανέλυε τις θέσεις του κόμματος και το έδωσε στον Χίτλερ, ζητώντας του να το μελετήσει και να επιστρέψει σε μερικές μέρες αν ήθελε, για να ενταχθεί¹²⁸.

Σύμφωνα με τα γραφόμενα του Χίτλερ, εκείνος το διάβασε και παρόλο που δεν ήθελε να γίνει μέλος, αποφάσισε να πάει στην επόμενη συγκέντρωση του κόμματος. Ύστερα από κάμποση σκέψη, ο Χίτλερ εγγράφηκε στο κόμμα κάπου στα μέσα Σεπτεμβρίου 1919¹²⁹. Ο ισχυρισμός του ότι ήταν το έβδομο μέλος του κόμματος δεν ισχύει, καθώς στην κάρτα του αναγραφόταν ότι ήταν το 555^ο μέλος¹³⁰. Στο *Γερμανικό Εργατικό Κόμμα*, η αρίθμηση ξεκινούσε πάντα με τον αριθμό πέντε μπροστά από τον πραγματικό αριθμό, έτσι ώστε να φαίνεται ότι υπήρχαν πολλά μέλη. Στην πραγματικότητα ο Χίτλερ ήταν το 55^ο μέλος¹³¹.

Με την είσοδο του Χίτλερ στο *Γερμανικό Εργατικό Κόμμα*, ανοιγόταν διάπλατα μπροστά του η προοπτική μίας πολιτικής καριέρας. Έχοντας ταλέντο στη ρητορική, λαμβάνοντας χρήματα από τον στρατό και από το κόμμα, με εξασφαλισμένη την υποστήριξη του προέδρου του κόμματος Anton Drexler και με τις ιδέες του σφυρηλατημένες μέσα από τον πόλεμο και τα σεμινάρια, ο Χίτλερ, από ένας παρίας της ζωής, θα μετατρέποταν σε έναν πολιτικό, που δε θα αργούσε να κάνει το αδύνατο δυνατό, για να υλοποιήσει τις απύθμενες φιλοδοξίες του και να εφαρμόσει τις στρεβλές και επικίνδυνες αντιλήψεις του.

3.3. Ο Χίτλερ ως μέλος του Γερμανικού Εργατικού Κόμματος και η προσπάθειά του να αναδιοργανώσει το κόμμα

Αμέσως μόλις έγινε μέλος του *Γερμανικού Εργατικού Κόμματος*, ο Χίτλερ αφιερώθηκε σε αυτό. Η κατάσταση μέσα στο κόμμα φαινόταν να είναι καταθλιπτική

¹²⁶ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 49.

¹²⁷ Ο *Άντον Ντρέζλερ* (1884-1942) ήταν Γερμανός πολιτικός και ιδρυτής του Κόμματος των Γερμανών Εργατών (DAP), του κατοπινού Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος των Γερμανών Εργατών (NSDAP).

¹²⁸ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 14.

¹²⁹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 55.

¹³⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 152.

¹³¹ P. Ham, *ό. π.*, σ. 218-220.

και γενικά η οργάνωση ήταν ελάχιστη έως ανύπαρκτη. Ο Drexler δεν ήταν καλός ομιλητής και το κύρος του απέναντι στα μέλη ήταν περιορισμένο. Σε μία προσπάθεια να φέρει νέα μέλη στο κόμμα, ο Χίτλερ πρότεινε να δώσουν κάποια χρήματα σε μία εφημερίδα, με σκοπό να διαφημίσει μία συγκέντρωση του κόμματος, που θα λάμβανε χώρα σε μία μπυραρία του Μονάχου, στις 16 Οκτωβρίου 1919. Το σχέδιο ήταν επιτυχές, καθώς συγκεντρώθηκαν 111 νέα άτομα. Ο Χίτλερ μίλησε για μισή ώρα ξεσηκώνοντας το κοινό¹³². Τους παρακίνησε να δώσουν 300 μάρκα για το ταμείο του κόμματος, ενώ προηγουμένως είχε καλέσει συναδέλφους του από το στράτευμα, με σκοπό να δώσει νέα πνοή στο κόμμα.

Άρχισε σιγά-σιγά να γίνεται γνωστός για τις ρητορικές του ικανότητες, με αποτέλεσμα στην επόμενη συνάντηση, το ακροατήριο να φτάσει τους 400. Το άστρο του Χίτλερ βρισκόταν τώρα σε άνοδο μέσα στο κόμμα. Πρότεινε να γίνει μία μεγάλη συγκέντρωση στις 24 Φεβρουαρίου 1920, στο κέντρο του Μονάχου και παρά τις αμφιβολίες του Drexler, κατόρθωσε να του επιβληθεί. Σχεδιάζοντας εντυπωσιακές αφίσες και φυλλάδια για να διαφημίσουν τη συγκέντρωση, ο Drexler και ο Χίτλερ περίμεναν η προσπάθειά τους για δημοσιότητα να αποδώσει. Η τεράστια αίθουσα που είχαν νοικιάσει για τη συγκέντρωση γέμισε, γεγονός που χαροποίησε ιδιαίτερα τον Χίτλερ, που έβλεπε πως το ρίσκο του απέδωσε. Το κοινό έφτασε τους 2.000, αν και ανάμεσά τους βρίσκονταν και μέλη από άλλα αντίπαλα κόμματα¹³³.

Ο Χίτλερ προέδρευε στη συγκέντρωση, προς μεγάλη απογοήτευση του Drexler. Ο Χίτλερ και ο Drexler είχαν μπει σε τροχιά σύγκρουσης, αλλά ο Χίτλερ δε φαινόταν να θέλει να αναλάβει την ηγεσία του κόμματος. Στη συγκέντρωση, ο Χίτλερ μίλησε σε ένα ακροατήριο, που παρά τις προσπάθειες των μελών άλλων κομμάτων, να εμποδίσουν την ομιλία, τον επευφημούσε¹³⁴. Εξαπέλυσε τα πυρά του ενάντια στους Εβραίους, προκαλώντας χειροκροτήματα από τα μέλη του κόμματός του και αποδοκίμασιες από τους αντιπάλους του¹³⁵. Παράλληλα παρουσίασε τα 25 Σημεία του κόμματος, τα οποία είχαν τυπωθεί και μοιράστηκαν. Προκλήθηκε κάποια ένταση ανάμεσα στους παρευρισκόμενους, αλλά η κατάσταση δεν ξέφυγε. Σε γενικές γραμμές, η συγκέντρωση ήταν μία μεγάλη επιτυχία, ενώ ήταν η μεγαλύτερη που είχε κάνει μέχρι τότε το κόμμα, αν και οι εφημερίδες του Μονάχου δεν έκαναν καμία ιδιαίτερη μνεία.

¹³² P. Ham, *ό. π.*, σ. 221.

¹³³ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 173.

¹³⁴ I. Kershaw, *ό. π.*, σ. 167-168.

¹³⁵ P. Ham, *ό. π.*, σ. 231.

Τον Απρίλιο του 1920, ο Χίτλερ, εγκατέλειψε τον στρατό, για να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στο κόμμα. Τη θέση του ως καθοδηγητή ανέλαβε ο λοχαγός Ernst Röhm¹³⁶, ο οποίος θα έπαιζε ρόλο κλειδί στα *Τάγματα Εφόδου* του ναζιστικού κόμματος αργότερα. Με εισήγηση του Χίτλερ, το κόμμα μετονομάζεται από *Γερμανικό Εργατικό Κόμμα* σε *Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα* (*National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei* ή *NASDAP*)¹³⁷. Παράλληλα, εξαγοράζεται η εφημερίδα «*Λαϊκός Παρατηρητής*» και γίνεται το επίσημο όργανο προπαγάνδας του κόμματος¹³⁸. Ο Χίτλερ, επιπλέον, υιοθέτησε τη μαύρη σβάστικα μέσα σε άσπρο κύκλο, ως σημαία και σύμβολο του κόμματος¹³⁹.

Τον Ιούλιο του 1920, ο Χίτλερ είχε καταφέρει να αναδιοργανώσει το κόμμα, ενώ η δημοσιότητα και η αίγλη του προκαλούσαν τον φθόνο του Drexler. Με αφορμή την πρόταση για ένωση του *Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος* με το *Γερμανικό Σοσιαλιστικό Κόμμα*, τον Απρίλιο του 1921, ο Χίτλερ εναντιώθηκε στον Drexler, απειλώντας με παραίτηση, αν γινόταν η ένωση¹⁴⁰. Αναζητώντας τρόπους, για να τον μεταπείσει και φοβούμενος πως το κόμμα θα έχανε τον καλύτερο δημαγωγό του, ο Drexler σταμάτησε τις προσπάθειες για ένωση. Ωστόσο, πολλοί μέσα στο κόμμα έβλεπαν τον Χίτλερ ως απειλή. Ο Χίτλερ ως ομιλητής του κόμματος σε μία συγκέντρωση που έγινε το 1921, υπερασπίστηκε τον εαυτό του, ζητώντας να τροποποιηθεί το καταστατικό του κόμματος με σκοπό όλες οι κομματικές εξουσίες να συγκεντρωθούν στα χέρια του προέδρου¹⁴¹. Στην ψηφοφορία που έγινε, το κόμμα έκανε το αίτημά του δεκτό και τον επέλεξε ως νέο του πρόεδρο. Ο Drexler ανακηρύχτηκε εφ' όρου ζωής επίτιμος πρόεδρος, μία θέση χωρίς καμία ισχύ¹⁴².

Με την ανάληψη της προεδρίας του κόμματος από τον Χίτλερ, τον Ιούλιο του 1921, το *Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα*, θα γινόταν «*αρχηγικό κόμμα*». Το ναζιστικό κόμμα είχε πλέον γεννηθεί, ενώ ως απάντηση στους αντιπάλους του κόμματος, δημιουργήθηκε στις 3 Αυγούστου 1921 ο *Τομέας Γυμναστικής και Αθλητισμού*, μία ομάδα που τελικά εξελίχθηκε στα *Τάγματα Εφόδου*

¹³⁶ Ο Ερνστ Γιούλιους Ρεμ (1887-1934) ήταν Γερμανός αξιωματικός και στέλεχος του *Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος*. Ήταν ο κύριος οργανωτής της παραστρατιωτικής οργάνωσης *SA*, της οποίας αργότερα έγινε ο ηγέτης. Δολοφονήθηκε το 1934 κατά τη «*Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών*».

¹³⁷ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 15.

¹³⁸ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 40-41.

¹³⁹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 61-62.

¹⁴⁰ L. Rees, *ό. π.*, σ. 51.

¹⁴¹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 66.

¹⁴² P. Ham, *ό. π.*, σ. 240-241.

(SA)¹⁴³. Ο ίδιος ο Χίτλερ, εγκαινίασε τη δράση των *Ταγμάτων Εφόδου*, όταν ως επικεφαλής μία ομάδας, επιτέθηκε τον Σεπτέμβριο του 1921, ενάντια σε συγκέντρωση του φιλομοσπονδιακού Βαυαρού Μπάλλερστεντ. Για την επίθεση αυτή, καταδικάστηκε σε τρεις μήνες φυλάκισης, αλλά η ποινή δεν επιβλήθηκε ποτέ¹⁴⁴.

Ο Χίτλερ συνέχισε να υποκινεί ταραχές, σχεδιάζοντας και υλοποιώντας επιθέσεις ενάντια σε συγκεντρώσεις άλλων αντίπαλων κομμάτων, οι οποίες συχνά ήταν ιδιαίτερα αιματηρές. Πολλές φορές τα SA εμπλέκονταν σε συγκρούσεις με την αστυνομία, ενώ ο Χίτλερ απειλήθηκε με απέλαση, αν δε σταματούσε τη δράση του. Παρόλα αυτά, συνέχισε να πρωταγωνιστεί στις συγκρούσεις, οι οποίες έδιναν ζωή στο κίνημά του και του απέφεραν μεγάλη δημοσιότητα. Ωστόσο, παρά τις προσπάθειές του, ο Τύπος δεν κάλυπτε τη δράση του κόμματος.

Στις 16 Αυγούστου 1922, ο Χίτλερ μίλησε μαζί με άλλους ηγέτες εθνικιστικών οργανώσεων σε ένα συλλαλητήριο διαμαρτυρίας στο Μόναχο¹⁴⁵. Ήταν η πρώτη φορά που τα SA εμφανίστηκαν ως παραστρατιωτική οργάνωση, με τα εμβλήματα τους και τις στολές τους. Στις 14-15 Οκτωβρίου 1922 το ναζιστικό κόμμα συμμετείχε στην «*Γερμανική Ημέρα*», μία εκδήλωση προς τιμή του εθνικισμού, μαζί με άλλα εθνικιστικά κόμματα. Τα SA παρέλασαν, παρά την απαγόρευση της αστυνομίας και προέβησαν σε βιαιοπραγίες ενάντια σε μέλη του *Σοσιαλιστικού Κόμματος*. Η δράση του κόμματος έλαβε μεγάλη δημοσιότητα, προκαλώντας επιτυχία στον Χίτλερ. Εντούτοις, η φήμη και η δύναμη του Χίτλερ έξω από το Μόναχο ήταν ακόμα περιορισμένη. Το κίνημά του δεν είχε μεγάλη απήχηση απέναντι στις μεγάλες μάζες στην υπόλοιπη Γερμανία, με αποτέλεσμα σιγά-σιγά ο ζήλος να αρχίσει να φθίνει. Προς μεγάλη του χαρά, τον Ιανουάριο του 1923, πραγματοποιήθηκε ένα γεγονός που ο Χίτλερ θα εκμεταλλευόταν στο έπακρο.

Ο πληθωρισμός και η οικονομική κρίση είχαν σαν αποτέλεσμα τη διακοπή των διαπραγματεύσεων με τους δυτικούς συμμάχους για την πληρωμή των πολεμικών επανορθώσεων, που είχαν συμφωνηθεί με τη *Συνθήκη των Βερσαλλιών*. Έτσι, η Γαλλία προχώρησε στις 11 Ιανουαρίου 1923 σε στρατιωτική κατάληψη του Ρούρ, που αποτελούσε τη «*βιομηχανική καρδιά*» της Γερμανίας¹⁴⁶. Η κυβέρνηση της Βαϊμάρης απάντησε με εκστρατεία παθητικής αντίστασης, με κύρια έκφραση το

¹⁴³ Η οργάνωση *Sturmabteilung* ή SA (*Τάγματα Εφόδου*) ήταν παραστρατιωτική οργάνωση προσκείμενη αρχικά στο *Γερμανικό Εργατικό Κόμμα (DAP)* και στη συνέχεια στη μετεξέλιξή του, στο *Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα* του Χίτλερ. I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 175.

¹⁴⁴ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 42-43.

¹⁴⁵ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 207-210.

¹⁴⁶ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 223.

μποϊκοτάζ γαλλικών προϊόντων¹⁴⁷. Η οικονομική κρίση εντείνεται ακόμα περισσότερο, ενώ ο πληθωρισμός καλπάζει¹⁴⁸. Για τον Χίτλερ, η οικονομική κρίση ήταν το οξυγόνο του κόμματος. Η πείνα και η ανέχεια είχαν πλώσει τη γερμανική κοινωνία, καθώς οι μάζες μετακινούνταν από τα κέντρα του πολιτικού φάσματος, στα άκρα. Μεταξύ 23 και 26 Οκτωβρίου 1923, η Reichswehr κατέπνιξε μία εξέγερση των κομμουνιστών, ενώ ο Χίτλερ, έχοντας ήδη επηρεαστεί από την «Πορεία προς τη Ρώμη»¹⁴⁹, που είχε πραγματοποιήσει ο Μουσολίνι στην Ιταλία, τον Οκτώβριο του 1922, ξεκίνησε να σχεδιάζει ένα πραξικόπημα με σκοπό να καταλάβει την εξουσία¹⁵⁰.

3.4. Το πραξικόπημα της μπυραρίας

Ο Χίτλερ δεχόταν μεγάλη πίεση να δράσει, καθώς τα SA συχνά προέβαιναν σε σκληρές και βίαιες επιθέσεις ενάντια σε όσους θεωρούσαν εχθρούς του κόμματος. Οι ξυλοδαρμοί και οι δολοφονίες αθώων αποτελούσαν γεγονός. Υπό αυτές τις συνθήκες, ο Χίτλερ συναντήθηκε με τους συνεργάτες του, για να καταστρώσει το σχέδιο δράσης, πάνω στο οποίο θα στηριζόταν το πραξικόπημα. Η συνάντηση έγινε το βράδυ της 7^{ης} Νοεμβρίου 1923 και ανάμεσα στους παρευρισκόμενους βρισκόταν ο βετεράνος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στρατηγός Λούντεντορφ, ο Γκέριγκ, ο Βέμπερ και ο Ρίχτερ.

Το πραξικόπημα αποφασίστηκε να γίνει την επόμενη μέρα. Οι πραξικοπηματίες θα συγκεντρώνονταν στο Burgerbraukeller, μία μπυραρία στο Μόναχο, προκειμένου να ακούσουν την ομιλία του φιλομοναρχικού Γκουστάβ Ρίτερ Καρ. Μόλις τελείωνε η ομιλία, θα τον συλλάμβαναν και θα έδιναν το σύνθημα για την έναρξη του πραξικοπήματος. Αργά το βράδυ της 7^{ης} Νοεμβρίου 1923, ο Χίτλερ συζήτησε το σχέδιο με τους αρχηγούς των SA και έδωσε τις τελευταίες οδηγίες. Όλοι όσοι θα παρευρίσκονταν στο Burgerbraukeller, θα έπρεπε να έχουν μαζί τους τα πιστόλια τους.

Την επόμενη μέρα, ο Καρ ξεκίνησε την ομιλία του χωρίς να γνωρίζει τι θα ακολουθούσε. Μιλούσε για περίπου μισή ώρα, όταν περίπου στις 8:30 το βράδυ, εμφανίστηκε μία ομάδα των SA με επικεφαλής τον Χίτλερ, μπήκαν μέσα στην

¹⁴⁷ L. Rees, *ό. π.*, σ. 54.

¹⁴⁸ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 52. - P. Ham, *ό. π.*, σ. 269.

¹⁴⁹ *Πορεία προς τη Ρώμη* ονομάστηκε η πορεία που έκαναν οι μελανοχίτωνες του Μουσολίνι προς την Ρώμη, προκειμένου να καταλάβουν την εξουσία. Η πορεία διήρκεσε από τις 22 ως τις 28 Οκτωβρίου 1922 και κατέληξε στην άνοδο του Μουσολίνι στην εξουσία, στην οποία παρέμεινε επί 21 έτη.

¹⁵⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 234-238.

αίθουσα και έστησαν ένα πολυβόλο στην είσοδο¹⁵¹. Ο Καρ σταμάτησε τον λόγο του, ενώ ο κόσμος προσπαθούσε να δει τι συμβαίνει. Ο Χίτλερ, χωρίς να περιμένει να τελειώσει η ομιλία, μπήκε στην αίθουσα συνοδευόμενος από τους σωματοφύλακές του¹⁵². Καθώς δεν μπορούσε να ακουστεί, εξαιτίας της οχλαγωγίας, ανέβηκε σε μία καρέκλα και πυροβόλησε στο ταβάνι με το πιστόλι του. Ανήγγειλε ότι είχε ξεσπάσει εθνική επανάσταση, ότι η βαυαρική κυβέρνηση είχε εκδιωχθεί και πως είχε σχηματιστεί μια προσωρινή κυβέρνηση του Ράιχ¹⁵³. Ασφαλώς όλα αυτά ήταν ψέματα, που πόνταραν στην άγνοια του Καρ για το τι γινόταν έξω από την αίθουσα. Ο Χίτλερ δήλωσε πως το κτίριο ήταν περικυκλωμένο από 600 άνδρες των SA και ότι, αν υπήρχε αντίσταση από τους παρευρισκόμενους, θα έδινε εντολή στους χειριστές του πολυβόλου να ανοίξουν πυρ.

Ύστερα από αυτό, ο Χίτλερ αφού απομονώθηκε με τον Καρ σε ένα δωμάτιο, του εγγυήθηκε την ασφάλειά του, αρκεί να υποστήριζε το πραξικόπημα¹⁵⁴. Του είπε ότι το πραξικόπημα δε στρεφόταν ενάντια στον ίδιο, αλλά στην εβραϊκή κυβέρνηση του Βερολίνου και στους «εγκληματίες του Νοεμβρίου του 1918» και του ανήγγειλε τη δημιουργία καινούριας κυβέρνησης, στην οποία ο Χίτλερ ήταν επικεφαλής¹⁵⁵. Ύστερα από αυτό, ο Χίτλερ επέστρεψε στην αίθουσα και, αφού έβγαλε έναν λόγο στο συγκεντρωμένο πλήθος, τους ζήτησε να τον υποστηρίξουν. Το πλήθος τον χειροκρότησε και σε λίγο ανέβηκε στο βήμα ο Καρ, που μίλησε επιτιμητικά για τον Χίτλερ και του υποσχέθηκε ότι θα τον στήριζε.

Στη συνέχεια, μίλησε ο Λούντεντορφ, ο οποίος εξέφρασε τη χαρά του για την πρωτοβουλία του Χίτλερ. Ο Χίτλερ φαινόταν να ελέγχει πλήρως την κατάσταση, αλλά η πραγματικότητα ήταν διαφορετική. Τα SA δεν είχαν καταφέρει να καταλάβουν ούτε ένα κυβερνητικό κτίριο με αποτέλεσμα οι κυβερνητικές δυνάμεις να ζητήσουν ενισχύσεις από τις γύρω κωμοπόλεις και να ανασυνταχθούν. Ο Χίτλερ έφυγε από την αίθουσα με σκοπό να βοηθήσει στην κατάληψη των κυβερνητικών κτιρίων, αφήνοντας τον Καρ και τους υπόλοιπους κυβερνητικούς αντιπροσώπους μαζί με τον Λούντεντορφ, ο οποίος πιστεύοντας τους όρκους τους περί στρατιωτικής

¹⁵¹ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 58.

¹⁵² Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 68.

¹⁵³ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 17.

¹⁵⁴ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 239-240.

¹⁵⁵ P. Ham, *ό. π.*, σ. 271-274.

τιμής, τους άφησε να φύγουν¹⁵⁶. Σε λίγο ο Καρ αποκήρυσε το πραξικόπημα και σε ραδιοφωνικό διάγγελμα καλούσε τον στρατό να συντρίψει τα SA και τους ναζί.

Η έλλειψη οργάνωσης άρχισε πλέον να κάνει αισθητή την παρουσία της, καθώς οι πραξικοπηματίες δεν πήραν καμία πρωτοβουλία. Η μέρα τελείωσε με τους ναζί να βρίσκονται σε πλήρη αποσύνθεση, ενώ οι κυβερνητικές δυνάμεις άρχισαν να αναλαμβάνουν δράση. Όταν ο Χίτλερ γύρισε στο Burgerbraukeller και είδε τι είχε συμβεί, αποφάσισε μαζί με τον Λούντεντορφ να οργανώσουν μία διαδήλωση στους δρόμους της πόλης¹⁵⁷. Έτσι γύρω στο μεσημέρι, μία ομάδα 2.000 περίπου ανδρών, συμπεριλαμβανομένου του Χίτλερ και του Λούντεντορφ, έφυγε από το Burgerbraukeller. Με τα πιστόλια τους έτοιμα, αντιμετώπισαν μία μικρή αστυνομική περίπολο που εστάλη να τους σταματήσει και αφού τους διέλυσαν προχώρησαν προς το *Υπουργείο Πολέμου*. Πλήθος κόσμου τους επευφημούσε, νομίζοντας ότι χειροκροτούσαν τη νέα κυβέρνηση, αλλά οι περισσότεροι πολίτες είχαν κλειστεί στα σπίτια τους.

Καθώς πλησίαζαν προς το *Υπουργείο Πολέμου*, μια μεγάλη αστυνομική δύναμη τους έκοψε τον δρόμο. Ο Χίτλερ και οι ακόλουθοί του προχώρησαν πιστεύοντας ότι η αστυνομία θα τους άφηνε να περάσουν και θα ενωνόταν μαζί τους, αλλά αυτό δεν έγινε ποτέ. Δεν είναι σίγουρο ποιος πυροβόλησε πρώτος, αλλά μάλλον, κάποιος από τους ναζί άνοιξε πυρ και η αστυνομία ανταπέδωσε¹⁵⁸. Η ανταλλαγή πυροβολισμών κράτησε ένα λεπτό και μόλις σταμάτησαν, οι μονάδες της αστυνομίας εφόρμησαν ενάντια στους πραξικοπηματίες¹⁵⁹. Δεκατέσσερις ναζί και τέσσερις αστυνομικοί σκοτώθηκαν, ενώ κάποιοι όπως ο Röhm και ο Λούντεντορφ συνελήφθησαν αμέσως, χωρίς καν να έχουν τραυματιστεί. Ο Γκέριγκ τραυματίστηκε και συνελήφθη, ενώ ο Χίτλερ κατόρθωσε να διαφύγει¹⁶⁰. Ο Χίτλερ κατευθύνθηκε στο σπίτι του, όπου η αστυνομία τον συνέλαβε το ίδιο βράδυ και τον μετέφερε στο παλιό φρούριο στο Landsberg am Lech, σε ένα δωμάτιο, που δε θύμιζε κελί φυλακής.

3.5. Η δίκη και η φυλάκιση του πραξικοπηματία Χίτλερ

Στο Μόναχο και σε άλλα μέρη της Βαυαρίας, το πραξικόπημα έσβησε τόσο γρήγορα, όσο είχε αρχίσει. Σύμφωνα με τον Stefan Zweig, που υπήρξε αυτόπτης

¹⁵⁶ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 241-242.

¹⁵⁷ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 60.

¹⁵⁸ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 244.

¹⁵⁹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 71-73.

¹⁶⁰ P. Ham, *ό. π.*, σ. 278.

μάρτυρας του πραξικοπήματος: «Το 1923, οι σβάστικες και τα τάγματα εφόδου εξαφανίστηκαν. Το όνομα του Αδόλφου Χίτλερ σχεδόν ξεχάστηκε. Κανείς δεν τον σκεφτόταν ως πιθανό ισχυρό άνδρα»¹⁶¹.

Ενώ ο Χίτλερ ήταν στη φυλακή, το *NASDAP* ετέθη εκτός νόμου. Φαινόταν πως η καριέρα του ως πολιτικού θα τελείωνε εκεί, αλλά η ηγεσία της *Δημοκρατίας της Βαϊμάρης* δεν έλαβε κανένα μέτρο για να τον εξαφανίσει. Από τις 26 Φεβρουαρίου μέχρι τις 27 Μαρτίου 1924, θα διεξαγόταν η δίκη των πραξικοπηματιών¹⁶². Όλοι τους κατηγορήθηκαν για εσχάτη προδοσία και οι ποινές ανακοινώθηκαν την 1^η Απριλίου 1924. Στην αρχή ο Χίτλερ ήταν απελπισμένος, αλλά η στάση του άλλαξε άρδην, όταν κατάλαβε ότι οι δικαστές θα ήταν ελαστικοί απέναντί του. Του επιτράπη να μετατρέψει το δικαστήριο σε βήμα για την προπαγάνδα του, αναλαμβάνοντας πλήρως την ευθύνη για όσα συνέβησαν. Ισχυρίστηκε ότι γνώριζε πράγματα για τον Καρ, που αν τα έλεγε θα ξεσπούσε σκάνδαλο, ενώ επιτέθηκε λεκτικά ενάντια στην κυβέρνηση της Βαϊμάρης.

Η δίκη καλύφθηκε από τα μέσα της εποχής και ο Χίτλερ έγινε γνωστός σε όλη τη Γερμανία. Η στάση που κράτησε τον έκανε ιδιαίτερα δημοφιλή ανάμεσα σε ακροδεξιούς και δεξιούς κύκλους σε όλη τη χώρα, ενώ οι ποινές ήταν επεικειές. Ο Λούντεντορφ αθωώθηκε, ενώ ο Χίτλερ, ο Γκέριγκ και ο Ρόσμ καταδικάστηκαν σε φυλάκιση πέντε χρόνων¹⁶³. Οι υπόλοιποι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν σε μικρότερες ποινές¹⁶⁴. Ο Χίτλερ επέστρεψε στο Landsberg, για να εκτίσει την ελαφριά ποινή του, μέσα σε συνθήκες που θύμιζαν περισσότερο συνθήκες ξενοδοχείου παρά φυλακής. Λάμβανε γράμματα και δώρα, ενώ πολλοί ναζί τον επισκέπτονταν συχνά. Ακόμα και οι φρουροί τον θαύμαζαν, ενώ οι οπαδοί του τον λάτρευαν¹⁶⁵.

Κάτω από την αίσθηση του αστέρα, που είχε δημιουργήσει η δίκη, και της λατρείας των οπαδών του, ο Χίτλερ άρχισε να στοχάζεται τις πολιτικές του ιδέες, την «αποστολή» του. Αποφάσισε να αποτυπώσει τα βιώματά του στο χαρτί και να δημιουργήσει έτσι το πολιτικό του μανιφέστο με τίτλο «*Ο Αγών μου*», ένα βιβλίο που με ανατριχιαστικές λεπτομέρειες αναφέρει ακριβώς τι θα έκανε ο Χίτλερ, αν

¹⁶¹ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 245-247.

¹⁶² M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 62-63.

¹⁶³ L. Rees, *ό. π.*, σ. 58-59.

¹⁶⁴ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 74-76.

¹⁶⁵ P. Ham, *ό. π.*, σ. 285.

καταλάμβανε την εξουσία¹⁶⁶. Ένα βιβλίο, που αν οι ηγέτες των *Δυτικών Δημοκρατιών* και της *ΕΣΣΔ* είχαν διαβάσει, ίσως η ιστορία της ανθρωπότητας να ήταν διαφορετική.

Μέσα στη φυλακή, ο Χίτλερ θα έβλεπε πως κάθε προσπάθεια να πάρει την εξουσία με τη βία θα ήταν καταδικασμένη¹⁶⁷. Από εδώ και στο εξής θα προσπαθούσε να καταλάβει την εξουσία με τη νόμιμη διαδικασία¹⁶⁸. Θα μετατρεπόταν στον απόλυτο Φύρερ του κόμματος και κατ' επέκταση του Γερμανικού λαού, με όλες τις σκληρές συνέπειες που θα είχε αυτό για την ανθρωπότητα.

¹⁶⁶ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 65.

¹⁶⁷ J. Lukacs, *ό. π.*, σ. 123.

¹⁶⁸ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 19.

Δ' Κεφάλαιο

Ο δρόμος προς την κατάκτηση της εξουσίας

4.1. Οι προσπάθειες του Χίτλερ για ολική αναδιοργάνωση του κόμματος και η εδραίωση της εξουσίας του στους κόλπους του κόμματος

Με τον Χίτλερ στη φυλακή και το *NASDAP* εκτός νόμου, οι περισσότεροι οπαδοί των ναζί εγκατέλειψαν την πολιτική τους δράση. Ο Röhm ίδρυσε μία οργάνωση ανάλογη με τα *SA*, το *Frontbann*, ενώ ο Λούντεντορφ, προσπαθώντας να φανεί ως ηγέτης του παράνομου ναζιστικού κόμματος, έκλεισε συμφωνία με τους εθνικιστές του Βορρά και κατάφερε στις εκλογές που έγιναν το 1924 να πάρει 2.000.000 ψήφους και 32 έδρες στο Ράιχσταγκ¹⁶⁹. Όλη αυτή η δραστηριότητα, ωστόσο, δημιούργησε ανάμεσα στους διάφορους αρχηγούς των ναζί, κλίμα έντονου ανταγωνισμού, ενώ το κόμμα ουσιαστικά διαλύθηκε. Ο Χίτλερ ήταν γνώστης της κατάστασης και προσπάθησε να βγει από τη φυλακή νωρίτερα, με σκοπό να αναλάβει ξανά την αρχηγία του κόμματος. Εννέα μήνες μετά την καταδίκη του, τα Χριστούγεννα του 1924, με τη δικαιολογία της υποδειγματικής συμπεριφοράς, βγήκε από τη φυλακή και βάλθηκε να πετύχει τους στόχους του¹⁷⁰.

Πρώτο βήμα του ήταν να αποσπάσει ανάκληση της διαταγής για τη διάλυση του κόμματος, πράγμα που πέτυχε ύστερα από μία συνομιλία του με τον πρωθυπουργό της Βαυαρίας στις 4 Ιανουαρίου 1925¹⁷¹. Ύστερα από μερικές εβδομάδες, συγκέντρωσε 4.000 οπαδούς στο Μπύργκερμπραου Κέλλερ και με έναν δυναμικό λόγο τους έπεισε να ξαναρχίσουν την πολιτική τους δράση¹⁷². Μέσα σε δύο ώρες το κόμμα βρισκόταν ολοκληρωτικά στα χέρια του, ενώ η 27^η Φεβρουαρίου καθιερώθηκε ως η ημέρα επανίδρυσης του κόμματος¹⁷³. Εντούτοις, οι συνθήκες στη Γερμανία φαινόταν ότι δε θα επέτρεπαν να πάρει ο Χίτλερ την εξουσία.

Οι περισσότεροι Γερμανοί δεν ήταν διατεθειμένοι να ακούσουν πλέον τον Χίτλερ, επαναπαυόμενοι στη φαινομενική οικονομική ανάπτυξη που υπήρχε. Ο Χίτλερ επιβαλλόταν να αναδιοργανώσει το κόμμα. Εξαιτίας της διάλυσης του κόμματος, τα περισσότερα παραρτήματα έπρεπε να δημιουργηθούν από την αρχή, ενώ τα σημεία και οι θέσεις του κόμματος έπρεπε να γνωστοποιηθούν στον κόσμο εκ

¹⁶⁹ Με την ονομασία *Ράιχσταγκ* (*Reichstag*), φερόταν το νομοθετικό σώμα της Γερμανίας κατά την περίοδο 1867-1945. M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 65-66.

¹⁷⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 274.

¹⁷¹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 87.

¹⁷² M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 67.

¹⁷³ C. David, *Η Γερμανία του Χίτλερ*, Αθήνα 1966, σ. 15.

νέου. Ως αποτέλεσμα της στρατηγικής του Χίτλερ, τα παραρτήματα του ναζιστικού κόμματος έφτασαν τα 264, ενώ στις αρχές του πραξικοπήματος δεν ήταν περισσότερα από 71. Επίσης, τα 25 σημεία του κόμματος θεωρήθηκαν επαρκή και δεν έγινε κάποια αναθεώρησή τους. Λέγεται πως ο Χίτλερ είπε για το πρόγραμμα του κόμματος: «Και η Καινή Διαθήκη είναι επίσης γεμάτη αντιφάσεις, αλλά αυτό δεν εμπόδισε την εξάπλωση του Χριστιανισμού».

Την περίοδο αυτή ο Χίτλερ βρισκόταν κοντά στο Berchtesgaden, συγγράφοντας τον δεύτερο τόμο του «*Mein Kampf*». Παράλληλα σχεδίαζε τη γενική συνέλευση των μελών του κόμματος στη Βαϊμάρη, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 3-4 Ιουλίου 1926. Σε αυτή ο Χίτλερ μίλησε δημόσια, λέγοντας ότι οι εσωτερικές συγκρούσεις έπρεπε να αποφευχθούν και τονίζοντας στους παρευρισκόμενους ότι έπρεπε να δώσουν την εικόνα μία πειθαρχημένης δύναμης. Παραβρέθηκαν 8.000 άτομα και ήταν η πρώτη φορά που εμφανίστηκαν δημόσια τα SS¹⁷⁴, η προσωπική φρουρά του Αδόλφου Χίτλερ, που είχαν ιδρυθεί τον Απρίλιο του 1925. Σε μία κίνηση μεγάλου συμβολισμού, ο Χίτλερ παρέδωσε στα SS τη «ματωμένη σημαία» του 1923, η οποία βρισκόταν στην κεφαλή της πορείας κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος¹⁷⁵. Ήταν η πρώτη φορά που τα κομματικά στελέχη και οι παρευρισκόμενοι απηύθυναν στον Χίτλερ τον χαιρετισμό «*Heil Hitler*», ενώ τα μέλη των SS και των SA του έδωσαν όρκο τυφλής υπακοής¹⁷⁶.

Μέχρι το 1928, η πολιτική δράση των ναζί περιοριζόταν στη διοργάνωση ομιλιών και συγκεντρώσεων, στην προπαγάνδα των ιδεών τους και στην επίθεση ενάντια σε άλλες πολιτικές οργανώσεις, κατά προτίμηση κομμουνιστικές. Στις εκλογές του Μαΐου 1928, οι ναζί κέρδισαν μόλις δώδεκα έδρες. Ωστόσο, όλα θα άλλαζαν πολύ σύντομα, καθώς ο κόσμος θα βυθιζόταν σε μία μεγάλη οικονομική κρίση, η οποία θα ξεκινούσε από τις ΗΠΑ και θα επηρέαζε ολόκληρη την Ευρώπη.

¹⁷⁴ Τα SS ή Σούτσταφφελ (*Schutzstaffel*, δηλαδή Ομάδα Προστασίας) αποτέλεσαν μεγάλη εθνικοσοσιαλιστική οργάνωση στη Γερμανία, τα οποία ήταν η μετεξέλιξη των *Ταγματών Εφόδου* (SA) και λειτουργούσαν ως παραστρατιωτικό σκέλος του *Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος των Γερμανών Εργατών* (Ναζιστικού κόμματος, *NSDAP*). Ευρύτερα γνωστό είναι το μάχημο παρακλάδι τους *Schutzstaffel, Waffen-SS* (Ενοπλα SS).

¹⁷⁵ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 316.

¹⁷⁶ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 20.

4.2. Το κραχ του 1929 και η απότομη αύξηση της δύναμης του κόμματος του Χίτλερ

Στις 24 Οκτωβρίου 1929, το μεγαλύτερο χρηματιστήριο στον κόσμο, στη Wall Street της Νέας Υόρκης, κατέρρευσε¹⁷⁷. Ο Χίτλερ και η ηγεσία των ναζί δεν αναγνώρισαν αμέσως τη σημασία του κραχ στην αμερικανική χρηματαγορά, ενώ η εφημερίδα «*Λαϊκός Παρατηρητής*», επίσημο όργανο του κόμματος, δεν ανέφερε καν τη «*Μαύρη Παρασκευή*»¹⁷⁸. Η Γερμανία όμως σύντομα θα δεχόταν τον αντίκτυπο αυτού του γεγονότος. Η εξάρτησή της από τα αμερικανικά βραχυπρόθεσμα δάνεια, επιβεβαίωνε ότι οι συνέπειες θα ήταν εξαιρετικά σημαντικές¹⁷⁹. Οι ΗΠΑ πιεζόμενες από την οικονομική κρίση, απαίτησαν από τη Γερμανία να αποπληρώσει τα χρέη της.

Η βιομηχανική παραγωγή, οι τιμές και οι μισθοί άρχισαν να σημειώνουν κατακόρυφη πτώση, ενώ δημιουργήθηκε μεγάλη κρίση στη γεωργία. Τον Ιανουάριο του 1930, ο αριθμός των ανέργων είχε φτάσει τους 3.218.000, ενώ αν υπολογιστούν όσοι είχαν βραχυπρόθεσμες συμβάσεις, τότε οι άνεργοι ξεπερνούσαν τα 4,5 εκατομμύρια. Οι απλοί άνθρωποι άρχισαν να διαμαρτύρονται ενάντια στην κυβέρνηση, έχοντας την άποψη ότι το πολιτικό σύστημα τους πρόδωσε. Άρχισαν να υποστηρίζουν ακραίες πολιτικές αντιλήψεις από όλο το φάσμα της πολιτικής παλέτας, τόσο από την άκρα Αριστερά, όσο και από την άκρα Δεξιά.

Η στρατηγική του Χίτλερ αποδείχθηκε σωστή, καθώς με τις ομιλίες και την αυξανόμενη διαφήμιση, τα πλατύτερα λαϊκά στρώματα ήρθαν πιο κοντά στο *Ναζιστικό Κόμμα*. Ο Χίτλερ μάγευε το πλήθος, από όποια κοινωνική τάξη και αν απαρτιζόταν. Ντυμένος με κουστούμι και μιλώντας ήρεμα και ευγενικά εντυπωσίαζε τους βιομηχάνους και τα άτομα της υψηλής κοινωνίας. Φορώντας τη στρατιωτική στολή των SA και φωνάζοντας υστερικά χρησιμοποιώντας γλώσσα πεζοδρομίου, γινόταν αντικείμενο λατρείας από τα μέλη του κόμματος και των κατώτερων λαϊκών στρωμάτων¹⁸⁰. Εντυπωσίαζε ακόμα και τους αγρότες, ανταλλάσσοντας χειραψίες μαζί τους και δείχνοντας ενδιαφέρον για τη σοδειά και τις αγροτικές ασχολίες, παρόλο που στην πραγματικότητα δεν ήταν γνώστης του συγκεκριμένου αντικειμένου.

Η δημόσια εικόνα του καλλιεργούνταν τόσο από τον ίδιο, όσο και από τους στενούς συνεργάτες του, ενώ αποτελούσε το κυριότερο μέλημά του. Αυτές ήταν οι απαρχές της προσωπολατρίας του Χίτλερ ως ηγέτη. Η ονομασία «*Φύρερ*» του

¹⁷⁷ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 96.

¹⁷⁸ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 360.

¹⁷⁹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 97.

¹⁸⁰ J. Lukacs, *ό. π.*, σ. 137.

κόμματος αντικαθιστούσε πλέον την προσφώνησή του. Αυτή η προσωπολατρία θα διατηρούνταν μέχρι και τις τελευταίες μέρες του στο Βερολίνο το 1945.

Στα μέσα του 1930, εξαιτίας των οικονομικών πιέσεων της Μεγάλης Κρίσης, η γερμανική δημοκρατική κυβέρνηση άρχισε να διαλύεται. Το ξέσπασμα της Μεγάλης Κρίσης έφερε διχασμό στα πολιτικά κόμματα του Ράιχσταγκ. Αντί να σφυρηλατήσουν μια συμμαχία που θα όριζε μία νομοθεσία έκτακτης ανάγκης, διασπάστηκαν σε εριστικές ανυποχώρητες ομάδες. Τον Μάρτιο του 1930, ο Χάινριχ Μπρουένινγκ, μέλος του *Καθολικού Κεντρώου Κόμματος* έγινε καγκελάριος¹⁸¹. Παρά την απελπιστική ανάγκη για ένα οικονομικό πρόγραμμα που θα βοηθούσε τον γερμανικό λαό, ο Μπρουένινγκ συνάντησε πεισματική αντίσταση στα σχέδια του¹⁸².

Για να λύσει το αδιέξοδο, πήγε στον Πρόεδρο του κράτους, τον Πάουλ Χίντενμπουργκ και του ζήτησε να επικαλεστεί το άρθρο 48 του γερμανικού συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο ο πρόεδρος έπαιρνε έκτακτες εξουσίες και μπορούσε να κυβερνήσει με διατάγματα¹⁸³. Επίσης, του ζήτησε να διαλύσει τη Βουλή και να απαιτήσει νέες εκλογές. Ο Χίντενμπουργκ συμφώνησε και οι εκλογές κανονίστηκαν για τις 14 Σεπτεμβρίου 1930. Τώρα, ο γερμανικός λαός, ζώντας μέσα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και τρομερής ανέχειας ήταν πρόθυμος να ακούσει τον Χίτλερ. Η ώρα για την εξόρμησή του είχε φτάσει.

4.3. Η προεκλογική εκστρατεία και η εκλογική νίκη του Χίτλερ και των ναζί

Ο Αδόλφος Χίτλερ εξαπέλυσε μια εκστρατεία, που παρόμοιά της δεν είχε δει ποτέ η Γερμανία. Ταξίδευε σε ολόκληρη τη χώρα, βγάζοντας λόγους, δίνοντας χειραψίες, υπογράφοντας αυτόγραφα, ποζάροντας για φωτογραφίες. Ο Γκαίμπελς¹⁸⁴, που είχε γίνει μέλος του κόμματος ήδη από το 1925, οργάνωσε χιλιάδες συγκεντρώσεις, παρελάσεις με πυρσούς, κόλλησε αφίσες παντού και τύπωσε εκατομμύρια ενημερωτικά φυλλάδια¹⁸⁵.

Για τον Χίτλερ, είχε φτάσει η ευκαιρία να εκδηλώσει το ταλέντο του σε ολόκληρο τον γερμανικό λαό. Στους λόγους του, προσέφερε στους Γερμανούς αόριστες υποσχέσεις, χρησιμοποιώντας απλές κατανοητές φράσεις, που επαναλάμβανε ξανά και ξανά. Άρχισε κάθε ομιλία του με χαμηλούς, διστακτικούς

¹⁸¹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 99.

¹⁸² H. Winkler, *Βαϊμάρη. Η ανάσπρη δημοκρατία*, Αθήνα 2011, σ. 242.

¹⁸³ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 79.

¹⁸⁴ Ο Πάουλ Γιόζεφ Γκαίμπελς (1897-1945) ήταν Γερμανός πολιτικός και Υπουργός Προπαγάνδας της Ναζιστικής Γερμανίας (1933-1945). Υπήρξε ένας εκ των σημαντικότερων συνεργατών του Χίτλερ.

¹⁸⁵ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 372-373.

τόνους, υψώνοντάς τους σταδιακά και ξεσπώντας στο τέλος σε ένα κορύφωμα απότομης οργής. Εκμεταλλευόταν επιδέξια τα αισθήματα του ακροατηρίου ανεβάζοντας την έξαψη, ώσπου ο κόσμος γινόταν μια φρενιασμένη μάζα παραδομένη στη θέλησή του. Ο Χίτλερ προσέφερε κάτι στον καθένα. Ψεύτικες υποσχέσεις, που στο μεγαλύτερο ποσοστό δεν τις τήρησε¹⁸⁶.

Στις 14 Σεπτεμβρίου του 1930, οι ναζί έλαβαν 6.371.000 ψήφους, πάνω από 18% σύνολο και έτσι πήραν 107 έδρες στο Ράιχσταγκ¹⁸⁷. Για τον Χίτλερ ήταν μία μεγάλη νίκη, ενώ η φήμη του εξαπλώθηκε και έξω από τη Γερμανία. Στις 13 Οκτωβρίου του 1930, ντυμένοι με τις καφέ στολές των SA, οι εκλεγμένοι ναζί βουλευτές παρέλασαν μαζί στο Ράιχσταγκ και πήραν τις έδρες τους. Δεν είχαν καμία πρόθεση να συνεργαστούν με τη δημοκρατική κυβέρνηση, ξέροντας ότι ήταν προς όφελός τους να αφήσουν τα πράγματα να χειροτερέψουν στη Γερμανία¹⁸⁸. Τα SA γιόρταζαν τη νίκη σπάζοντας τις βιτρίνες των εβραϊκών καταστημάτων σε μία ένδειξη των πραγμάτων που θα έρχονταν.

Οι ναζί ήταν πλέον το δεύτερο μεγαλύτερο κόμμα στη Γερμανία. Ο Χίτλερ είχε γίνει ένας συγγραφέας με μεγάλες πωλήσεις, καθώς το βιβλίο του είχε πουλήσει πάνω από 50.000 αντίτυπα, αποφέροντάς του ένα καλό εισόδημα. Το *Ναζιστικό Κόμμα* είχε τώρα μεγάλα γραφεία στο Μόναχο, ενώ το χρήμα έρεε από Γερμανούς βιομηχάνους, οι οποίοι στήριζαν τον Χίτλερ, βλέποντάς τον ως μία καλή ευκαιρία, για να απαλλαγούν από το αυστηρό οικονομικό καθεστώς της *Δημοκρατίας της Βαϊμάρης*. Ακόμη και το *Γερμανικό Γενικό Επιτελείο* επένδυε στον Χίτλερ, καθώς πίστευε πως θα κρατούσε τον λόγο του και θα ακύρωνε τους αυστηρούς στρατιωτικούς περιορισμούς της *Συνθήκης των Βερσαλλιών*. Από όλα τα παραπάνω, φαινόταν ότι το 1930 και το 1931 ήταν μία επιτυχής περίοδος για τον Χίτλερ σε πολιτικό επίπεδο.

Ωστόσο, σε προσωπικό επίπεδο, ο Χίτλερ θα αντιμετώπιζε μία μεγάλη κρίση. Η Γκέλι Ράουμπαλ, κόρη της ετεροθαλούς αδελφής του, Άγκελας Ράουμπαλ, που ο ίδιος είχε προσλάβει ως οικονόμο του, θα βρισκόταν νεκρή στο διαμέρισμά του στις 17 Σεπτεμβρίου 1931¹⁸⁹. Οι αρχές συμπέραναν πως είχε αυτοκτονήσει, έχοντας πυροβοληθεί με πιστόλι, αλλά οι φήμες φούντωσαν μέσα στο κόμμα, ισχυριζόμενες ότι ο Χίτλερ την είχε δολοφονήσει ή ότι είχε δώσει εντολή να την δολοφονήσουν. Ο

¹⁸⁶ L. Rees, *ό. π.*, σ. 85.

¹⁸⁷ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 101-103.

¹⁸⁸ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 89.

¹⁸⁹ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 21.

Χίτλερ ήταν ιδιαίτερα κτητικός απέναντί της, σε βαθμό που αρκετοί να νομίζουν ότι ήταν ερωτευμένος με την ανιψιά του. Η αλήθεια είναι ότι η Γκέλι δε δολοφονήθηκε από το χέρι του Χίτλερ ή κατά εντολή του¹⁹⁰. Η αρρωστημένη συμπεριφορά του απέναντί της, την ώθησε να βάλει τέλος στη ζωή της, με αυτό τον τρόπο. Μετά την αυτοκτονία της ο Χίτλερ βυθίστηκε σε κατάθλιψη, ενώ αρνήθηκε να ξανά φάει κρέας, κάτι που το τήρησε μέχρι τον θάνατό του.

Τρεις εβδομάδες μετά την αυτοκτονία της Γκέλι, ο Χίτλερ γνώρισε από κοντά τον ογδονταετράχρονο Πρόεδρο της Γερμανίας, τον Πάουλ Χίντενμπουργκ. Ο Χίτλερ άρχισε να φλυαρεί για πολλή ώρα προσπαθώντας να τον εντυπωσιάσει. Ο Χίντενμπουργκ δεν εντυπωσιάστηκε καθόλου και αργότερα είπε ότι ο Χίτλερ ταίριαζε για διευθυντής ταχυδρομείου, αλλά όχι για κάποια υψηλή θέση, όπως ήταν η *Καγκελαρία*¹⁹¹. Όμως, δεν ήταν στο χέρι του Χίντενμπουργκ να ανακόψει την πορεία του Χίτλερ προς την εξουσία.

Η καινούρια κυβέρνηση δεν κατάφερε να αποδώσει. Οι συνεχείς διαμάχες των κομμάτων, υποβοηθούνταν από τους ναζι βουλευτές, οι οποίοι με επικεφαλής τον Χέρμαν Γκέριγκ, διέκοπταν συχνά τις διαδικασίες με την τραχιά και χυδαία συμπεριφορά τους. Εκατομμύρια άνθρωποι ήταν άνεργοι, ενώ στους δρόμους των μεγάλων πόλεων, μέλη των SA και των σοσιαλιστικών ομάδων, μάχονταν ανοιχτά, με αποτέλεσμα μεγάλο αριθμό νεκρών και τραυματιών. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες, όλο και περισσότεροι άρχισαν να στρέφονται στο *Ναζιστικό Κόμμα* και στον Χίτλερ.

Το Φεβρουάριο 1932, σύμφωνα με τον νόμο, έπρεπε να γίνουν προεδρικές εκλογές¹⁹². Ο Χίντενμπουργκ, αν και είχε γεράσει πολύ, συμφώνησε απρόθυμα να κυβερνήσει ξανά και ανακοίνωσε την υποψηφιότητά του για επανεκλογή. Ο Χίτλερ αποφάσισε να τον αντιπολιτευθεί, διεκδικώντας έτσι την προεδρία για τον εαυτό του¹⁹³. Ο Γκαίμπελς άρχισε μία εκστρατεία προπαγάνδας υπέρ του Χίτλερ υπερβαίνοντας την προηγούμενη εκλογική προσπάθεια του 1930. Διοργανώθηκαν συγκεντρώσεις και συλλαλητήρια, ενώ εκατομμύρια φυλλάδια διανεμήθηκαν. Ακόμα και οι εφημερίδες και τα ραδιόφωνα επιστρατεύτηκαν υπέρ της προεκλογικής καμπάνιας του Χίτλερ. Από την άλλη πλευρά ο Χίντενμπουργκ δεν έκανε τίποτα, επαναπαυόμενος στη δόξα του και στο κύρος του.

¹⁹⁰ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 82.

¹⁹¹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 107-109.

¹⁹² I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 407.

¹⁹³ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 91-92.

Μετά την επιτυχία των εκλογών του 1930, πολλοί είδαν τους ναζί ως το κόμμα του μέλλοντος και αποφάσισαν να τους στηρίζουν. Με 6.000.000 ανέργους, νεκρούς από συγκρούσεις στους δρόμους και τον φόβο του μαρξισμού, οι Γερμανοί στρέφονταν στον Χίτλερ κατά εκατομμύρια. Στις προεδρικές εκλογές που έγιναν στις 13 Μαρτίου 1932, ο Χίτλερ πήρε 11.000.000 ψήφους, το 30% του συνόλου. Ο Χίντενμπουργκ πήρε 18.651.497 ψήφους, το 49% του συνόλου. Ο Χίντενμπουργκ απέτυχε να πάρει την απόλυτη πλειοψηφία που χρειαζόταν, κάνοντας αναγκαία την πραγματοποίηση δεύτερου γύρου. Οι τελικές εκλογές προγραμματίστηκαν για τις 10 Απριλίου 1932.

Στην εκστρατεία που ακολούθησε ο Χίτλερ ταξίδεψε σε όλη τη Γερμανία με αεροπλάνο¹⁹⁴. Έβγαζε λόγους στα πλήθη, δίνοντάς τους κάθε είδους ψεύτικες υποσχέσεις, ακόμα και την ανεύρεση συζύγου στις ανύπαντρες γυναίκες¹⁹⁵. Ο Χίντενμπουργκ από την άλλη πλευρά, ήταν ακόμα πιο αδιάφορος από πριν και δεν έκανε καμία ομιλία, ενισχύοντας τις φήμες ότι ήταν σοβαρά άρρωστος. Στις 10 Απριλίου 1932, οι Γερμανοί έδωσαν 13.418.547 ψήφους στον Χίτλερ και στον Χίντενμπουργκ 19.359.983 ψήφους. Ο Χίντενμπουργκ εξελέγη από μία απόλυτη πλειοψηφία για άλλα επτά χρόνια, αλλά το μέλλον φαινόταν δυσοίωνο¹⁹⁶. Ήδη ο Χίτλερ προετοιμαζόταν για την τελική ευθεία, που θα τον έκανε ηγέτη της Γερμανίας. Η *Δημοκρατία της Βαϊμάρης* ήταν τώρα τόσο ασταθής, όσο και ο Χίντενμπουργκ που ως γέρος και ανήμπορος πια, δεν μπορούσε να κυβερνήσει.

4.4. Η τελική ευθεία προς την κατάκτηση της εξουσίας και οι πολιτικοί ελιγμοί του Χίτλερ

Ο Χίτλερ ήξερε πολύ καλά ότι η κατάκτηση της εξουσίας ήταν κοντά. Ωστόσο, πολλοί οπαδοί του στα SA δεν ενστερνίζονταν την ίδια άποψη και μεθυσμένοι από την επιτυχία τους, προέβαιναν σε βιαιότητες στους δρόμους της Γερμανίας, προκαλώντας μεγάλα προβλήματα. Ο Χίτλερ έπρεπε να τους χαλιναγωγεί, για να μην ανατρέψουν τα σχέδιά του να υπονομεύσει τη δημοκρατία. Γνώριζε πως δε θα μπορούσε να πετύχει ως Φύρερ της Γερμανίας, δίχως την υποστήριξη των υπαρκτών θεσμών, όπως ο *Γερμανικός Στρατός* και οι μεγάλοι βιομήχανοι. Τον Απρίλιο του 1932, ο Μπρουένινγκ, καγκελάριος της Γερμανίας, εξέδωσε διάταγμα,

¹⁹⁴ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 22.

¹⁹⁵ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 112-113.

¹⁹⁶ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 94.

απαγορεύοντας τα SA και τα SS σε όλη τη χώρα¹⁹⁷. Ήταν κάτι προσβλητικό, αλλά ο Χίτλερ συμφώνησε, γνωρίζοντας πως η ευκαιρία να καταλάβει την εξουσία θα του δινόταν σύντομα.

Την ευκαιρία αυτή του την έδωσε ο Κούρτ φον Σλάιτσερ, ένας φιλόδοξος, πρώην αξιωματικός του στρατού, που είχε ως στόχο να διαλύσει τη *Δημοκρατία της Βαϊμάρης* και να κυβερνήσει μόνος του¹⁹⁸. Στις 8 Μαΐου 1932, κάλεσε τον Χίτλερ και του πρότεινε να στηρίξει μία συντηρητική εθνικιστική κυβέρνηση. Σε αντάλλαγμα, η απαγόρευση απέναντι στα SA και στα SS θα έπαυε να ισχύει, θα ορίζονταν νέες εκλογές και ο Μπρουένιγκ θα εκτοπιζόταν¹⁹⁹. Ο Χίτλερ συμφώνησε. Μέχρι τις 29 Μαΐου 1932, ο Μπρουένιγκ είχε παραιτηθεί, κάτω από τα απανωτά χτυπήματα του Σλάιτσερ και του Χίτλερ, οι οποίοι έπεισαν τον Χίντενμπουργκ ότι ήταν περιττός²⁰⁰. Η στιγμή που ο Χίντενμπουργκ κάλεσε σε παραίτηση τον Μπρουένιγκ, ήταν και η στιγμή που η *Δημοκρατία της Βαϊμάρης* αυτοκτονούσε²⁰¹.

Ο Σλάιτσερ πρότεινε για καγκελάριο στον Χίντενμπουργκ, τον Φραντς φον Πάπεν, έναν αριστοκράτη που εύκολα μπορούσε να τον επηρεάσει. Ο Χίντενμπουργκ ρώτησε τον Χίτλερ αν θα στήριζε τον Πάπεν ως καγκελάριο και η απάντησή του ήταν θετική. Έτσι, στις 4 Ιουνίου, το Ράιχσταγκ διαλύθηκε και προκηρύχθηκαν εκλογές για το τέλος Ιουλίου²⁰². Η άρση ενάντια στη δράση των παραστρατιωτικών ναζιστικών οργανώσεων έγινε στις 15 Ιουνίου²⁰³. Αμέσως μόλις έγινε γνωστή η άρση των μέτρων ενάντια στους ναζί, ομάδες των SA και των SS, άρχισαν μία βίαιη εκστρατεία ενάντια σε μέλη αριστερών και κομμουνιστικών ομάδων. Ξέσπασαν μάχες με πλήθος νεκρών και από τις δύο πλευρές. Ο Πάπεν κήρυξε στρατιωτικό νόμο και προσπάθησε να αντιταχθεί στους ναζί, διατάζοντας την αστυνομία να προβαίνει σε συλλήψεις, ακόμα και σε δολοφονίες μελών των SA και των SS. Ο Χίτλερ αντέδρασε νωχελικά, περιμένοντας την κατάλληλη ευκαιρία, για να απαλλαγεί από τον Πάπεν. Και θα το κατάφερνε στις εκλογές του Ιουλίου.

Στις 31 Ιουλίου, ο κόσμος έδωσε στους ναζί 13.745.000 ψήφους το 37% του συνόλου, χαρίζοντάς τους 230 έδρες στο Ράιχσταγκ. Πλέον το *Ναζιστικό Κόμμα* ήταν το μεγαλύτερο και πιο δυνατό κόμμα σε όλη τη Γερμανία. Ο Χίτλερ πίστευε πως θα

¹⁹⁷ H. Winkler, *ό. π.*, σ. 255.

¹⁹⁸ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 413.

¹⁹⁹ C. David, *ό. π.*, σ. 19.

²⁰⁰ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 94.

²⁰¹ H. Winkler, *ό. π.*, σ. 263.

²⁰² Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 117-120.

²⁰³ H. Winkler, *ό. π.*, σ. 267-269.

γινόταν καγκελάριος, αλλά ο Χίντενμπουργκ αρνήθηκε να τον προωθήσει. Ο Χίτλερ προσπάθησε να επιτεθεί στον Πάπεν, δίνοντάς του ψήφο μη εμπιστοσύνης στο Ράιχσταγκ, αλλά ο Πάπεν διέλυσε τη βουλή και κάλεσε για νέες εκλογές²⁰⁴.

Οι πολλαπλές προεκλογικές εκστρατείες είχαν σχεδόν χρεοκοπήσει τους ναζί, ενώ η συμπεριφορά των SA και των SS, απομάκρυναν πολλούς ανθρώπους της μεσαίας τάξης από τον Χίτλερ. Στις εκλογές που έγιναν στις 6 Νοεμβρίου 1932, οι ναζί έχασαν 2 εκατομμύρια ψήφους και 34 έδρες²⁰⁵. Στις 19 Νοεμβρίου ο Χίτλερ ζήτησε από τον Χίντενμπουργκ να τον κρίσει καγκελάριο, αλλά εκείνος πάλι αρνήθηκε, προτείνοντάς του να κάνει μία κυβέρνηση συνασπισμού με άλλα κόμματα. Ο Χίτλερ απάντησε αρνητικά.

Στις 21 Νοεμβρίου ο Χίτλερ συναντήθηκε για άλλη μία φορά με τον Χίντενμπουργκ, αλλά και πάλι ο γηραιός Πρόεδρος αρνήθηκε να του δώσει την εξουσία του καγκελάριου. Ο Χίντενμπουργκ έχοντας περάσει τα 80 και όντας άρρωστος, πιεζόταν από μεγάλους βιομηχάνους και τραπεζίτες να κρίσει τον Χίτλερ καγκελάριο. Συναντήθηκε με τον Πάπεν και τον Σλάιτσερ και ζήτησε τη συμβουλή τους. Ο Πάπεν πρότεινε να κυβερνήσει ξανά αυταρχικά, χρησιμοποιώντας διατάγματα και την αστυνομία, για να καθυποτάξει τους ναζί. Ο Σλάιτσερ διαφώνησε, υποστηρίζοντας πως έπρεπε να γίνει αυτός καγκελάριος, ενώ θα προσπαθούσε να δημιουργήσει ρήξη στους ναζί, αποσπώντας κάποιους βουλευτές τους στο κόμμα του.

Ο Χίντενμπουργκ επέλεξε τη στρατηγική του Πάπεν και τον έκρισε εκ νέου καγκελάριο. Δουλεύοντας παρασκηνακά, ο Σλάιτσερ απείλησε ότι ο *Γερμανικός Στρατός* θα αναλάμβανε την εξουσία, αν ο Πάπεν κυβερνούσε ξανά. Ο Πάπεν βρέθηκε σε πολύ δύσκολη θέση και ζήτησε τη βοήθεια του Χίντενμπουργκ, ο οποίος δεν μπορούσε να τον βοηθήσει. Χωρίς άλλη επιλογή, ο Πάπεν παραιτήθηκε και ο Χίντενμπουργκ φοβούμενος την έκρηξη εμφυλίου πολέμου έκρισε καγκελάριο τον Σλάιτσερ στις 2 Δεκεμβρίου 1932²⁰⁶.

Αμέσως μόλις έγινε καγκελάριος, ο Σλάιτσερ προσπάθησε να διασπάσει τους ναζί, δελεάζοντας κάποιους βουλευτές τους να τον στηρίξουν, αλλά ο Χίτλερ έδρασε αστραπιαία αναγκάζοντας τον επικεφαλής της μερίδας που θέλησε να του

²⁰⁴ C. David, *ό. π.*, σ. 20.

²⁰⁵ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 23.

²⁰⁶ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 122-126.

εναντιωθεί, σε παραίτηση²⁰⁷. Στις 4 Ιανουαρίου 1933, ο Χίτλερ συναντήθηκε με τον Πάπεν και σχεδίασαν να ρίξουν τον Σλάιτσερ από την εξουσία. Όταν το έμαθε ο Σλάιτσερ, πήγε στον Χίντενμπουργκ και κατηγορώντας τον Πάπεν για προδοσία, ζήτησε έκτακτες εξουσίες. Ο Χίντενμπουργκ αρνήθηκε και εξουσιοδότησε τον Πάπεν να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις με τον Χίτλερ²⁰⁸. Σε διαμαρτυρία, ο Σλάιτσερ παραιτήθηκε στις 29 Ιανουαρίου 1933 και εξαπλώθηκε μία φήμη ότι σκόπευε να καταλάβει στρατιωτικά την εξουσία, συλλαμβάνοντας τον Χίντενμπουργκ²⁰⁹. Έτσι, στις 30 Ιανουαρίου 1933, ο Χίντενμπουργκ, πιεζόμενος από πολλούς μεγαλοβιομηχάνους και φοβούμενος για πραξικόπημα κάλεσε τον Χίτλερ σε συνάντηση στο γραφείο του²¹⁰.

Το μεσημέρι της 30^{ης} Ιανουαρίου 1933, ο Χίτλερ βγήκε από το γραφείο του Προέδρου Χίντενμπουργκ ως καγκελάριος της Γερμανίας²¹¹. Περιτριγυρισμένος από μέλη του κόμματος και οπαδούς που ζητωκραύγαζαν, φώναζε «*Τα καταφέραμε!*». Ένα νέο κεφάλαιο ανοιγόταν στη γερμανική ιστορία, καθώς ο Χίτλερ είχε πλέον πετύχει τον στόχο του και είχε καταλάβει την εξουσία. Τώρα ήταν η στιγμή να εφαρμόσει όλα όσα είχε γράψει στο *Mein Kampf* με τρομακτικές συνέπειες για όλο τον κόσμο.

²⁰⁷ H. Winkler, *ό. π.*, σ. 313.

²⁰⁸ L. Rees, *ό. π.*, σ. 94.

²⁰⁹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 131.

²¹⁰ H. Winkler, *ό. π.*, σ. 339.

²¹¹ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 96-97.

Ε' Κεφάλαιο

Ο Χίτλερ στην εξουσία και η καθιέρωση της δικτατορίας στη Γερμανία

5.1. Τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στη Γερμανία αμέσως μετά την κατάληψη της εξουσίας από τον Χίτλερ

Παρόλο που ο Χίτλερ είχε χριστεί καγκελάριος, μόνο 3 από τις 11 θέσεις, συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου, κατείχαν οι ναζί. Πιο συγκεκριμένα, ο Γκέρινγκ²¹² ήταν Υπουργός άνευ Χαρτοφυλακίου και Υπουργός Εσωτερικών της Πρωσίας, ενώ ο Βίλχελμ Φρικ ήταν Υπουργός Εσωτερικών. Ο Πάπεν ήταν αντιπρόεδρος, ενώ τις υπόλοιπες θέσεις τις κατείχαν άνθρωποι της εμπιστοσύνης του. Ο Πάπεν είχε σκοπό να χρησιμοποιήσει τη συντηρητική πλειοψηφία στην κυβέρνηση, σε συνδυασμό με τις δικές του πολιτικές ικανότητες, για να κυβερνήσει ο ίδιος. Ο μικρός αριθμός των ναζί στην κυβέρνηση είχε προγραμματιστεί για να βρίσκεται ο Χίτλερ υπό έλεγχο. Ο Πάπεν και πολλοί μη ναζί νόμιζαν ότι το να έχουν τον Χίτλερ ως καγκελάριο ήταν προς όφελός τους. Αποσκοπούσαν στο να τον χρησιμοποιήσουν, ώστε να πετύχουν τους στόχους τους.

Το βράδυ της 30^{ης} Ιανουαρίου 1933, αμέσως μόλις ο Χίτλερ διορίστηκε καγκελάριος της Γερμανίας, ο Γκαίμπελς οργάνωσε μία λαμπαδηφορία, που συνεχίστηκε μέχρι τα μεσάνυχτα. Οι παραστρατιωτικές οργανώσεις των *SS* και των *SA*, πανηγύριζαν για τη νίκη του Χίτλερ, ενώ πλήθος Γερμανών είχε βγει στους δρόμους για να γιορτάσει. Ο εθνικός ύμνος, εναλλασσόταν με τον ύμνο των *SS*. Οι παρελάσεις και οι λαμπαδηφορίες οργανώθηκαν και σε άλλες πόλεις της Γερμανίας. Παράλληλα, ο δεξιός Τύπος καλούσε να κηρυχθεί εκτός νόμου το *Κομμουνιστικό Κόμμα*. Ξέσπασαν συγκρούσεις ανάμεσα σε ακροδεξιούς και δεξιούς από τη μία πλευρά και σε κομμουνιστές από την άλλη, με την αστυνομία να προβαίνει σε διώξεις και φυλακίσεις αριστερών. Ομάδες των ναζιστικών *Ταγμάτων Εφόδου*, άρχισαν να επιτίθενται σε γραφεία συνδικαλιστικών ενώσεων, καθώς και σε σπίτια αριστερών, ενώ στις 22 Φεβρουαρίου ιδρύθηκε η «βοηθητική αστυνομία», από μέλη των *SA* και των *SS*²¹³.

²¹² Ο Χέρμαν Βίλχελμ Γκέρινγκ (1893-1946) ήταν εξέχον μέλος της κυβέρνησης του Χίτλερ και καταδικασμένος εγκληματίας πολέμου. Ο Γκέρινγκ υπήρξε ο δεύτερος σημαντικός πολιτικός του κράτους μετά τον Χίτλερ.

²¹³ R. J. Evans, *ό. π.*, σ. 310-318.

5.2. Οι πρώτες ενέργειες του Χίτλερ μετά την κατάληψη της εξουσίας και η εκμετάλλευση του εμπρησμού του Ράιχσταγκ

Ο Χίτλερ προχωρούσε αργά, αλλά σταθερά στην πολιτική και όχι μόνο, εξόντωση των ακραίων αριστερών και κομμουνιστικών κύκλων, που τους θεωρούσε εχθρούς του κόμματός του. Ακόμα και το *Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα* επλήγη από τις διώξεις των ναζί. Παράλληλα, ο Χίτλερ προέβη και σε διώξεις σε βάρος του *Κεντρικού Κόμματος* απαγορεύοντας την εφημερίδα και τις συγκεντρώσεις τους τον Φεβρουάριο του 1933²¹⁴. Είχε ως στόχο να διαλύσει τα κόμματα της αριστεράς και παράλληλα να ενισχύσει τη δική του εξουσία σε όλη τη χώρα. Υπό αυτές τις συνθήκες, ανέθεσε στον Γκαίμπελς και στον Γκέρινγκ να καταστρώσουν ένα σχέδιο, με σκοπό να προκαλέσουν πανικό και να κατηγορηθούν οι κομμουνιστές για αυτό.

Στις 27 Φεβρουαρίου 1933, εκδηλώνεται πυρκαγιά στο Ράιχσταγκ²¹⁵. Δράστης ήταν ο Μαρίνους βαν ντερ Λούμπε, ένας 24χρονος Ολλανδός ο οποίος δήλωνε κομμουνιστής. Εκείνο το βράδυ εισέβαλε στο Ράιχσταγκ βάζοντας φωτιά στην αίθουσα των συνεδριάσεων. Η φωτιά εξαπλώθηκε, αλλά τέθηκε γρήγορα υπό έλεγχο. Ο Λούμπε δήλωσε ένοχος, καταδικάστηκε και αποκεφαλίστηκε, ενώ άλλοι 4 κομμουνιστές (ανάμεσά τους και ο Γκεόργκι Δημητρόφ, μετέπειτα πρωθυπουργός της Βουλγαρίας), που κατηγορήθηκαν ως συνεργοί, αθωώθηκαν κάτω από τις πιέσεις της κοινής γνώμης.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο Χίτλερ σχεδίαζε να κάνει κάτι που θα ενοχοποιούσε τους κομμουνιστές, αλλά οι απόψεις δίστανται σχετικά με το κατά πόσο οι ναζί κρύβονταν πίσω από τον εμπρησμό. Ο Χέρμαν Ράουσινγκ, πρόεδρος της Γερουσίας του Ντάντσιχ, ισχυριζόταν πως ο Γκέρινγκ είχε παραδεχτεί ότι είχε σχεδιάσει και πραγματοποιήσει την επιχείρηση, υπό την καθοδήγηση του Χίτλερ²¹⁶. Ο εμπρησμός του Ράιχσταγκ ίσως να είχε σχεδιαστεί ως προβοκάτσια από τους ναζί, αν και κάτι τέτοιο δεν αποδείχθηκε ποτέ.

Ο Χίτλερ χρησιμοποίησε το περιστατικό ως νομιμοποίηση για τις διώξεις του απέναντι στους αριστερούς. Παράλληλα, προσπάθησε να μεγεθύνει την εξουσία του. Στις 28 Φεβρουαρίου 1933, συγκάλεσε συμβούλιο και ζήτησε έκτακτες εξουσίες με σκοπό να αντιμετωπίσει την κρίση, καθώς όπως ισχυριζόταν, οι κομμουνιστές ετοιμάζαν πραξικόπημα. Οι μη ναζί βουλευτές ενέκριναν το αίτημά του και έτσι το ίδιο βράδυ, ο Χίτλερ και ο Πάπεν πήγαν στον Χίντενμπουργκ και του ζήτησαν να

²¹⁴ R. J. Evans, *ό. π.*, σ. 319-322.

²¹⁵ Ε. Κολότι, *Ο Χίτλερ και ο ναζισμός*, Αθήνα 2020, σ. 31.

²¹⁶ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 96-97.

υπογράψει το σχετικό διάταγμα. Ο Χίντενμπουργκ το έπραξε, όχι χωρίς διαμαρτυρία και ιδιαίτερα σαστισμένος. Σύμφωνα με αρκετούς ιστορικούς, αν και φανατικός αντικομμουνιστής, δεν είχε πιστέψει τα περί κομμουνιστικής συνωμοσίας²¹⁷.

Αμέσως μόλις το διάταγμα τέθηκε σε ισχύ, οι παρακρατικοί των ναζί και η αστυνομία ξεκίνησαν έναν νέο κύκλο διώξεων, χειρότερο από τον προηγούμενο. Αρκετοί αντιφρονούντες κλείστηκαν σε παλιά στρατόπεδα και βασανίστηκαν, ενώ αρκετοί εκτελέστηκαν. Παντού δημιουργούνταν μικρά στρατόπεδα κράτησης, τα οποία προοικονομούσαν τα μεγάλα στρατόπεδα συγκέντρωσης που θα άνοιγαν αργότερα.

5.3. Η κατάλυση της δημοκρατίας και η εδραίωση της εξουσίας του Χίτλερ

Στις 5 Μαρτίου 1933, έγιναν οι τελευταίες ελεύθερες εκλογές στη Γερμανία²¹⁸. Οι ναζί δεν κατόρθωσαν να πάρουν την απόλυτη πλειοψηφία, καθώς ο γερμανικός λαός τους έδωσε 17.277.180 ψήφους, δηλαδή το 44% των συνολικών ψήφων. Τα υπόλοιπα κόμματα κράτησαν τα ποσοστά τους, παρά τις διώξεις. Ακόμα και οι κομμουνιστές, παρόλο που έχασαν ψηφοφόρους, πήραν περίπου 4.000.000 ψήφους.

Στις 21 Μαρτίου 1933, ο Χίτλερ συναντήθηκε με τον Χίντενμπουργκ, καθώς και με μέλη του γερμανικού *Γενικού Επιτελείου Στρατού*. Έβγαλε λόγο και ζήτησε από τον Χίντενμπουργκ να υπογράψει δύο διατάγματα. Το πρώτο προσέφερε πλήρη αμνηστία σε όλους τους ναζί που βρίσκονταν φυλακή, ενώ το δεύτερο επέτρεπε τη σύλληψη οποιουδήποτε υπόπτου για εμπαθή κριτική απέναντι στην κυβέρνηση και στο *Ναζιστικό Κόμμα*²¹⁹. Και τα δύο διατάγματα υπογράφηκαν από τον Χίντενμπουργκ, ο οποίος απλά είχε παραιτηθεί από κάθε αντίσταση απέναντι στον Χίτλερ. Ο Πάπεν υπέγραψε ένα τρίτο διάταγμα, το οποίο επέτρεπε την ίδρυση ειδικών δικαστηρίων, που θα δίκάζαν πολιτικούς εγκληματίες. Αυτά τα δικαστήρια λειτουργούσαν πάνω στο στρατιωτικό πρότυπο ενός στρατοδικείου, χωρίς όμως σώμα ενόρκων και συνήθως δίχως συνήγορο υπεράσπισης.

Στις 23 Μαρτίου, το Ράιχσταγκ συνεδρίασε για τελευταία φορά. Ο Χίτλερ ζήτησε να ψηφιστεί ένα *Εξουσιοδοτικό Νομοθέτημα*, με τίτλο «*Νόμος για την εξάλειψη της θλίψης του κόσμου και του Ράιχ*», το οποίο θα παρέδιδε ολοκληρωτικά την εξουσία στον Χίτλερ και θα κατέλυε τη δημοκρατία. Οι παρακρατικοί είχαν

²¹⁷ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 143-144.

²¹⁸ Ε. Κολότι, *ό. π.*, σ. 31-34.

²¹⁹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 149.

πλημμυρίσει το εξωτερικό, αλλά και την αίθουσα συνεδριάσεων απειλώντας τους βουλευτές των άλλων κομμάτων. Πριν από την ψηφοφορία, ο Χίτλερ έβγαλε λόγο, στον οποίο δεσμεύτηκε να χρησιμοποιήσει την εξουσία που θα του δινόταν με σωφροσύνη. *«Η κυβέρνηση θα κάνει χρήση αυτών των εξουσιών μόνο αν είναι απαραίτητες για να επιτελεστούν τα ζωτικά αναγκαία μέτρα»* δήλωσε. Δεσμεύτηκε πως θα τερμάτιζε την ανεργία και πως θα προωθούσε την ειρήνη απέναντι στη Γαλλία, την Αγγλία και τη Σοβιετική Ένωση.

Μόλις ο Χίτλερ τελείωσε τον λόγο του, ενώ το κτίριο σειόταν από τους ύμνους των παρακρατικών, ο αρχηγός του *Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος*, Όττο Γουέλς, ανέβηκε στο βήμα και παίρνοντας τον λόγο είπε: *«Εμείς οι Γερμανοί Σοσιαλδημοκράτες δεσμευόμαστε επίσημα αυτή την ιστορική ώρα, με τις αρχές του ανθρωπισμού και της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και του σοσιαλισμού. Καμία νομοθετική πράξη δεν μπορεί να σας δώσει την εξουσία να καταστρέψετε ιδέες που είναι αιώνιες και ακατάλυτες»*²²⁰. Ο Χίτλερ σηκώθηκε από τη θέση του και εξαγριωμένος άρχισε να τον υβρίζει, αλλά ο Γουέλς γύρισε την πλάτη και κοιτώντας τη γερμανική σημαία που βρισκόταν πίσω του, χαιρέτησε στρατιωτικά και ύστερα γύρισε στο έδρανό του.

Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας ήταν 441 υπέρ και 84 κατά. Η δημοκρατία είχε ουσιαστικά καταλυθεί, με νόμιμα μέσα. Τα μέλη των SS και των SA, πανηγύριζαν και τραγουδούσαν ναζιστικά εμβατήρια, ενώ αρκετοί έσπευσαν να εγγραφούν στο κόμμα και στις παραστρατιωτικές οργανώσεις. Παράλληλα μεγαλοβιομήχανοι, επιχειρηματίες, αλλά και επιστήμονες και διανοούμενοι, εξέφραζαν την υποστήριξή τους προς τον Χίτλερ. Όσοι διαφωνούσαν και είχαν τα μέσα, έφυγαν από τη χώρα. Πάρα πολλοί επιστήμονες και λογοτέχνες εγκατέλειψαν τη Γερμανία, ανάμεσά τους ο Αλμπερτ Αϊνστάιν, ο ψυχολόγος Σίγκμουντ Φρόιντ και η ηθοποιός Μάρλεν Ντίτριχ. Για όσους δεν είχαν τη δυνατότητα να φύγουν, το μέλλον διαγραφόταν δυσοίωνο. Όλα τα κόμματα απαγορεύτηκαν και το *Ναζιστικό Κόμμα* ήταν το μόνο νόμιμο²²¹.

Έχοντας αντιμετωπίσει τα διάφορα κόμματα ο Χίτλερ έστρεψε την προσοχή τους στους Εβραίους. Την 1^η Απριλίου 1933, οργάνωσε μποϊκοτάζ ενάντια στα εβραϊκά καταστήματα, το οποίο είχε την καθοδήγηση του Υπουργού Προπαγάνδας,

²²⁰ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 150-152.

²²¹ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 103.

Τζόσεφ Γκαίμπελς²²². Ο Γκαίμπελς ισχυρίστηκε ότι το μποϊκοτάζ έγινε ως αντίδραση στα δυσμενή για τη ναζιστική κυβέρνηση άρθρα, τα οποία δημοσίευαν εβραϊκές εφημερίδες της Βρετανίας και των ΗΠΑ. Το μποϊκοτάζ κράτησε μόνο για μία μέρα, με αρκετούς Γερμανούς να αγνοούν τις πιέσεις των SS και των SA. Ωστόσο, το μποϊκοτάζ των εβραϊκών καταστημάτων σημάδεψε την αρχή μίας άσχημης πορείας για τους Εβραίους.

Έξι μέρες μετά το μποϊκοτάζ, εισήχθη ο «*Νόμος της αποκατάστασης των Δημοσίων Υπηρεσιών*», σύμφωνα με τον οποίο, για να μπορέσει κάποιος να κρατήσει την εργασία του ως δημόσιος υπάλληλος, έπρεπε να έχει χαρακτηριστεί ως «*Άριος*»²²³. Μέχρι τις αρχές Οκτωβρίου 1933, οι Εβραίοι είχαν αποκλειστεί από τα περισσότερα επαγγέλματα, ενώ τους απαγορεύτηκαν όλες οι ψυχαγωγικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Με την ίδρυση της Γκεστάπο²²⁴, ήδη από τον Απρίλιο του 1933, ο Χίτλερ έβαλε τις βάσεις για τη δημιουργία ενός αστυνομοκρατούμενου κράτους, το οποίο θα καταπίεζε τους αντιφρονούντες και θα προστάτευε το καθεστώς από κάθε εσωτερική απειλή²²⁵. Η προπαγάνδα του Γκαίμπελς έκανε ευθεία επίθεση ενάντια στις «*αντιγερμανικές*» δημοσιεύσεις καθηγητών και πανεπιστημιακών, με αποτέλεσμα στις 10 Μαΐου 1933, Γερμανοί φοιτητές να συγκεντρωθούν σε σχεδόν όλες τις μεγαλουπόλεις και να κάψουν σε δημόσιες πυρές, βιβλία και συγγράμματα μεγάλων επιστημόνων, λογοτεχνών και καθηγητών. Ανάμεσα στα έργα που παραδόθηκαν στην πυρά, ήταν και αυτά των Έριχ Μαρία Ρεμάρκ και Εμίλ Λούντβιχ²²⁶. Οι καύσεις στην πυρά διαφόρων βιβλίων συνεχίστηκαν, με τον Γκαίμπελς να δηλώνει ιδιαίτερα ευχαριστημένος με τον ρόλο που έπαιξαν οι Γερμανοί φοιτητές.

5.4. «*Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών*»

Για τη ριζοσπαστική πτέρυγα του κόμματος, και κυρίως για τα SA και τον ηγέτη τους Ernst Röhm, ο έλεγχος όλων των τομέων της ζωής και η εκμηδένιση των μαρξιστών και των σοσιαλδημοκρατών δεν ήταν παρά η πρώτη φάση μίας μεγάλης επανάστασης, που τώρα θα έπρεπε να προχωρήσει με περισσότερη σκληρότητα

²²² Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 153.

²²³ Η λέξη *Άριος* σήμαινε «*ευγενής, σεβάσιμος*». *Αρία φυλή* ονομάζεται η φυλετική διάκριση που επικράτησε στα τέλη του 19^{ου} μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα. Ο όρος *Αρία φυλή* συνδέεται κυρίως με τον ναζισμό και τον ρατσισμό.

²²⁴ *Γκεστάπο* (γερμ. *Gestapo*, συντομογραφία του *Geheime Staatspolizei*, «*μυστική κρατική αστυνομία*») λεγόταν η κρατική μυστική αστυνομία της ναζιστικής Γερμανίας.

²²⁵ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 157-158.

²²⁶ R. J. Evans, *ό. π.*, σ. 427-429.

εναντίον της συντηρητικής δεξιάς, που κυριαρχούσε στη χώρα. Θεωρούσαν ως εχθρούς τόσο τους μεγάλους βιομηχάνους και τους επιχειρηματίες, όσο και τους Πρώτους αξιωματικούς, οι οποίοι κυριαρχούσαν στον *Γερμανικό Στρατό*. Ο Röhm είχε θέσει ως στόχο του την κατάργηση του στρατού και την αντικατάστασή του από μονάδες των SA, κάτι το οποίο ήταν άκρως προσβλητικό για τους στρατιωτικούς. Άρχισε σιγά-σιγά να δημιουργείται ένα κλίμα αντιπαράθεσης, ανάμεσα στα SA και την αριστερή μερίδα του κόμματος από τη μία και στους μεγάλους οικονομικούς, βιομηχανικούς και στρατιωτικούς κύκλους από την άλλη.

Ο Χίτλερ έπρεπε να διαλέξει, ανάμεσα στα SA και την πραγματοποίηση μίας «δεύτερης επανάστασης» ή στη στήριξη του στρατού και των μεγαλοβιομηχάνων, που θα τον προωθούσαν ως διάδοχο του Προέδρου Χίντενμπουργκ²²⁷. Οι αναφορές για υπερβολικές εκφράσεις βίας από τα SA, ενάντια ακόμα και σε ομάδες, οι οποίες ήταν χρήσιμες για τον Χίτλερ, τον ώθησαν να αναλάβει δράση. Στις 28 Φεβρουαρίου 1934, ο Χίτλερ απέρριψε το αίτημα του Röhm για αντικατάσταση του *Γερμανικού Στρατού*, με μία εθνοφρουρά των SA²²⁸. Παράλληλα, διέταξε να καταγράφονται όλες οι περιπτώσεις υπερβολικής βίας, καθώς και να συλλεχθούν πληροφορίες για την προσωπική ζωή του Röhm, ο οποίος ήταν ομοφυλόφιλος.

Στο τέλος του Μαΐου του 1934, ο Χίτλερ έστειλε όλα τα μέλη των SA σε υποχρεωτική άδεια για έναν μήνα, προκειμένου να σκεφτεί πως θα αντιμετώπιζε την κατάσταση. Ο Röhm έβγαζε λόγους ενάντια στον Χίτλερ, ισχυριζόμενος ότι ο Φύρερ τους είχε προδώσει και ότι ο *Γερμανικός Στρατός* ήταν εναντίον τους. Παρόλα αυτά, εκτός από κάποια συλλαλητήρια και κάποιες αυθόρμητες πράξεις βίας, δεν κατέστρωσε κανένα σχέδιο πραξικοπήματος ενάντια στον Χίτλερ. Οι φήμες, όμως, εξαπλώνονταν ραγδαία. Ο Γκέρινγκ και ο Χίμλερ²²⁹ προσπαθούσαν να πείσουν τον Χίτλερ ότι ο Röhm ετοίμαζε πραξικόπημα εναντίον του, ενώ και η ηγεσία του στρατού πίεζε τον Χίτλερ να απαλλαγεί από τα SA. Τα SS είχαν προετοιμαστεί, ώστε να αντιμετωπίσουν το υποτιθέμενο πραξικόπημα, το οποίο αναμενόταν στα μέσα Ιουλίου του 1934.

Στις 28 Ιουνίου 1934, ο Χίτλερ κατέστρωσε σχέδιό για την αντιμετώπιση των SA. Διέταξε τους αρχηγούς των SA να συγκεντρωθούν στο Bad Wiasee, μία

²²⁷ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 108-111.

²²⁸ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Υβρις*, Αθήνα 2002, σ. 559.

²²⁹ Ο Χάινριχ Χίμλερ (1900-1945) ήταν Γερμανός Εθνικοσοσιαλιστής πολιτικός και από τους πιο σημαντικούς διαμορφωτές της ναζιστικής πολιτικής. Θεωρείται ο ιθύνων νους και ηθικός αυτουργός του Ολοκαυτώματος.

μικρή κωμόπολη έξω από το Μόναχο, στις 30 Ιουνίου, με σκοπό να τους ενημερώσει για την κατάσταση. Στην πραγματικότητα, τα οπλισμένα SS, η αστυνομία και η Γκεστάπο, θα τους συλλάμβαναν. Οι ταραχές που ξέσπασαν στο Μόναχο στις 29 Ιουνίου, απλά επιβεβαίωσαν τις υποψίες του Χίτλερ περί πραξικοπήματος. Το πρωί της 30^{ης} Ιουνίου 1934, ο Χίτλερ, συνοδευόμενος από αρκετούς αστυνομικούς και μέλη των SS, εισέβαλε στο ξενοδοχείο που είχαν καταλύσει οι άνδρες των SA²³⁰. Μπήκε στο δωμάτιο του Röhm αποκαλώντας τον προδότη, κάτι το οποίο ο Röhm αρνήθηκε. Ζήτησε από τον Χίτλερ εξηγήσεις, αλλά ο Χίτλερ διέταξε τα SS να τον συλλάβουν. Το απόγευμα έδωσε εντολή να εκτελεστούν 6 άνδρες των SA, δίνοντας το έναυσμα για την έναρξη ενός κύκλου εκτελέσεων. Ένας μεγάλος αριθμός μελών των SA εκτελέστηκαν χωρίς δίκη.

Παράλληλα «τακτοποιήθηκαν» αρκετοί ανοιχτοί λογαριασμοί, καθώς διάφοροι που είχαν αντιταχθεί στο καθεστώς, (ανάμεσά τους και ο Καρ, αρχηγός του Καθολικού Κόμματος που είχε αντιταχθεί στο *Πραξικόπημα της Μπυραρίας*, καθώς και ο πρώην καγκελάριος Σλάιτσερ) δολοφονήθηκαν²³¹. Ο Χίτλερ αρνούταν να διατάξει την εκτέλεση του Röhm, καθώς δεν ήθελε να σκοτώσει κάποιον που τον είχε στηρίξει επανειλημμένως στο παρελθόν. Αποφάσισε να τον αναγκάσει σε αυτοκτονία, κάτι το οποίο ο Röhm δε δέχτηκε. Έτσι την 1^η Ιουλίου 1934, ο Röhm πυροβολήθηκε στο κελί του από μέλη των SS.

Αμέσως μετά την εκτέλεση του Röhm, τα αρχεία που περιέγραφαν την επιχείρηση, καταστράφηκαν, αν και αρκετά σώθηκαν. Στις 3 Ιουλίου 1934, ο Χίτλερ μίλησε σε ένα υπουργικό συμβούλιο και αναφερόμενος στα γεγονότα των προηγούμενων ημερών, είπε ότι έδρασε «σαν καπετάνιος που έπρεπε να σώσει το πλοίο από μία ανταρσία». Δεν είχε χρόνο για επίσημες δίκες και δήλωσε πως «η συντριβή της ανταρσίας είναι ένα μάθημα για κάθε μελλοντικό συνωμότη»²³². Μετά το τέλος των εκκαθαρίσεων, τα SA περιορίστηκαν στον ρόλο μίας βοηθητικής μονάδας και οργάνωσης, με τα SS να αναλαμβάνουν πλέον κυρίαρχο ρόλο.

5.5. «Φύρερ» ο αναμφισβήτητος ηγέτης του γερμανικού κράτους

Ο θάνατος του Χίντενμπουργκ στις 2 Αυγούστου 1934, ήρθε στην καλύτερη για τον Χίτλερ περίοδο. Μόλις είχε βγει νικητής ενάντια στη ριζοσπαστική μερίδα του κόμματος και είχε εξασφαλίσει την υποστήριξη του *Γερμανικού Στρατού*. Λίγο

²³⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 568-569.

²³¹ E. Κολότι, *ό. π.*, σ. 48.

²³² I. Kershaw, *Χίτλερ 1889-1936 Ύβρις*, Αθήνα 2002, σ. 572-573.

μετά τον θάνατο του Χίντενμπουργκ, ο Χίτλερ ψήφισε έναν νόμο, κατά τον οποίο το αξίωμα του Καγκελάρου και αυτό του Προέδρου, συγχωνεύτηκαν στο πρόσωπο του Φύρερ. Αμέσως μετά την ανακοίνωση του νέου νόμου, το *Γερμανικό Σώμα Αξιωματικών*, καθώς και κάθε στρατιώτης υποχρεώθηκαν να ορκιστούν πίστη και υπακοή στον Χίτλερ.

Ύστερα από ένα δημοψήφισμα που πραγματοποιήθηκε στις 19 Αυγούστου 1934, οι Γερμανοί εξέφρασαν την επιδοκιμασία τους απέναντι στον Χίτλερ, δίνοντας 38.000.000 ψήφους υπέρ του²³³. Το 99% των ψηφοφόρων υποστήριζε τον Χίτλερ, δίνοντας στους ναζί τη νομιμότητα που χρειάζονταν. Την επόμενη μέρα, ξεκίνησαν εκδηλώσεις λατρείας σε ολόκληρη τη χώρα, με κυριότερη εκείνη που έγινε στη Νυρεμβέργη.

Έχοντας μετατραπεί σε αναμφισβήτητο ηγέτη της Γερμανίας και έχοντας την πλήρη υποστήριξη του γερμανικού λαού, ο Χίτλερ ήταν ελεύθερος πλέον να ασχοληθεί τόσο με την εξωτερική όσο και με την εσωτερική πολιτική που θα ακολουθούσε απέναντι στους Εβραίους και σε όσους θεωρούσε εχθρούς του κόμματος και του γερμανικού έθνους. Παράλληλα, έπρεπε να λάβει οικονομικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας, η οποία εξακολουθούσε να καλπάζει. Αυτό το τελευταίο το επεδίωξε, μέσα από ένα πρόγραμμα αύξησης των πολεμικών μέσων, κατασκευής σιδηροδρόμων και αυτοκινητοδρόμων, καθώς επίσης και δημιουργίας μεγάλου αριθμού αυτοκινήτων²³⁴.

5.5. Οι «Νόμοι της Νυρεμβέργης», η κατάληψη της Ρηνανίας και οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1936

Στις 15 Σεπτεμβρίου 1935, ο Χίτλερ πέρασε μία νομοθεσία που ονομάστηκε «*Νόμοι της Νυρεμβέργης*». Οι νόμοι χωρίζονταν σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία είχε τίτλο «*Ιθαγένεια και πολιτικά δικαιώματα για το Ράιχ*» και η δεύτερη «*Νόμος για την προστασία του γερμανικού αίματος και της γερμανικής τιμής*»²³⁵. Και οι δύο νομοθεσίες έθεταν στο περιθώριο του Εβραίου και δεν τους αναγνώριζαν κανένα δικαίωμα. Οι γάμοι ανάμεσα σε Γερμανούς και Εβραίους απαγορεύτηκαν, ενώ όσοι ήταν παντρεμένοι αναγκάστηκαν να πάρουν διαζύγιο, καθώς ο νόμος ίσχυε

²³³ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 194-196.

²³⁴ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 116-117.

²³⁵ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 206-207.

αναδρομικά²³⁶. Παράλληλα ψηφίστηκαν διάφοροι μικρότεροι νόμοι, που αφορούσαν όσους ήταν κατά το ήμισυ Εβραίοι ή κατά το 1/3.

Ύστερα από αυτές τις ενέργειες, ο Χίτλερ στράφηκε σε θέματα της εξωτερικής πολιτικής, εγκαινιάζοντας μία περίοδο σχετικής ηρεμίας απέναντι στους Εβραίους, οι οποίοι θεωρούσαν ότι τα χειρότερα είχαν περάσει²³⁷. Νόμιζαν λανθασμένα ότι παρόλο που είχαν περιορισμένα δικαιώματα, μπορούσαν να συνεχίσουν τη ζωή τους. Εντούτοις, ο Χίτλερ απλά ήταν τόσο απασχολημένος με εξωτερικές υποθέσεις τις οποίες θεωρούσε πιο σημαντικές, που δεν ασχολήθηκε με τους Εβραίους παρά το 1938. Ήταν αποφασισμένος να ακολουθήσει επεκτατική επιθετική πολιτική, ωστόσο φοβούμενος την αντίδραση των Βρετανών και των Γάλλων κινήθηκε προσεκτικά.

Προσπάθησε να διαφημίσει τον εαυτό του, δίνοντας την εικόνα του φιλειρηνιστή, αλλά στην πραγματικότητα είχε αρχίσει από τον Μάρτιο του 1935, τον επανεξοπλισμό του *Γερμανικού Στρατού* και είχε επιβάλει την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία, παραβιάζοντας πλήρως τη *Συνθήκη των Βερσαλλιών*²³⁸. Το σχέδιό του για την ανατροπή της *Συνθήκης* και για τη δημιουργία μίας *Μεγάλης Γερμανίας*, που θα περιελάμβανε όλους τους γερμανόφωνους πληθυσμούς, είχε μπει σε εφαρμογή. Τον Ιούνιο του 1935, ο Χίτλερ υπέγραψε με τους Βρετανούς, μία συνθήκη, η οποία επέτρεπε στη Γερμανία να δημιουργήσει πολεμικό ναυτικό μεγέθους του 1/3 από εκείνο του βρετανικού, συμπεριλαμβανομένων και υποβρυχίων.

Αμέσως μετά από αυτές τις ενέργειες, ο Χίτλερ αποφάσισε να ρισκάρει, δοκιμάζοντας τις αντιδράσεις των δυτικών δημοκρατιών. Τα ξημερώματα της 7^{ης} Μαρτίου 1936, διέταξε τρεις μεραρχίες του *Γερμανικού Στρατού*, να διασχίσουν τις γέφυρες πάνω από τον Ρήνο και να μπουν μέσα στη ζωτική, κεντρική βιομηχανική ζώνη της Γερμανίας, γνωστή ως Ρηνοχώρα. Αυτή η περιοχή, σύμφωνα με τη *Συνθήκη των Βερσαλλιών*, ήταν αποστρατικοποιημένη. Ο Υπουργός Εξωτερικών του Χίτλερ, Κωνσταντίν φον Νέραθ, κάλεσε τους πρεσβευτές της Γαλλίας, της Βρετανίας και της Ιταλίας και τους ανακοίνωσε το γεγονός, λέγοντάς τους πως «τα γερμανικά στρατεύματα είχαν αποκαταστήσει την πλήρη και απεριόριστη κυριαρχία του Ράιχ»²³⁹.

Οι κυβερνήσεις της Βρετανίας και της Γαλλίας, αποφάσισαν να μην επέμβουν, κάτι το οποίο θα αποδεικνυόταν μέγα σφάλμα. Ο Χίτλερ ρίσκαρε και

²³⁶ Ε. Κολότι, *ό. π.*, σ. 79.

²³⁷ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 210.

²³⁸ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 36.

²³⁹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 215-218.

κέρδισε, καθώς οι δυτικές δημοκρατίες εθελουφλούσαν, χωρίς να αντιδράσουν. Αν είχαν επιτεθεί, ο Χίτλερ θα αναγκαζόταν να υποχωρήσει ηττημένος, με όποιες συνέπειες θα είχε αυτό για την πολιτική του σταδιοδρομία, αλλά και για ολόκληρη την Ευρώπη. Αμέσως μόλις κατέλαβε τη Ρηνοχώρα, ο Χίτλερ νομιμοποίησε την ενέργεια αυτή, με ένα δημοψήφισμα, με το οποίο έλαβε ποσοστό 98% υπέρ της ένωσης της Ρηνοχώρας με το Ράιχ.

Μετά από αυτή τη νίκη, ο Χίτλερ αποσύρθηκε στο ορεινό καταφύγιό του, σκεπτόμενος τις προετοιμασίες που θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν, για τη φιλοξενία των καλοκαιρινών Ολυμπιακών Αγώνων στο Βερολίνο, τον Αύγουστο του 1936. Ο Γκαίμπελς τον έπεισε ότι μπορούσαν να εκμεταλλευτούν τους ολυμπιακούς εορτασμούς, για να προωθήσουν τη ναζιστική προπαγάνδα, τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό. Ο Χίτλερ πείστηκε, αλλά σε όλη τη διάρκεια του αθλητικού διαγωνισμού, κράτησε μία διακριτική παρουσία. Φάνηκε ήρεμος και αξιοπρεπής ανάμεσα στις χιλιάδες των διεθνών παρατηρητών, που παρακολουθούσαν κάθε του κίνηση. Οι 11^{οι} Ολυμπιακοί Αγώνες έληξαν στις 16 Αυγούστου, με τη Γερμανία ως ολικό νικητή, που έλαβε 89 μετάλλια. Δεύτεροι ήρθαν οι Αμερικάνοι με 56 μετάλλια²⁴⁰. Οι Αγώνες διασώθηκαν στο δεύτερο μέρος της ταινίας της Ρίφενσταλ, «*Ο Θρίαμβος της Θέλησης*», η οποία είχε χρηματοδοτηθεί από τους ναζί.

Η προβολή της Γερμανίας και του ναζιστικού καθεστώτος ήταν ολοκληρωτική και επιτυχής. Εκατοντάδες διεθνών δημοσιογράφων ομολόγησαν ότι η Γερμανία είχε παρουσιάσει τους πιο πλούσιους και μεγαλειώδεις Ολυμπιακούς Αγώνες που έγιναν ποτέ. Ωστόσο, κανείς δε γνώριζε ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1940 και του 1944 δε θα πραγματοποιούνταν, εξαιτίας του πολέμου, που ο Χίτλερ ήδη σχεδίαζε²⁴¹.

5.6. Ο Άξονας Ρώμης-Βερολίνου και η προσάρτηση της Αυστρίας

Τον Ιούνιο του 1936, ο στρατηγός Φρανθίσκο Φράνκο²⁴², εξεγέρθηκε ενάντια στη δημοκρατική κυβέρνηση της Ισπανίας, εγκαινιάζοντας τον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο. Η φασιστική Ιταλία του Μουσολίνι υποστήριξε αμέσως τους πραξικοπηματίες, ενώ ο Χίτλερ θέλοντας να πετύχει τη δημιουργία ενός κράτους φιλικά προσκείμενου στους ναζί, στα σύνορα της Γαλλίας, άρχισε και αυτός να στέλνει υλικό και στρατεύματα. Αυτές οι ενέργειες τον έφεραν πιο κοντά στον

²⁴⁰ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 33.

²⁴¹ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 228-230.

²⁴² Ο Φρανθίσκο Φράνκο (1892-1975) ήταν Ισπανός δικτάτορας, στρατιωτικός και πολιτικός.

Μουσολίνι, ο οποίος έτρεφε μεγάλο θαυμασμό για τη ναζιστική κυβέρνηση. Τον Οκτώβριο του 1936, οι δύο ηγέτες υπέγραψαν σύμφωνο φιλίας και συμμαχίας, γνωστό ως *Άξονας Ρώμης-Βερολίνου*, με σκοπό να προωθήσουν τα συμφέροντά τους απέναντι στη Μεγάλη Βρετανία και τη Γαλλία. Παράλληλα, υπογράφηκε ένα σύμφωνο, που εναντιωνόταν στο κομμουνιστικό καθεστώς της Σοβιετικής Ένωσης, γνωστό ως σύμφωνο «*Αντι-Κομμιντέρν*»²⁴³. Σε αυτό προσχώρησε και η Ιαπωνία.

Έχοντας πλέον συμμάχους και με τη δημοτικότητα του στα ύψη, ο Χίτλερ συγκάλεσε στις 5 Νοεμβρίου 1937, μία μυστική συνάντηση με τους στρατηγούς του και τους δήλωσε ότι σκόπευε να χρησιμοποιήσει τον *Γερμανικό Στρατό*, για να κατακτήσει ζωτικό χώρο για τη Γερμανία²⁴⁴. Αρκετοί στρατηγοί διαφώνησαν, ανάμεσά τους και οι επικεφαλής του στρατεύματος, αλλά ο Χίτλερ τους απέλυσε με ατιμωτικό τρόπο και ανακηρύχθηκε αρχηγός του *Γερμανικού Στρατού (Wehrmacht)*. Στόχος του Χίτλερ για αρχή, ήταν η προσάρτηση της Αυστρίας και της Τσεχοσλοβακίας, υποστηρίζοντας ότι στα εδάφη των δύο χωρών υπήρχαν Γερμανοί πολίτες, που επιθυμούσαν να ενωθούν με το Ράιχ. Ο Χίτλερ επιθυμούσε διακαώς την προσάρτηση της Αυστρίας στη Γερμανία και οι Αυστριακοί ναζί επί χρόνια παρότρυναν κινητοποιήσεις προς την κατεύθυνση μίας τέτοιας συγχώνευσης²⁴⁵. Αυτό που κατέστησε επιτακτικό το γεγονός, ήταν η απόφαση του Αυστριακού καγκελάριου Κουρτ Σούσνικ²⁴⁶ να προκηρύξει τη διενέργεια δημοψηφίσματος στις 13 Μαρτίου 1938 για το ζήτημα της ένωσης με τη Γερμανία²⁴⁷.

Ο Χίτλερ ήταν αποφασισμένος να μην αφήσει τον αυστριακό λαό να ψηφίσει στο δημοψήφισμα. Άρχισε να απειλεί ότι θα εισβάλει στην Αυστρία, αν το δημοψήφισμα πραγματοποιούνταν, αναγκάζοντας τον Σούσνικ να το ακυρώσει και να παραιτηθεί. Αρκετοί Αυστριακοί ναζί κατέλαβαν κεντρικές θέσεις στην αυστριακή κυβέρνηση και στις 12 Μαρτίου 1938, ο Χίτλερ εισέβαλε στην Αυστρία. Αποδυναμωμένοι από μια βαθιά οικονομική κρίση, ανάλογη εκείνης που είχε πλήξει τη Γερμανία έξι χρόνια νωρίτερα, εκατομμύρια Αυστριακοί καλωσόρισαν τα γερμανικά στρατεύματα.

Ο Χίτλερ μπήκε θριαμβευτής στην πατρίδα του και περνώντας από τη γενέτειρά του, το Μπραουνάου αμ Ιν, συνέχισε μέχρι το Λιντς, χαιρετώντας στον

²⁴³ Γ. Σόιερ, *Σύντροφος Μουσολίνι. Ρίζες και δρόμοι του πρωτογενούς φασισμού*, Αθήνα 1999, σ. 132.

²⁴⁴ D. Taylor, *ό. π.*, σ. 37-39.

²⁴⁵ L. Rees, *ό. π.*, σ. 151.

²⁴⁶ Ο Κουρτ φον Σούσνικ (1897-1977) ήταν Αυστριακός νομικός, πολιτικός και καγκελάριος.

²⁴⁷ M. Ferro, *Οι επτά ηγέτες του πολέμου (1918-1945)*, Αθήνα 2007, σ. 41.

δρόμο πλήθη, που τον επευφημούσαν²⁴⁸. Έβγαλε έναν ενθουσιώδη λόγο στο δημαρχείο της πόλης, ενώ τα πλήθη ζητωκραύγαζαν. Επρόκειτο για έναν ιστορικό σταθμό στην εξέλιξη της χαρισματικής απήχησης του Χίτλερ. Ήταν μακράν ο μεγαλύτερος μέχρι τότε θρίαμβος της εξωτερικής πολιτικής του. Είχε εγκαταλείψει τη Βιέννη πριν από εικοσιπέντε χρόνια χωρίς εφόδια, χωρίς προοπτικές και τώρα επέστρεφε ως ο ηγέτης που είχε ενώσει τη Γερμανία και την Αυστρία²⁴⁹. Αυτό στα μάτια του γερμανικού και του αυστριακού λαού, τον έκανε τον μεγαλύτερο ηγέτη των απανταχού Γερμανών.

5.7. Η Συμφωνία του Μονάχου και η «*Νύχτα των Κρυστάλλων*»

Ύστερα από την ενσωμάτωση της Αυστρίας, ο Χίτλερ έστρεψε το βλέμμα του στην Τσεχοσλοβακία διεκδικώντας τα εδάφη της Σουδητίας, στην οποία ζούσαν περίπου 3 εκατομμύρια Γερμανοί. Το καλοκαίρι του 1938, γερμανικά στρατεύματα συγκεντρώθηκαν στα σύνορα, έτοιμα να εισβάλουν²⁵⁰. Ο πρωθυπουργός της Βρετανίας, Νέβιλ Τσάμπερλεν, αποφάσισε να εξετάσει τα αιτήματα του Χίτλερ και προκειμένου να αποφύγει τον πόλεμο ακολούθησε μία πολιτική κατευνασμού. Τον επισκέφτηκε δύο φορές, για να συζητήσει μαζί του και να βρεθεί μία λύση²⁵¹.

Με πρωτοβουλία του Μουσολίνι, στις 28 Σεπτεμβρίου 1938, πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο Μόναχο²⁵², όπου η Βρετανία και η Γαλλία συμφώνησαν ότι η Σουδητία έπρεπε να δοθεί στη Γερμανία, αρκεί ο Χίτλερ να δεσμευτεί ότι δε θα καταλάμβανε άλλα εδάφη²⁵³. Αφού υπέγραψε τη συμφωνία, ο Τσάμπερλεν γύρισε στο Λονδίνο ισχυριζόμενος ότι είχε σώσει την ειρήνη, επιδεικνύοντας το έγγραφο της *Συμφωνίας του Μονάχου*. Αυτό που δε γνώριζε ήταν ότι ο Χίτλερ είχε ήδη σχεδιάσει την κατάληψη ολόκληρης της Τσεχοσλοβακίας²⁵⁴. Ο Φύρερ προσάρτησε τη Σουδητία την 1^η Οκτωβρίου 1938 και έδωσε από τις εστίες τους χιλιάδες Τσέχους.

Με τους πρωταρχικούς στόχους του Χίτλερ για τον ζωτικό χώρο της Γερμανίας να πραγματοποιούνται, ο ναζί δικτάτορας αποφάσισε να δώσει πλέον την προσοχή του στην πολιτική που είχε εγκαταλείψει από το 1935, ενάντια στους Εβραίους. Ως δικαιολογία για το κύμα βίας που θα ξεσπούσε, χρησιμοποίησε τη

²⁴⁸ M. Ferro, *ό. π.*, σ. 41-42.

²⁴⁹ L. Rees, *ό. π.*, σ. 152-155.

²⁵⁰ M. Mazower, *Η αυτοκρατορία του Χίτλερ*, Αθήνα 2009, σ. 55.

²⁵¹ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 130.

²⁵² M. Ferro, *ό. π.*, σ. 54.

²⁵³ A. Μοντζίλι, *Ο Στάλιν και η Σοβιετική Αυτοκρατορία*, Αθήνα 2020, σ. 112.

²⁵⁴ M. Ferro, *ό. π.*, σ. 49.

δολοφονία ενός Γερμανού διπλωματικού υπαλλήλου στο Παρίσι, από έναν Εβραίο στις 9 Νοεμβρίου 1938. Ο δολοφόνος σκότωσε τον υπάλληλο, ως διαμαρτυρία για τις διώξεις που υφίσταντο οι Εβραίοι στη Γερμανία²⁵⁵. Τα SS και η αστυνομία έλαβαν εντολές να επιτεθούν στους Εβραίους της Γερμανίας. Έτσι, το βράδυ της 9^{ης} Νοεμβρίου 1938, τα *Τάγματα Εφόδου* επιτέθηκαν.

Σε όλη τη Γερμανία και την Αυστρία λεηλατήθηκαν τα εβραϊκά μαγαζιά και τα πολυκαταστήματα. Οι συναγωγές είχαν γίνει ειδικός στόχος για βανδαλισμούς, ενώ οι ιεροί πάπυροί τους ρίχτηκαν στη φωτιά. Γύρω στους 25.000 Εβραίους, φορτώθηκαν σε φορτηγά και κλείστηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπως αυτά του Νταχάου και του Μπούκενβιλντ. 2.500 Εβραίοι σκοτώθηκαν σε αυτές τις εκδηλώσεις μίσους, ενώ υπολογίζεται πως 7.500 εβραϊκές επιχειρήσεις καταστράφηκαν και 267 συναγωγές κάηκαν. Οι περιουσίες των Εβραίων πέρασαν σε χέρια Γερμανών με διάταγμα, ενώ οι Εβραίοι απαλλάχτηκαν τελείως από κάθε δικαίωμα. Σε λίγο θα ξεκινούσε η συστηματική δίωξη και εξόντωσή τους.

Από τις πολλές χιλιάδες των σπασμένων γυαλιών των εβραϊκών διαλυμένων επιχειρήσεων, τα γεγονότα της 9^{ης} προς 10^η Νοεμβρίου 1938, ονομάστηκαν «*Νύχτα των Κρυστάλλων*»²⁵⁶. Για τους εξωτερικούς παρατηρητές και τη διεθνή κοινή γνώμη, το πραγματικό πρόσωπο της εξουσίας του Χίτλερ είχε φανεί. Η Γερμανία παρομοιάστηκε με ένα βάρβαρο κράτος, που χρησιμοποιούσε μεσαιωνικές μεθόδους ενάντια στους Εβραίους, κάτι το οποίο δεν απείχε από την πραγματικότητα.

5.8. Η κατάληψη της Τσεχοσλοβακίας και το Σύμφωνο Ρίμπετροπ-Μολότοφ

Η νέα τσεχική κυβέρνηση υπό τον πρόεδρο Χάχα φρόντιζε να μην προσβάλλει τον Χίτλερ μετά τη διάσκεψη του Μονάχου και την απώλεια της Σουδητίας²⁵⁷. Ωστόσο, μόνο η καταστροφή της Τσεχοσλοβακίας ως κρατικής οντότητας, θα ευχαριστούσε τον Φύρερ. Στις 14 Μαρτίου 1939, ο πρόεδρος Χάχα έφτασε στο Βερολίνο, με σκοπό να απευθύνει έκκληση στον Χίτλερ να μην εισβάλει στα εναπομείναντα τσεχικά εδάφη. Ο Χίτλερ τον άφησε να περιμένει, περιφρονώντας τον, κάτι το οποίο αποτελούσε προσβολή της διπλωματικής πολιτικής. Τον δέχτηκε στη 1:00 το βράδυ και του ανακοίνωσε ότι σε πέντε ώρες η *Wehrmacht* θα εισέβαλε. Ο Χάχα κατέρρευσε από την κούραση και τον τρόμο και παρουσίασε συμπτώματα

²⁵⁵ Ε. Κολότι, *ό. π.*, σ. 83.

²⁵⁶ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 278-279.

²⁵⁷ Μ. Mazower, *ό. π.*, σ. 57-58.

ανακοπής. Όταν συνήλθε ύστερα από προσπάθειες των γιατρών της Καγκελαρίας, συμφώνησε έντρομος να υπογράψει την παράδοση της Τσεχοσλοβακίας στον Χίτλερ.

Οι γερμανικές δυνάμεις εισέβαλαν στην Τσεχοσλοβακία, αλλά αυτή τη φορά δεν τους περίμενε το χαρούμενο πλήθος των Αυστριακών. Οι Τσέχοι κοιτούσαν βουβοί, με εχθρότητα τις γερμανικές φάλαγγες να προελαύνουν, καθώς πλέον ο Χίτλερ είχε αποδείξει ότι ήταν μη αξιόπιστος διπλωματικός εταίρος. Η *Συμφωνία του Μονάχου* είχε καταπατηθεί πλήρως και η Βρετανία με τη Γαλλία άρχισαν σιγά-σιγά να αντιδρούν πιο δυναμικά. Στα τέλη Μαρτίου 1939, οι Βρετανοί έδωσαν εγγυήσεις στην Πολωνία, τη Ρουμανία και την Ελλάδα, ότι σε περίπτωση γερμανικής επίθεσης, θα τις στήριζαν και θα κήρυτταν τον πόλεμο στον Χίτλερ²⁵⁸.

Παράλληλα, η Γαλλία άρχισε να κινητοποιεί στρατεύματα στα σύνορα και να εξαπολύει βαριές κατηγορίες ενάντια στο ναζιστικό καθεστώς. Υπό αυτές τις συνθήκες, και εποφθαλμιώντας στα εδάφη της Πολωνίας, ο Χίτλερ αναζήτησε νέους συμμάχους. Ήταν γνωστή στους Βρετανούς η επιθυμία του για την πόλη του Ντάνζιγκ, η οποία είχε δοθεί στην Πολωνία και σύμφωνα με τον Χίτλερ αποτελούσε γερμανική πόλη. Έτσι ο Χίτλερ, γνωρίζοντας πως δεν υπήρχε περίπτωση οι δυτικές δημοκρατίες να κάνουν άλλη παραχώρηση, αποφάσισε να βολιδοσκοπήσει τους Σοβιετικούς, για μία συμφωνία, ασφαρίζοντας τα νώτα του. Την ίδια στιγμή θα προωθούσε την επιθετική του εξωτερική πολιτική ενάντια στην Πολωνία, καθώς ήταν γνωστό πως ο Στάλιν επιθυμούσε να καταλάβει εδάφη της χώρας.

Το γερμανικό διπλωματικό σώμα εργάστηκε σκληρά προκειμένου να πετύχει κάποια συμφωνία με τους Σοβιετικούς. Ο Στάλιν είχε κάθε λόγο να συμφωνήσει με τον Χίτλερ, καθώς πίστευε ότι οι Βρετανοί και οι Γάλλοι με τις παραχωρήσεις τους στη *Συμφωνία του Μονάχου*, έσπρωχναν τον Χίτλερ προς τα ανατολικά²⁵⁹. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αντικαταστήσει τον εβραϊκής καταγωγής Υπουργό Εξωτερικών, με τον Βιετσεσλάβ Μόλοτοφ και να τον διατάξει να βολιδοσκοπήσει τους Γερμανούς για την επίτευξη μίας συμφωνίας.

Ύστερα από αρκετές συνομιλίες, ο Υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας Ιωακείμ φον Ρίμπεντροπ και ο ομόλογός του Βιετσεσλάβ Μόλοτοφ, υπέγραψαν το Γερμανοσοβιετικό Σύμφωνο Μη Επίθεσης. Η τελετή έγινε στο Κρεμλίνο στις 23 Αυγούστου 1939, υπό την επίβλεψη του Στάλιν²⁶⁰. Ένα μυστικό πρωτόκολλο, που

²⁵⁸ L. Rees, *ό. π.*, σ. 201-202.

²⁵⁹ Α. Μοντζίλι, *ό. π.*, σ. 113.

²⁶⁰ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 297.

επισυναπτόταν στη συμφωνία, είχε δώσει στον Στάλιν το δικαίωμα να καταλάβει τις Βαλτικές Δημοκρατίες, κάποιες περιοχές της Ρουμανίας και ολόκληρο το ανατολικό τμήμα της Πολωνίας²⁶¹.

5.9. Η εισβολή των Γερμανών στην Πολωνία και η έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Το *Σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότοφ* επισφράγισε τη μοίρα της Πολωνίας, η οποία ήταν γεωγραφικά απομονωμένη από τους συμμάχους της. Ο Χίτλερ δήλωνε ότι δεν είχε ως στόχο την κατάκτησή της, αλλά μετά το φιάσκο της *Διάσκεψης του Μονάχου*, κανένας από τη Βρετανία και τη Γαλλία δεν τον πίστεψε. Και δικαίως, καθώς ο Χίτλερ ήδη προετοίμαζε την εισβολή στην Πολωνία. Στις 31 Αυγούστου, άνδρες των SS, ντυμένοι με πολωνικές στολές σκηνοθέτησαν μία σειρά από ψεύτικες συνοριακές επιθέσεις, στις οποίες κατέλαβαν έναν ραδιοφωνικό σταθμό και μετέδωσαν αντιγερμανικά μηνύματα. Ο Χίτλερ τώρα είχε την προπαγανδιστική δικαιολογία που χρειαζόταν για να εισβάλει.

Τα ξημερώματα της 1^{ης} Σεπτεμβρίου 1939 γερμανικά στρατεύματα ξεχύθηκαν στην Πολωνία, καταστρέφοντας τα πάντα²⁶². Ο *Πολωνικός Στρατός* αντιστάθηκε γενναία, αλλά σαρώθηκε από τον γερμανικό πόλεμο-αστραπή (Blitzkrieg). Το πρωί ο Χίτλερ εμφανίστηκε στο Ράιχσταγκ στο Βερολίνο και ανακοίνωσε: «*Αυτή τη νύχτα για πρώτη φορά οι Πολωνοί στρατιώτες έβαλαν πυρ στο δικό μας έδαφος. Ανταποδώσαμε τα πυρά και από εδώ και μπρος, στις βόμβες θα απαντάμε με βόμβες*»²⁶³.

Οι κυβερνήσεις της Βρετανίας και της Γαλλίας, μόλις γνωστοποιήθηκαν οι γερμανικές επιχειρήσεις, έστειλαν τηλεσίγραφο απαιτώντας από τον Χίτλερ να αποσύρει τις δυνάμεις του. Όταν το τηλεσίγραφο έμεινε αναπάντητο, κήρυξαν τον πόλεμο ενάντια στους ναζί. Ο πόλεμος που επιθυμούσε ο Χίτλερ είχε ξεσπάσει. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν πλέον γεγονός.

²⁶¹ M. Ferro, *ό. π.*, σ. 75.

²⁶² M. Mazower, *ό. π.*, σ. 63-64.

²⁶³ Θ. Δαμιανός, *ό. π.*, σ. 307-308.

ΣΤ' Κεφάλαιο

Ο Χίτλερ κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου

6.1. Η έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η εισβολή στην Πολωνία

Η εισβολή στην Πολωνία έλαβε την ονομασία «*Επιχείρηση Λευκή*». Την 1^η Σεπτεμβρίου 1939, στις 4:45 το ξημέρωμα, οι γερμανικές τεθωρακισμένες μεραρχίες Panzer επιτέθηκαν συντρίβοντας όλες τις πολωνικές δυνάμεις που συνάντησαν²⁶⁴. Οι Γερμανοί προέλασαν εις βάθος, συντρίβοντας την πολωνική αντίσταση, ενώ το σχέδιο των Πολωνών να αμυνθούν υπερασπιζόμενοι τα σύνορα μήκους 2.800 χλμ., αντί να αποσυρθούν σε ένα μικρότερο μέτωπο, λειτούργησε εναντίον τους²⁶⁵. Μέχρι τις 27 Σεπτεμβρίου οι γερμανικές μεραρχίες Panzer είχαν καταλάβει την πρωτεύουσα της Πολωνίας, Βαρσοβία, ενώ η πολωνική άμυνα κατέρρευσε²⁶⁶. Οι Σοβιετικοί, επιτέθηκαν στις 17 Σεπτεμβρίου, εφαρμόζοντας το σχέδιο διαμελισμού της Πολωνίας και συναντήθηκαν με τους Γερμανούς στο Μπρεστ-Λιτόφσκ. Η λυκοσυμμαχία με τον Στάλιν, ήταν ό,τι ακριβώς χρειαζόταν ο Χίτλερ για να νομιμοποιήσει την κατάκτηση της Πολωνίας, ενώ παράλληλα εξασφάλιζε τα ανατολικά σύνορά του.

Η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία παρόλο που κήρυξαν τον πόλεμο στον Χίτλερ, στις 3 Σεπτεμβρίου 1939, δεν προχώρησαν σε κάποια στρατιωτική απάντηση²⁶⁷. Οι Γάλλοι περιορίστηκαν στο να κάνουν επιστράτευση και να μεταφέρουν τις δυνάμεις τους στα σύνορα με τη Γερμανία²⁶⁸. Οι Βρετανοί, μετέφεραν στη Γαλλία το *Βρετανικό Εκστρατευτικό Σώμα (B.F.F.)*, με σκοπό να συνδράμουν τον *Γαλλικό Στρατό* σε περίπτωση που οι Γερμανοί επιτίθεντο. Εάν είχαν αναλάβει επιθετικές πρωτοβουλίες, ο *Γερμανικός Στρατός*, απλωμένος στην Πολωνία, δε θα προλάβαινε να μετακινηθεί εγκαίρως στα δυτικά σύνορα και η κατάσταση θα έπαιρνε άσχημη τροπή για τον Χίτλερ. Ωστόσο, η «*Επιχείρηση Λευκή*» ήταν ένα ρίσκο που πήρε ο Χίτλερ και το κέρδισε.

Στις 4 Οκτωβρίου 1939, ο Χίτλερ υπέγραψε με τον Στάλιν το πρωτόκολλο που θα καθόριζε τα μεταξύ τους σύνορα²⁶⁹. Η Βαρσοβία θα ανήκε στη ζώνη επιρροής των Γερμανών, ενώ η Λιθουανία δόθηκε στους Σοβιετικούς. Επίσης, οι δύο πλευρές θα συνεργάζονταν για την αντιμετώπιση τυχόν αντιστασιακών ομάδων και στις δύο

²⁶⁴ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 300-328.

²⁶⁵ C. Bishop & D. Jordan, *Η ιστορία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η άνοδος και η πτώση του Γ' Ράιχ*, Αθήνα 2009, σ. 29.

²⁶⁶ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 218.

²⁶⁷ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 139.

²⁶⁸ P. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 25-27.

²⁶⁹ T. Snyder, *Αιματοβαμμένες χώρες. Η Ευρώπη μεταξύ Χίτλερ και Στάλιν*, Αθήνα 2018, σ. 167.

ζώνες κατοχής. Στις 7 Οκτωβρίου 1939, ο Χίτλερ, προσάρτησε τα δυτικά εδάφη της Πολωνίας στο Ράιχ, ενώ το ανατολικό τμήμα έλαβε το όνομα «Γενική Διοίκηση» και θα αποτελούσε ένα είδος γερμανικής αποικίας²⁷⁰. Ήταν εδώ, που ο Χίτλερ και οι ναζίθα εφαρμόζαν τις φυλετικές τους θεωρίες, βάζοντας τις βάσεις για το *Ολοκαύτωμα*.

6.2. Ο Ψευδοπόλεμος και η εισβολή του Χίτλερ στη Δανία και τη Νορβηγία

Αφού ολοκληρώθηκε η υποδούλωση της Πολωνίας, ο Χίτλερ ήταν ελεύθερος να στρέψει την προσοχή του σε άλλες εκστρατείες στη Δύση. Πριν ασχοληθεί με τη Σοβιετική Ένωση, ο Χίτλερ έπρεπε πρώτα να εξουδετερώσει τον κυριότερο αντίπαλό του, τη Γαλλία. Οι Βρετανοί και οι Γάλλοι είχαν επανδρώσει τις γραμμές άμυνας στα σύνορα, αλλά δεν προέβαιναν σε καμία επιθετική ενέργεια. Πίστευαν ότι ο πόλεμος θα τελείωνε χωρίς να υπάρχει κάποια αποφασιστική αναμέτρηση. Σύμφωνα με το σκεπτικό τους, οι μάχες προφανώς είχαν τελειώσει και ξεκινούσε αυτό που ονομάστηκε «Ψευδοπόλεμος»²⁷¹. Ο Τσάμπερλεν δεν επιθυμούσε καμία συμφωνία με τον Χίτλερ, ωστόσο πίστευε ότι οι Γερμανοί θα αντιλαμβάνονταν ότι δεν υπήρχε περίπτωση να κερδίσουν τον πόλεμο και θα επαναστατούσαν ενάντια στον Χίτλερ. Μόλις συνέβαινε αυτό, θα προσπαθούσε να υπογράψει ειρήνη με κάποιον αντικαταστάτη του Φύρερ. Προφανώς ο Βρετανός πρωθυπουργός δεν είχε αντιληφθεί πλήρως ότι ο γερμανικός λαός στήριζε τυφλά τον Χίτλερ.

Ο Χίτλερ εκμεταλλεύτηκε το χρονικό περιθώριο που του έδωσαν οι Βρετανοί και οι Γάλλοι, προκειμένου να σχεδιάσει μία εισβολή στη Νορβηγία και τη Δανία σε πρώτη φάση και στη Γαλλία σε δεύτερη. Η Νορβηγία ήταν ο μεγαλύτερος προμηθευτής της Γερμανίας σε σιδηρομεταλλεύματα και ο δικτάτορας δεν είχε σκοπό να επιτρέψει στους Βρετανούς να διακόψουν αυτή την προμήθεια²⁷². Η Δανία από την άλλη πλευρά αποτελούσε ιδανική βάση για την εξόρμηση στη Νορβηγία²⁷³. Στις 8 Απριλίου 1940, οι Βρετανοί άρχισαν να τοποθετούν νάρκες στα λιμάνια της Νορβηγίας, παραβιάζοντας την ουδετερότητα της χώρας, κάτι το οποίο ο Χίτλερ χρησιμοποίησε ως δικαιολογία για να εισβάλει²⁷⁴. Στις 9 Απριλίου 1940, οι γερμανικές δυνάμεις επιτέθηκαν στη Δανία, η οποία δεν αντιστάθηκε σχεδόν

²⁷⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 219-221.

²⁷¹ Όρος που χρησιμοποιείται για να δηλώσει την αδράνεια και την αποφυγή της κλιμάκωσης των εχθροπραξιών από την πλευρά των Συμμάχων, κατά την διάρκεια του χειμώνα του 1940.

²⁷² I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 264.

²⁷³ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 34-44.

²⁷⁴ P. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 73.

καθόλου. Μέχρι τις 10 Απριλίου, ολόκληρη η χώρα βρισκόταν στα χέρια των ναζί, με αρκετές δυνάμεις αλεξιπτωτιστών να έχουν επιτεθεί ήδη σε νορβηγικές πόλεις.

Παράλληλα το γερμανικό ναυτικό μετέφερε στρατεύματα στο Όσλο, ενώ το λιμάνι του Νάρβικ πολιορκήθηκε από τους Γερμανούς²⁷⁵. Οι Βρετανοί και οι Νορβηγοί αντιστάθηκαν και αρκετά πλοία των Γερμανών βυθίστηκαν, ανάμεσά τους και δύο αντιτορπιλικά. Η *Luftwaffe*²⁷⁶ επικράτησε στους αιθέρες και μέχρι την 1^η Μαΐου 1940 η κεντρική και νότια Νορβηγία βρισκόταν υπό γερμανικό έλεγχο²⁷⁷. Ο Χίτλερ διέταξε τα στρατεύματά του να καταλάβουν το Νάρβικ, κάτι το οποίο έγινε, αλλά οι βρετανικές δυνάμεις το ανακατέλαβαν στις 28 Μαΐου 1940. Η βρετανική ηγεσία όμως είχε αποφασίσει πως δεν υπήρχε περίπτωση να κερδηθεί ο πόλεμος στη Νορβηγία, ειδικά από τη στιγμή που ο Χίτλερ στις 10 Μαΐου είχε διατάξει τις δυνάμεις του να επιτεθούν στα δυτικά. Ως αποτέλεσμα της παραπάνω πεποίθησης, οι Βρετανοί απέσυραν τις δυνάμεις τους, αφήνοντας τους Νορβηγούς στο έλεος των ναζί. Ο Χίτλερ έγινε επίσημα κύριος της Νορβηγίας στις 2 Ιουνίου 1940, ύστερα από την παράδοση του *Νορβηγικού Στρατού*.

6.3. Η κατάληψη των Κάτω Χωρών, η μάχη της Γαλλίας και η επίθεση στη Βρετανία

Το αρχικό σχέδιο του Χίτλερ για εισβολή στη Δυτική Ευρώπη βασίστηκε στην επίθεση της Γερμανίας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Σύμφωνα με αυτό, οι γερμανικές δυνάμεις θα επιτίθεντο μετωπικά ενάντια στις γαλλικές θέσεις, με αντικειμενικό σκοπό το Παρίσι. Ωστόσο κάποιοι στρατηγοί, με κυριότερο εκφραστή τον Έριχ φον Μάνσταϊν, πρότειναν ένα εναλλακτικό σχέδιο. Εξετάζοντας το έδαφος των Αρδεννών, ο Μάνσταϊν κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι γερμανικές μεραρχίες Panzer θα μπορούσαν να περάσουν από τα δύσβατα δάση του Βελγίου και ύστερα να ξεχυθούν προς τη γαλλική πρωτεύουσα μέσα από τις μεγάλες πεδιάδες της βόρειας Γαλλίας, αποφεύγοντας τις οχυρώσεις της γραμμής Μαζινό²⁷⁸. Ο Χίτλερ, έχοντας πολεμήσει στο Βέλγιο και γνωρίζοντας το έδαφος, συμφώνησε με τον Μάνσταϊν. Στις 10 Μαΐου 1940, οι Γερμανοί επιτέθηκαν στην Ολλανδία, με σκοπό να διαφυλάξουν τα νότα τους²⁷⁹. Μέχρι τις 13 Μαΐου, η ολλανδική αντίσταση είχε καταρρεύσει, ενώ οι πρώτες γερμανικές μονάδες εισέβαλαν στο Βέλγιο.

²⁷⁵ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 47.

²⁷⁶ Η *Deutsche Luftwaffe* είναι η Πολεμική Αεροπορία της Γερμανίας.

²⁷⁷ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 385.

²⁷⁸ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 269.

²⁷⁹ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 91.

Αντιμετωπίζοντας μικρή αντίσταση από βελγικές δυνάμεις στις Αρδέννες, οι μεραρχίες Panzer άρχισαν να εφορμούν σε πυκνές φάλαγγες. Υπό την ηγεσία του στρατηγού Χάιντς Γκουντέριαν, οι Γερμανοί πέρασαν τον ποταμό Μεύση και προωθήθηκαν προς την ενδοχώρα της Γαλλίας. Η επίθεση εκδηλώθηκε στις 15 Μαΐου 1940, με τα Panzer να προελαύνουν και τα βομβαρδιστικά κάθετης εφόρμησης να σφυροκοπούν τις θέσεις των Γάλλων. Οι βρετανικές δυνάμεις αποκόπηκαν στα βόρεια της χώρας, καθώς οι Γερμανοί δημιούργησαν ένα ρήγμα αρκετών χιλιομέτρων στις αμυντικές γραμμές. Η γαλλική κυβέρνηση ετοιμάστηκε να εγκαταλείψει το Παρίσι και ο Ουίνστον Τσόρτσιλ, πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας, που είχε μόλις αντικαταστήσει τον Νέβιλ Τσάμπερλεν, μετέβη στη γαλλική πρωτεύουσα στις 16 Μαΐου²⁸⁰. Προσπάθησε να ενθαρρύνει τον Γάλλο πρωθυπουργό και του πρότεινε την πραγματοποίηση μίας αντεπίθεσης. Η αντεπίθεση πραγματοποιήθηκε την 21^η Μαΐου 1940, η οποία στις 23 Μαΐου αποκρούστηκε.

Στις 28 Μαΐου 1940, το Βέλγιο συνθηκολόγησε με αποτέλεσμα οι Γερμανοί να επιτεθούν στις βρετανικές δυνάμεις που βρίσκονταν στη βόρεια Γαλλία και να τις εγκλωβίσουν προς τη θάλασσα. Οι Βρετανοί αποσύρθηκαν στην παραθαλάσσια πόλη της Δουνκέρκης και ο Χίτλερ, έδωσε εντολή στα Panzer να σταματήσουν την προέλασή τους προς τη θάλασσα²⁸¹. Αρκετοί ιστορικοί συμφωνούν, πως ο Γκέριγκ, ως αρχηγός της *Luftwaffe*, έπεισε τον Φύρερ, πως η αεροπορία θα μπορούσε να διαλύσει τους Βρετανούς και έτσι ο δικτάτορας έδωσε εντολή να σταματήσουν τα τεθωρακισμένα την προέλασή τους²⁸².

Από την άλλη πλευρά, ευρέως διαδεδομένη είναι και η άποψη ότι η εντολή παύσης της γερμανικής προέλασης ενάντια στη Δουνκέρκη, αποτελούσε ένα δείγμα καλής θέλησης απέναντι στη Βρετανία, έτσι ώστε να υποβοηθηθούν οι διαπραγματεύσεις, που θα λάμβαναν χώρα μετά την ήττα των Βρετανών. Όποια και να είναι η αλήθεια, σημασία έχει πως οι Βρετανοί εκμεταλλεύτηκαν αυτή την ανάπαυλα, για να οργανώσουν μία επιχείρηση εκκένωσης. Η «*Επιχείρηση Δυναμό*» ήταν η απόπειρα απεγκλωβισμού της βρετανικής στρατιάς, και όσο το δυνατόν περισσότερων Γάλλων στρατιωτών, από την παγίδα στην οποία είχαν πέσει. Πάνω από χίλια σκάφη έλαβαν μέρος σε αυτή την εκκένωση. Τα μεγέθη τους ποίκιλαν από ένα βαρύ καταδρομικό του *Βασιλικού Ναυτικού*, έως μικρές λέμβους, οι οποίες

²⁸⁰ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 59.

²⁸¹ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 395-399.

²⁸² I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 273.

οδηγούμενες από τους ιδιοκτήτες τους, απέπλεαν από μικρές αποβάθρες της νότιας Αγγλίας και διέσχιζαν τη Μάγχη.

Τουλάχιστον 250 από αυτά τα σκάφη βυθίστηκαν, αλλά μεγάλος αριθμός στρατιωτών σώθηκαν από την αιχμαλωσία. Πριν την έναρξη της εκκένωσης, υπολογιζόταν ότι θα μπορούσαν να γλιτώσουν μόνο 50.000 άνδρες, αλλά τελικά σώθηκαν 338.226, από τους οποίους περισσότεροι από 100.000 ήταν Γάλλοι²⁸³. Για τον λαό της Βρετανίας, η διάσωση του κύριου όγκου του *Βρετανικού Εκστρατευτικού Σώματος* στη Δουνκέρκη ήταν ένα θαύμα²⁸⁴. Ήταν τόσο μεγάλες οι εκδηλώσεις χαράς, που ο Τσόρτσιλ, δήλωσε: «Πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί, ώστε να μην αποδώσουμε σε αυτή τη διάσωση τα χαρακτηριστικά μίας νίκης. Οι πόλεμοι δεν κερδίζονται με εκκενώσεις»²⁸⁵. Εντούτοις, η επιτυχημένη εκκένωση στη Δουνκέρκη, κράτησε τη Βρετανία στον πόλεμο.

Παρά αυτή την ήττα σε επίπεδο τακτικής, οι Γερμανοί συνέχισαν την επίθεσή τους και μέχρι τις 14 Ιουνίου 1940, είχαν καταλάβει το Παρίσι. Οι Ιταλοί εισέβαλαν από τα νότια της χώρας και η άμυνα κατέρρευσε απότομα. Ο Χίτλερ βολιδοσκόπησε τη γαλλική ηγεσία, για την υπογραφή συνθηκολόγησης και έτσι στις 21 Ιουνίου 1940, μία γαλλική αντιπροσωπεία μετέβη στην Κομπιέν, στο ίδιο σιδηροδρομικό βαγόνι που είχε υπογραφεί η ανακωχή του 1918²⁸⁶. Ο Χίτλερ είχε αφιχθεί με μια συνοδεία που περιλάμβανε τους Γκέριγκ, Κάιτελ, Ρίμπεντροπ και Ες. Διάβασε την επιγραφή στο μουσείο της Κομπιέν, η οποία καταδίκαιζε την «εγκληματική έπαρση της Γερμανικής Αυτοκρατορίας» το 1918 και στο πρόσωπό του σχηματίστηκε μία έκφραση, που ο Ες θεώρησε, ότι ήταν ένας συνδυασμός «μίσους, περιφρόνησης, εκδίκησης και θριάμβου». Άκουσε μόνο το προοίμιο της συνθηκολόγησης και ύστερα αποχώρησε επιδεικτικά, αφήνοντας τους αξιωματούχους του να υπογράψουν τα διαδικαστικά²⁸⁷.

Στις 22 Ιουνίου 1940, η ανακωχή είχε υπογραφεί και τα όρια της γερμανικής κατοχής είχαν συμφωνηθεί²⁸⁸. Η Γαλλία χωρίστηκε σε δύο ζώνες. Η μία ήταν κατεχόμενη από τους Γερμανούς, ενώ η δεύτερη βρισκόταν κάτω από την εξουσία του Γάλλου στρατάρχη Φιλίπ Πετέν, ο οποίος είχε ανακηρυχτεί Πρόεδρος της

²⁸³ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 401.

²⁸⁴ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 161.

²⁸⁵ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 63.

²⁸⁶ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 191.

²⁸⁷ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 406.

²⁸⁸ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 71.

Γαλλίας του Βισύ²⁸⁹. Ο Χίτλερ συμφωνούσε με την ύπαρξη της Γαλλίας του Βισύ, καθώς έτσι τα έξοδα της κατοχής μειώνονταν σημαντικά, ενώ αποδεσμεύονταν πολλές γερμανικές δυνάμεις για να χρησιμοποιηθούν αλλού. Σε έναν απόηχο της *Συνθήκης των Βερσαλλιών*, απαγορεύτηκε στον στρατό του Βισύ, να έχει πάνω από 100.000 άνδρες, ενώ η κατοχή θα χρηματοδοτούνταν από τα ταμιά της Γαλλίας.

Με αυτούς τους όρους ο Χίτλερ ήθελε να ταπεινώσει τη Γαλλία, την οποία μεταχειρίστηκε όπως και άλλες κατεχόμενες περιοχές, λαφυραγωγώντας τη για να εξασφαλίσει πόρους για τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής του σε άλλα σημεία. Αν και συνήθως δεν ενδιαφερόταν να επισκεφτεί τις περιοχές που είχε κατακτήσει, ο Χίτλερ έκανε μία εξαίρεση για το Παρίσι. Ο δικτάτορας επισκέφτηκε τον Πύργο του Άιφελ, τον τάφο του Ναπολέοντα και έκανε σχέδια για την πολεοδομία της πόλης. Ως λάτρης της τέχνης, είχε εντυπωσιαστεί από την ομορφιά της γαλλικής πρωτεύουσας, κάτι που φαίνεται από τη δήλωσή του: «*Θα είχα πονέσει βαθύτατα αν υποχρεωνόμουν να καταστρέψω το Παρίσι*».

Ο γερμανικός λαός συμμερίστηκε τη χαρά του Χίτλερ, ο οποίος απόλαυσε έναν ρωμαϊκού τύπου θρίαμβο κατά την επιστροφή του στο Βερολίνο²⁹⁰. Οι Γερμανοί εξυμνούσαν τον άνθρωπο, που μέσα σε επτά χρόνια, είχε μετατρέψει τη χώρα σε κυρίαρχο της Δυτικής Ευρώπης. Στο μυαλό τους, ο Φύρερ ήταν ο αναμφισβήτητος ηγέτης. Μέσα σε μερικές μόνο εβδομάδες, η Νορβηγία, η Δανία, η Ολλανδία, το Βέλγιο και η Γαλλία είχαν παραδοθεί στη *Wehrmacht*. Μόνο η Βρετανία είχε απομείνει για να αντιταχθεί στην κυριαρχία του Χίτλερ στην Ευρώπη και ακριβώς προς την κατεύθυνση των Βρετανικών Νήσων έστρεφε τώρα την προσοχή του.

Ο Χίτλερ είχε κατορθώσει μία τόσο ολοκληρωτική και αναπάντεχα βραχύχρονη νίκη εναντίον της Γαλλίας, που δεν μπορούσε αμέσως να αποφασίσει πώς θα την εκμεταλλευόταν. Έχοντας παραλύσει από την επιτυχία του, έχασε την ευκαιρία να καταλάβει τη Βρετανία. Αν και είχε καταστρώσει σχέδια για μια εισβολή στη Βρετανία (*Επιχείρηση Θαλάσσιος Λέων*), αυτή δε θα μπορούσε να υλοποιηθεί, εάν οι Γερμανοί δεν αποκτούσαν υπεροχή στη θάλασσα και στον αέρα²⁹¹. Στη θάλασσα, τα νέα πλοία επιφανείας, καθώς και ο στόλος υποβρυχίων, μπορούσαν να κρατήσουν σε απόσταση το *Βασιλικό Πολεμικό Ναυτικό*, μέχρι να ολοκληρωθεί η

²⁸⁹ Ζ. Σεμελέν, *Ασπλοι απέναντι στον Χίτλερ. Η αντίσταση των πολιτών στην Ευρώπη (1939-1945)*, Αθήνα 1993, σ. 95.

²⁹⁰ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 196.

²⁹¹ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 428.

απόβαση, αλλά στον αέρα, η *Luftwaffe*, έπρεπε να συγκρουστεί ανοιχτά με τη *RAF*²⁹², για να κερδίσει την πρωτοκαθεδρία²⁹³. Έτσι, στις 11 Ιουλίου 1940 ξεκίνησε η *Μάχη της Αγγλίας*, δηλαδή η κύρια αεροπορική προσβολή του Ηνωμένου Βασιλείου²⁹⁴. Στόχος των Γερμανών ήταν όλες οι εγκαταστάσεις που παρείχαν υποστήριξη στη *Βρετανική Βασιλική Αεροπορία*. Αεροδρόμια, σταθμοί ραντάρ και αποθήκες στρατιωτικού υλικού, βομβαρδίζονταν ανελέητα από τη *Luftwaffe*, η οποία διέθετε αριθμητική υπεροχή. Η *RAF*, παρά τις απώλειες που υφίστατο, κατέρριπτε τα γερμανικά αεροσκάφη σε μεγάλους αριθμούς. Τα βρετανικά αεροπλάνα ήταν ισάξια ή καλύτερα από τα γερμανικά, με αποτέλεσμα οι Γερμανοί πιλότοι να υφίστανται μεγάλες απώλειες κατά τις αερομαχίες.

Οι αεροπορικές επιδρομές συνεχίστηκαν μέχρι τις 25 Αυγούστου 1940, αλλά οι Γερμανοί δεν κατόρθωσαν να κάψουν την *Βασιλική Πολεμική Αεροπορία*. Ύστερα από μία βρετανική αεροπορική επίθεση ενάντια στο Βερολίνο (που είχε προγραμματιστεί την ημέρα της επίσκεψης στη γερμανική πρωτεύουσα, του Σοβιετικού Υπουργού Εξωτερικών, Βίετσεσλαβ Μολότοφ), ο Χίτλερ, θέλοντας να εκδικηθεί, διέταξε την αεροπορία του να αλλάξει τακτική και να επιτεθεί στις βρετανικές πόλεις. Αυτή η επίθεση ενάντια στους αμάχους, έδωσε στη *RAF* το χρονικό περιθώριο να αναπληρώσει τις απώλειές της σε αεροπλάνα και πιλότους και να σχεδιάσει την αντεπίθεσή της.

Από τις αρχές Σεπτεμβρίου, οι Γερμανοί βομβάρδιζαν το Λονδίνο και τις υπόλοιπες πόλεις της Βρετανίας σχεδόν καθημερινά, διαλύοντας ολόκληρες συνοικίες και αφήνοντας πίσω τους πλήθος νεκρών, τραυματισμένων και άστεγων²⁹⁵. Ωστόσο, οι απώλειές τους ήταν και πάλι αυξημένες. Στις 9 Σεπτεμβρίου 1940, καθώς η *Luftwaffe* είχε αποτύχει να αποκτήσει αεροπορική υπεροχή πάνω από τους ουραμούς της Βρετανίας, ο Χίτλερ ανέβαλε επ' αόριστον την «*Επιχείρηση Θαλάσσιος Λέων*». Η προσοχή του τώρα είχε στραφεί στα Βαλκάνια και τη Σοβιετική Ένωση. Οι αεροπορικές επιθέσεις ενάντια στη Βρετανία θα συνεχίζονταν μέχρι και το τέλος του πολέμου, με τους αμάχους να υποφέρουν, κάτω από τα πλήγματα των γερμανικών αεροσκαφών. Ο Χίτλερ θα προσπαθούσε πια με τα υποβρύχια, να αποκόψει τον ανεφοδιασμό της Βρετανίας, αλλά στη *Μάχη του Ατλαντικού*, οι Σύμμαχοι θα αναδεικνύονταν νικητές.

²⁹² RAF ονομαζόταν η Βρετανική Πολεμική Αεροπορία.

²⁹³ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 279.

²⁹⁴ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 82-89.

²⁹⁵ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 433.

6.4. Ο πόλεμος στα Βαλκάνια και οι συγκρούσεις στη Βόρεια Αφρική

Το τελευταίο πράγμα που ήθελε ο Χίτλερ, την άνοιξη του 1941, ήταν ένας πόλεμος στα Βαλκάνια, μιας και η σκέψη του ήταν στραμμένη προς την επικείμενη εισβολή στη Σοβιετική Ένωση. Φθονώντας τους στρατιωτικούς θριάμβους του Χίτλερ, οι οποίοι επιβεβαίωναν την ανωτερότητα της Γερμανίας εντός της συμμαχίας του Άξονα, ο Ιταλός ηγέτης Μπενίτο Μουσολίνι αποφάσισε πως είχε έρθει η ώρα να αποδείξει πως ο *Ιταλικός Στρατός* ήταν ικανός για μεγάλες κατακτήσεις²⁹⁶. Οι προηγούμενες στρατιωτικές επιχειρήσεις του είχαν περιοριστεί σε στόχους αφενός ανίκανους να αντισταθούν και αφετέρου δίχως συμμάχους να τους συνδράμουν. Η Λιβύη, η Αβησσυνία και η Αλβανία είχαν προσαρτηθεί με σχετική ευκολία. Τώρα αποφάσισε να διαλέξει έναν ακόμη στόχο, που πίστευε ότι θα ήταν εύκολος στην κατάκτηση.

Στις 28 Οκτωβρίου 1940, η Ιταλία εισέβαλε στην Ελλάδα, αλλά δυστυχώς για τον Ντούτσε, ο *Ελληνικός Στρατός* ήταν πολύ διαφορετικός υποψήφιος αντίπαλος από τους φτωχά εξοπλισμένους Αφρικανούς φύλαρχους, που οι Ιταλοί είχαν νικήσει τη δεκαετία του 1930. Έτσι, η ιταλική εισβολή, όχι μόνο αποκρούστηκε τον χειμώνα του 1940, αλλά μία ελληνική αντεπίθεση τον Δεκέμβριο απώθησε τους εισβολείς πέρα από τα ελληνοαλβανικά σύνορα, 80 χιλιόμετρα βορειότερα²⁹⁷. Η βαριά αυτή ήττα των Ιταλών έκανε φανερό το γεγονός πως ο Χίτλερ, δεν μπορούσε να αφήσει τον Μουσολίνι να καταρρεύσει²⁹⁸. Έτσι, με προτροπή του δικτάτορα της Γερμανίας, το *Γενικό Επιτελείο* κατέστρωσε σχέδια για μία κάθοδο διαμέσου της Βουλγαρίας με σκοπό την επίθεση στην Ελλάδα.

Η εισβολή ονομάστηκε «*Επιχείρηση Μαρίτα*» και θα υλοποιούνταν μόνο αν οι διπλωματικές συνομιλίες με την κυβέρνηση Μεταξά ναυαγούσαν. Ο Χίτλερ επιθυμούσε μία ειρηνική κατοχή, όμοια με αυτή που είχε εγκαταστήσει στη Ρουμανία και την Ουγγαρία, καθώς πίστευε πως τα κοινά της δικής του δικτατορίας με εκείνης του Μεταξά, θα αρκούσαν για να αποφευχθεί μία πολεμική σύγκρουση. Επίσης, το γεγονός ότι η ναζιστική ιδεολογία περί αριοποίησης, αντλούσε αρκετά στοιχεία από τον ελληνικό πολιτισμό, αποτελούσε βοήθημα για τη διατήρηση καλών σχέσεων ανάμεσα στα δύο καθεστώτα²⁹⁹. Παράλληλα, επιζητούσε μία ειρηνική διευθέτηση και με τη Γιουγκοσλαβία. Ένα πραξικόπημα που συντελέστηκε από σκληροπυρηνικούς

²⁹⁶ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 115-116.

²⁹⁷ M. Crevert, *Η στρατηγική του Χίτλερ 1940-1941. Το βαλκανικό ζήτημα*, Αθήνα 2013, σ.168-169.

²⁹⁸ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 459.

²⁹⁹ Ι. Λουκάς, *Εθνικοσοσιαλισμός και ελληνισμός*, Αθήνα 1991, σ. 48.

αξιωματικούς διέλυσε τις διαπραγματεύσεις του Χίτλερ με τον βασιλιά της Γιουγκοσλαβίας Παύλο, ο οποίος είχε δεχτεί να γίνει η χώρα μέλος του Άξονα. Ταυτοχρόνως, η ελληνική κυβέρνηση δε δέχτηκε καν να συνομιλήσει με τους Γερμανούς. Έτσι, η «*Επιχείρηση Μαρίτα*» τέθηκε σε εφαρμογή.

Οι Γερμανοί εφόρμησαν και μέχρι τις 14 Απριλίου 1941, η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση ζήτησε ανακωχή. Η επίθεση ενάντια στην Ελλάδα ξεκίνησε στις 6 Απριλίου 1941, με τις γερμανικές δυνάμεις να προωθούνται μέσα από το έδαφος της Βουλγαρίας και της Γιουγκοσλαβίας. Την ίδια στιγμή, ο *Ιταλικός Στρατός* επιτέθηκε μέσω Αλβανίας³⁰⁰. Οι ελληνικές δυνάμεις, συνεπικουρούμενες από δυνάμεις Βρετανών, Αυστραλών και Νεοζηλανδών, άρχισαν να υποχωρούν προς τα νότια δίνοντας σκληρές μάχες για να καθυστερήσουν τους εισβολείς. Στις 27 Απριλίου 1941, οι Γερμανοί μπήκαν στην Αθήνα και όσοι Έλληνες και Βρετανοί στρατιώτες γλίτωσαν, αποσύρθηκαν στην Κρήτη για μία ύστατη μάχη³⁰¹.

Η *Μάχη της Κρήτης* ξεκίνησε στις 20 Μαΐου 1941, με μία μεγάλη αεραποβατική επιχείρηση, στην οποία συμμετείχε το σώμα αλεξιπτωτιστών της *Luftwaffe*, καθώς και μονάδες ορεινών καταδρομών του *Γερμανικού Στρατού*³⁰². Οι Έλληνες και οι Βρετανοί στρατιώτες, μαζί με πλήθος άμαχων Κρητικών, αμύνθηκαν σθεναρά, και παρά την έλλειψη σε οπλισμό και πυρομαχικά, προκάλεσαν τρομακτικές απώλειες στους Γερμανούς αλεξιπτωτιστές. Παρά τις γενναίες προσπάθειές τους, οι Γερμανοί κατάφεραν να επικρατήσουν, και έτσι, σε μία απομίμηση της επιχείρησης στη Δουνκέρκη, οι Βρετανοί οργάνωσαν μία εκκένωση, στην οποία κατάφεραν να σώσουν περίπου 16.000 Βρετανούς, Αυστραλούς, Νεοζηλανδούς και Έλληνες στρατιώτες³⁰³. Αυτοί μεταφέρθηκαν στη Βόρεια Αφρική, όπου είχε ήδη ξεκινήσει ένας σκληρός αγώνας ανάμεσα στις δυνάμεις του Άξονα και σε εκείνες των Συμμάχων³⁰⁴.

Μέχρι τις 30 Μαΐου 1941, η *Μάχη της Κρήτης* είχε τελειώσει. Σε όλες τις επιχειρήσεις στα Βαλκάνια και στην Ελλάδα, οι δυνάμεις της *Κοινοπολιτείας* έχασαν 6.000 στρατιώτες, ενώ οι Έλληνες είχαν 17.000 νεκρούς. Οι Ιταλοί έχασαν πάνω από 90.000 άνδρες, ενώ οι Γερμανοί έχασαν περίπου 13.000 άνδρες, εκ των οποίων οι

³⁰⁰ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 118-121.

³⁰¹ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 273-275.

³⁰² Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 286.

³⁰³ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 129.

³⁰⁴ M. Crevert, *ό. π.*, σ. 281.

8.000 σκοτώθηκαν στη *Μάχη της Κρήτης*. Έτσι γίνεται ιδιαίτερα φανερό, πως η Κρήτη έγινε ο τάφος του γερμανικού σώματος αλεξιπτωτιστών.

Ενώ οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα τερματίζονταν, ο πόλεμος στη Βόρεια Αφρική είχε εισέλθει σε μία καθοριστική φάση. Οι συγκρούσεις είχαν ξεκινήσει από τον Δεκέμβριο του 1940, όταν οι Ιταλοί επιτέθηκαν από τη Λιβύη, στις βρετανικές θέσεις στην Αίγυπτο³⁰⁵. Οι Βρετανοί αντεπιτέθηκαν και ο Μουσολίνι βρέθηκε σε δεινή θέση, απειλούμενος να χάσει όλες τις κτήσεις στην Αφρική. Ο Χίτλερ επιβαλλόταν να βοηθήσει, έτσι, στα μέσα Φεβρουαρίου 1941 έστειλε την πρώτη αντιπροσωπεία γερμανικής αρωγής στην Τρίπολη.

Ένας στρατηγός με δύο επιτελάρχες και η *5^η Ελαφρά Μεραρχία*, ήταν η μοναδική βοήθεια που εστάλη στους Ιταλούς, καθώς οι υπόλοιπες μονάδες του *Γερμανικού Στρατού* ήταν απασχολημένες με την κατάληψη των Βαλκανίων και την προετοιμασία της επίθεσης στη Σοβιετική Ένωση. Στρατηγός των *Γερμανικών Δυνάμεων* στη Βόρεια Αφρική, ήταν ο Έρβιν Ρόμελ³⁰⁶. Γνωστός και ως «*Αλεπού της Ερήμου*», θεωρούνταν ο αγαπημένος στρατηγός του Χίτλερ. Αμέσως μόλις βρέθηκε στη Βόρεια Αφρική, ο Ρόμελ ξεκίνησε μίας μεγάλης κλίμακας αντεπίθεση, η οποία συνέτριψε τους Βρετανούς και τους ανάγκασε σε υποχώρηση³⁰⁷.

Αντιμετωπίζοντας ανοργάνωτες βρετανικές αντεπιθέσεις και υποχωρώντας μόνο για να επιτεθεί ξανά με μεγαλύτερη μανία, το *Afrika Korps*³⁰⁸ του Ρόμελ κατόρθωσε μέχρι τον Ιούνιο του 1942 να καταλάβει το Τομπρούκ, ενώ τον Αύγουστο βρισκόταν προ των πυλών του Καΐρου. Ωστόσο, στη μάχη του Ελ Αλαμείν, τον Οκτώβριο του 1942, ο Ρόμελ θα υφίστατο μία μεγάλη ήττα, από τον στρατηγό των Βρετανών Μπέρναρντ Μοντγκόμερυ³⁰⁹. Μην μπορώντας να επικρατήσει ούτε στο πεδίο της μάχης, ούτε στον αγώνα του ανεφοδιασμού, ο Ρόμελ αποσύρθηκε στην Τυνησία. Για τον Χίτλερ, η βρετανική επίθεση στο Ελ Αλαμείν, θα σηματοδοτούσε την αρχή του τέλους για το καθεστώς του.

³⁰⁵ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 131-142.

³⁰⁶ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 1, σ. 463.

³⁰⁷ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 269.

³⁰⁸ Ονομασία του Γερμανικού Εκστρατευτικού Σώματος που εστάλη στην Αφρική, ως βοήθεια στους Ιταλούς.

³⁰⁹ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 506.

6.5. Η Επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα» και η προσπάθεια κατάκτησης της Σοβιετικής Ένωσης

Ο Χίτλερ είχε καταστρώσει τα σχέδιά του για την κατάκτηση της Σοβιετικής Ένωσης από πολύ νωρίς. Στο βιβλίο του αναφέρει ξεκάθαρα ότι η Γερμανία, έχοντας ανάγκη από ζωτικό χώρο (*Lebensraum*), θα έπρεπε να επεκταθεί προς ανατολάς, εις βάρος της Ρωσίας και των κατώτερων, κατά την ιδεολογία του, Σλάβων. Κατά τα λεγόμενά του η Γερμανία δε χρειαζόταν τις αποικίες που θα βρίσκονταν απλωμένες σε όλο τον πλανήτη, για να τροφοδοτήσει τον πληθυσμό της, αλλά τις απέραντες εκτάσεις της Σοβιετικής Ένωσης. Παράλληλα, θα χτυπούσε το κομμουνιστικό καθεστώς της Ε.Σ.Σ.Δ., το οποίο αντιπροσώπευε έναν μεγάλο κίνδυνο για την κυριαρχία του στην Ευρώπη. Τέλος, θα στερούσε από τη Βρετανία έναν εν δυνάμει σύμμαχο, καθώς πίστευε ότι μία αστραπιαία νίκη ενάντια στην Ε.Σ.Σ.Δ., θα έπειθε τη Βρετανία να παραδοθεί.

Υπό αυτές τις συνθήκες, ο Χίτλερ διέταξε τα στρατεύματά του να εισβάλουν στη Σοβιετική Ένωση. Στις 22 Ιουνίου 1941, τρεις *Ομάδες Στρατού* με 3.000.000 στρατιώτες και 3.000 άρματα μάχης, παραβίασαν τα σύνορα με την Ε.Σ.Σ.Δ., εξαπολύοντας τη μεγαλύτερη εισβολή της ιστορίας. Η εισβολή υποστηριζόταν από συμμάχους των Γερμανών, όπως Ιταλούς, Ρουμάνους, Ούγγρους και Ισπανούς στρατιώτες³¹⁰. Οι Φινλανδοί εισέβαλαν από τα βόρεια με σκοπό την επίθεση ενάντια στο Λένινγκραντ. Κάθε *Ομάδα Στρατού* είχε και διαφορετικό στόχο, με τον Χίτλερ να επιθυμεί την πλήρη κατάληψη των τριών μεγαλύτερων πόλεων της χώρας.

Πιο συγκεκριμένα, η *Ομάδα Στρατού «Βορράς»* θα προσπαθούσε, σε συνεργασία με τους Φινλανδούς, να καταλάβει το Λένινγκραντ³¹¹. Η *Ομάδα Στρατού «Κέντρο»*, θα εφορμούσε μέσω της Ουκρανίας, στην καρδιά της Σοβιετικής Ένωσης, με σκοπό την άμεση κατάληψη της Μόσχας. Η *Ομάδα Στρατού «Νότος»* θα είχε ως αντικειμενικό σκοπό την κατάληψη του νότιου τμήματος της Σοβιετικής Ένωσης, φτάνοντας ως τον Καύκασο.

Ο Στάλιν δεν περίμενε καμία επιθετική κίνηση από την πλευρά της Γερμανίας, με αποτέλεσμα, ο *Κόκκινος Στρατός* να πιαστεί εξ' απήνης³¹². Εκατομμύρια Σοβιετικοί στρατιώτες εξοντώθηκαν ή πιάστηκαν αιχμάλωτοι, ενώ το σύνολο της *Σοβιετικής Ερυθράς Αεροπορίας* καταστράφηκε, πριν καν προλάβει να

³¹⁰ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 2, σ. 542.

³¹¹ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 161.

³¹² Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 304-307.

σηκώνει τα αεροσκάφη στον αέρα³¹³. Μερικοί θύλακες αντίστασης παρέμειναν, ενώ διοργανώθηκαν από τον Στάλιν κάποιες βιαστικές αντεπιθέσεις, αλλά τελικά, η σοβιετική αντίσταση σαρώθηκε. Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1941, οι γερμανικές δυνάμεις πολιορκούσαν το Λένινγκραντ, ενώ στις 6 Οκτωβρίου 1941, οι εμπροσθοφυλακές των ναζί βρέθηκαν μερικά χιλιόμετρα έξω από τη Μόσχα. Ο Χίτλερ ήταν έτοιμος για μία μεγάλη νίκη, ενώ οι Σοβιετικοί πολίτες, διαισθανόμενοι ότι η πόλη θα έπεφτε, άρχισαν να την εγκαταλείπουν. Ωστόσο, ο Στάλιν παρέμεινε, προβλέποντας ότι σε λίγο καιρό ο ρωσικός χειμώνας θα ματαίωνε τα σχέδια των Γερμανών.

Πράγματι, ο Νοέμβριος του 1941 έφερε ένα κύμα χιονοπτώσεων, το οποίο ακινητοποίησε τις μεραρχίες *Panzer 20* μόνο χιλιόμετρα έξω από τη σοβιετική πρωτεύουσα. Τα καύσιμα τελείωσαν και τα πυρομαχικά εξαντλούνταν, ενώ οι Γερμανοί, απροετοίμαστοι για τον βαρύ ρωσικό χειμώνα, πέθαιναν από το κρύο³¹⁴. Στις 5 Δεκεμβρίου 1941, οι Σοβιετικοί αντεπιτέθηκαν³¹⁵. Ο Χίτλερ διέταξε τα στρατεύματά του να κρατήσουν τις θέσεις τους, απαγορεύοντας κάθε υποχώρηση, αλλά οι Σοβιετικοί στρατιώτες επιτέθηκαν με σφοδρότητα, αναγκάζοντάς τους να εγκαταλείψουν περί τα 150 χιλιόμετρα. Φορώντας χειμερινές στολές και με την υποστήριξη αρμάτων μάχης, οι Σοβιετικοί απώθησαν τους Γερμανούς, σώζοντας τη σοβιετική πρωτεύουσα και πετυχαίνοντας την πρώτη νίκη απέναντι στον Χίτλερ.

Τον Μάιο του 1942, οι Γερμανοί ξεκίνησαν ξανά την επίθεσή τους, αυτή τη φορά ενάντια στα νότια εδάφη της Σοβιετικής Ένωσης, καταλαμβάνοντας στις 29 Ιουνίου την Σεβαστούπολη³¹⁶. Ο Χίτλερ, διαπράττοντας ένα μεγάλο λάθος, διέταξε τις δυνάμεις του να εφορμήσουν ενάντια στην πόλη του Στάλινγκραντ, με σκοπό να καταλάβει τις μεγάλες πετρελαιοπηγές του Μπακού, αντί να προελάσουν για δεύτερη φορά ενάντια στη Μόσχα. Δεύτερο λάθος ήταν το γεγονός ότι διέσπασε τις δυνάμεις του σε δύο μέρη, εφορμώντας ταυτόχρονα ενάντια στο Στάλινγκραντ και στον Καύκασο.

Η γερμανική *Έκτη Στρατιά* έφτασε στις όχθες του Βόλγα, στα περίχωρα του Στάλινγκραντ, στις 23 Αυγούστου 1942³¹⁷. Ο Στάλιν απαγόρευσε, μέσω της περίφημης *Οδηγίας 227*, στις σοβιετικές δυνάμεις να υποχωρήσουν και η πόλη

³¹³ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 364.

³¹⁴ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 1, σ. 401-415.

³¹⁵ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 2, σ. 602-603.

³¹⁶ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 484.

³¹⁷ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 187.

οχυρώθηκε. Μέχρι τις 16 Σεπτεμβρίου 1942, οι πρώτες οδομαχίες ήταν γεγονός, με τους Σοβιετικούς να πολεμούν με γενναιότητα ενάντια σε έναν εχθρό εγκλωβισμένο μέσα στα χαλάσματα³¹⁸. Τα γερμανικά τεθωρακισμένα δεν μπορούσαν να βοηθήσουν, ενώ τα αεροσκάφη της *Luftwaffe*, μετατρέποντας την πόλη σε έναν σωρό ερειπίων, υποβοηθούσαν τους Σοβιετικούς, προσφέροντάς τους θέσεις άμυνας.

Στο Βερολίνο, ο Χίτλερ, προδίκιζε ήδη τη νίκη στο Στάλινγκραντ, στέλνοντας όλο και περισσότερους στρατιώτες στην πόλη. Από την άλλη πλευρά, οι Σοβιετικοί, τροφοδοτούσαν την άμυνά τους, με όσους στρατιώτες απαιτούνταν, για να αντιστέκονται στις εφόδους των Γερμανών. Οι περισσότερες σοβιετικές δυνάμεις συγκεντρώνονταν έξω από την πόλη, ενώ ο Στάλιν κατέστρωσε ένα σχέδιο. Είχε σκοπό να συντρίψει τις θέσεις των στρατιωτών του Άξονα γύρω από την πόλη, περικυκλώνοντας την *Έκτη Στρατιά*.

Πράγματι, η «*Επιχείρηση Ουρανός*» όπως ονομάστηκε στέφτηκε από μεγάλη επιτυχία. Στις 19 Νοεμβρίου 1942, οι Σοβιετικοί συνέθλιψαν τις ρουμανικές και ιταλικές στρατιές, που βρίσκονταν στα πλάγια των γερμανικών δυνάμεων και μέχρι τις 23 Νοεμβρίου, είχαν περικυκλώσει 300.000 Γερμανούς μέσα στο Στάλινγκραντ. Στις 12 Δεκεμβρίου 1942, ο Χίτλερ διέταξε να γίνει μία επιχείρηση διάσωσης, αλλά οι Σοβιετικοί απέκρουσαν την επίθεση. Παράλληλα, οργανώθηκε μία αερογέφυρα, για τον εφοδιασμό και τη μεταφορά των τραυματιών, αλλά μέχρι τις αρχές Ιανουαρίου 1943, οι Γερμανοί είχαν χάσει τα αεροδρόμια που είχαν καταλάβει το καλοκαίρι³¹⁹. Ο Χίτλερ προήγαγε τον στρατηγό Πάουλους, επικεφαλής της *Έκτης Στρατιάς*, σε στρατάρχη, με το σκεπτικό ότι θα αυτοκτονούσε, καθώς κανένας Γερμανός στρατάρχης δεν αιχμαλωτίστηκε ποτέ ζωντανός³²⁰. Εντούτοις, ο Πάουλους αρνήθηκε να αυτοκτονήσει και στις 30 Ιανουαρίου παραδόθηκε.

Από τους 300.000 Γερμανούς στρατιώτες που περικυκλώθηκαν στο Στάλινγκραντ επέζησαν μόνο 91.000. Μόνο 5.000 θα επέστρεφαν από τη σοβιετική αιχμαλωσία, οι περισσότεροι όχι πριν τη δεκαετία του 1950³²¹.

³¹⁸ P. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 2, σ. 71.

³¹⁹ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 2, σ. 685-706.

³²⁰ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 509.

³²¹ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 192-193.

6.6. Η εσωτερική πολιτική του Χίτλερ κατά τη διάρκεια του πολέμου, η διαχείριση των κατεχόμενων χωρών και το *Ολοκαύτωμα*

Από τη στιγμή που ξέσπασε ο πόλεμος το 1939, ο Χίτλερ εφάρμοσε κατά γράμμα όσα είχε αναφέρει στο «*Mein Kampf*». Ο διάχυτος αντισημιτισμός του, σε συνδυασμό με τις στρεβλές απόψεις του περί φυλής, διοχετεύτηκαν μέσω της προπαγάνδας του Γκαίμπελς σε ολόκληρη τη γερμανική κοινωνία. Ο γερμανικός λαός και οι γερμανικές ένοπλες δυνάμεις είχαν επηρεαστεί από τις ρατσιστικές αντιλήψεις του. Δεν είναι και τόσο λανθασμένος ο ισχυρισμός ότι η ναζιστική Γερμανία ήταν ένα κράτος ρατσιστών, όχι μόνο από άποψης πολιτικής εξουσίας, αλλά και από πλευράς απλού λαού. Η συντριπτική πλειοψηφία των Γερμανών ενστερνίζονταν τις αντιλήψεις περί άριας φυλής, θεωρώντας τους Εβραίους και γενικά όσους υποδεικνύονταν από το καθεστώς, ως κατώτερους³²². Και θα ήταν αυτή η ιδεολογία, που θα τους μετέτρεπε σε συνεργούς του μεγαλύτερου εγκλήματος ενάντια στην ανθρωπότητα.

Η πολιτική του Χίτλερ στο εσωτερικό της χώρας, από τη στιγμή που ξέσπασε ο πόλεμος, δεν άλλαξε και πολύ από τις ειρηνικές περιόδους πριν το 1939³²³. Η *Γκεστάπο* και τα *SS*, κατασκόπευαν τις μάζες, ενώ σε ένα σύστημα στρατοπέδων συγκέντρωσης, με πρώτο εκείνο του Νταχάου, Εβραίοι, κομμουνιστές, ομοφυλόφιλοι, αθίγγανοι και άλλοι, βασανίζονταν και εκτελούνταν. Όσοι προσπαθούσαν να αντισταθούν στο καθεστώς φυλακίζονταν ή στέλνονταν για καταναγκαστική εργασία. Παράλληλα, σε μία πρόβα του τι θα επακολουθούσε κατά τη διάρκεια του *Ολοκαυτώματος*, ψυχικά ασθενείς όλων των ηλικιών, εξοντώθηκαν συστηματικά, με σκοπό να απαλλαγεί από τους «κατώτερους» η τέλεια, κατά τους ναζί, γερμανική κοινωνία³²⁴. Τα θύματα αυτού του εγκλήματος, ανέρχονταν σε αρκετές χιλιάδες. Μαζί με αυτά, ο Χίτλερ προώθησε το πρόγραμμα της ευγονικής. Σύμφωνα με αυτό, νεαρές Γερμανίδες, έρχονταν σε επαφή με άνδρες των *SS*, με σκοπό τη γονιμοποίηση και τη δημιουργία παιδιών που θα ήταν γνήσιοι «*άριοι*». Την ανατροφή των παιδιών αναλάμβανε το κράτος, το οποίο θα τα διαφώτιζε με τις αρχές του ναζισμού.

Μετά την εισβολή στην Πολωνία, δημιουργήθηκαν πολυάριθμα στρατόπεδα συγκέντρωσης, με σκοπό να «*φιλοξενήσουν*» τους Εβραίους και τους αντιφρονούντες από το Ράιχ, οι οποίοι μετά τη νίκη επί της Ε.Σ.Σ.Δ., θα απελάυνονταν στα βάθη της

³²²G. Aly, *Το λαϊκό κράτος του Χίτλερ*, Αθήνα 2009, σ. 347.

³²³Ε. Ράσελ, *Η μάστιγα του ναζισμού. Τα εγκλήματα πολέμου του Γ' Ράιχ (1939-1945)*, Αθήνα 2007, σ. 29-30.

³²⁴Ζ. Σεμελέν, *ό. π.*, σ. 163.

Ρωσίας³²⁵. Όταν από το 1942, το ενδεχόμενο μίας γρήγορης νίκης άρχισε να χάνει έδαφος, στη *Διάσκεψη της Βάνζεε*, ο Χάιντριχ, υπαρχηγός των SS, πρότεινε μία ολοκληρωτική «*Τελική Λύση απέναντι στο Εβραϊκό πρόβλημα*»³²⁶. Ήδη, εκατομμύρια Εβραίων είχαν εκτελεστεί από τους Γερμανούς, σε συνεργασία με την τοπική αστυνομία, σε αρκετές περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά τώρα προτάθηκε η στρατηγική της στοχευόμενης, ομαδικής εξόντωσης, με βιομηχανικούς ρυθμούς. Πλήθος στρατοπέδων συγκέντρωσης, μετατράπηκαν σε στρατόπεδα εξόντωσης, στα οποία περίπου 6.000.000 Εβραίοι, αντιφρονούντες κ.ά., βρήκαν τραγικό θάνατο, μέσα σε θαλάμους αερίων³²⁷.

Το *Ολοκαύτωμα*, συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση, καθώς, όσο πλησίαζε το τέλος του πολέμου και η ήττα, τόσο οι ναζί εντατικοποιούσαν τις προσπάθειές τους να εξοντώσουν όλο και περισσότερους. Εκτός από τους θαλάμους αερίων, τα θύματα γίνονταν στόχος αρρωστημένων πειραμάτων, τα οποία αφηφούσαν τη λογική και τη χρησιμότητα, ενώ αρκετοί πέθαιναν από τις ασθένειες, το κρύο και την πείνα, δουλεύοντας μέχρι θανάτου σε γερμανικά εργοστάσια. Οι αντιλήψεις του Χίτλερ περί φυλής, αντικατοπτρίζονταν στις θηριωδίες των ακολούθων του. Πολλοί έχουν υποστηρίξει, πως καθώς δεν υπήρχε κάποια γραπτή εντολή, περί εξόντωσης των Εβραίων και γενικά των εχθρών του Ράιχ, ο Χίτλερ δε γνώριζε για τις θηριωδίες, που λάμβαναν χώρα μέσα στα στρατόπεδα θανάτου. Ισχυρίζονται ότι το *Ολοκαύτωμα*, ήταν αποτέλεσμα του υπερβάλλοντα ζήλου που έδειξαν κάποιοι, που βρίσκονταν λίγο πιο κάτω στην ιεραρχία του ναζισμού.

Κάτι τέτοιο δεν υφίσταται όμως, όπως και ο ισχυρισμός ότι ο μέσος Γερμανός δε γνώριζε για την ύπαρξη των στρατοπέδων και τις πρακτικές που χρησιμοποιούνταν εκεί. Ένας πανίσχυρος δικτάτορας σαν τον Χίτλερ, που ασκούσε τεράστια εξουσία, ακόμα και τις μέρες πριν αυτοκτονήσει, σίγουρα γνώριζε και επικροτούσε τις ναζιστικές πρακτικές, τόσο στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όσο και στις περιοχές που ελέγχονταν άμεσα από το καθεστώς. Παράλληλα, μαρτυρίες Γερμανών πολιτών εκείνης της περιόδου, αναφέρουν ότι ήταν γνώστες της κατάστασης που επικρατούσε μέσα στα στρατόπεδα, τα οποία το καθεστώς του Χίτλερ φρόντιζε να διαφημίζει από την αρχή της δημιουργίας τους.

³²⁵ T. Snyder, *ό. π.*, σ. 313.

³²⁶ P. Longerich, *Η άγραφη διαταγή. Ο ρόλος του Χίτλερ στην τελική απόφαση*, Αθήνα 2007, σ. 181.

³²⁷ G. Aly, *ό. π.*, σ. 349.

Αν στο *Ολοκαύτωμα*, προσθέσουμε τις σφαγές αμάχων στα πλαίσια αντιποίνων, την πολιτική αφαίμαξης πόρων και χρήματος από τα κατεχόμενα εδάφη, τις ανυπολόγιστες καταστροφές από τους ναζιστικούς βομβαρδισμούς, την εργασία μέχρι θανάτου πολιτών διάφορων κατεχόμενων χωρών, ακόμα και συμμαχικών (Ιταλία) και την κλοπή έργων τέχνης, τότε δίνεται ακριβώς μία εικόνα της ναζιστικής νέας τάξης πραγμάτων στην Ευρώπη³²⁸. Ο ναζισμός και ο Χίτλερ άφησαν μία σκληρή και βαριά κληρονομιά στη μεταπολεμική Ευρώπη, η οποία θα στοιχειώνει τη Γερμανία και ολόκληρο τον κόσμο για πάντα.

Όσο και αν προσπαθεί η Γερμανία να ξεχάσει και να προωθήσει την ιδέα ότι ως σύγχρονη χώρα δεν έχει καμία σχέση με τον ναζισμό, το φάντασμα του Χίτλερ θα πλανάται για πάντα στην πολιτική ζωή της. Και ακόμα και αν κατακρίνουν οι Γερμανοί καγκελάριοι τις ρατσιστικές αντιλήψεις του Χίτλερ, δε θα πρέπει να ξεχνούν ότι από το ίδιο βήμα που δοξάζουν τη δημοκρατία και την ενότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάποτε ο Χίτλερ, ρητόρευε ενάντια στους αντιπάλους του, με στόχο την εδραίωση του χιλιόχρονου Ράιχ, ενώ από κάτω οι κραυγές «*Sieg Heil*» αντηχούσαν στο ίδιο Ράιχσταγκ που οι βουλευτές χειροκροτούν τώρα.

6.7. Η αντιμετώπιση των Συμμάχων σε όλα τα μέτωπα, η τελική ήττα της ναζιστικής Γερμανίας και ο θάνατος του Χίτλερ

Μετά την ήττα στο Ελ Αλαμείν, και τις αγγλοαμερικανικές αποβάσεις στην Αφρική, ήταν φανερό ότι η θέση των Γερμανών στη Βόρεια Αφρική κινδύνευε όλο και περισσότερο. Ο Χίτλερ ποτέ δεν έδωσε μεγάλη σημασία στο μέτωπο της Βόρειας Αφρικής, με αποτέλεσμα οι γερμανικές δυνάμεις να μην είναι αρκετά ισχυρές για να αποκρούσουν τους Συμμάχους. Ο Ρόμελ, φοβούμενος μεγάλη βρετανική επίθεση, εγκατέλειψε την Τρίπολη και έφτιαξε μία γραμμή άμυνας δυτικά³²⁹. Στις 23 Ιανουαρίου 1943, οι Βρετανοί κατέλαβαν την Τρίπολη χωρίς αντίσταση, ενώ ο Ρόμελ εγκαθιστούσε αμυντικά τις δυνάμεις του στην Τυνησία, εγκαταλείποντας οριστικά τη Λιβύη³³⁰. Έκανε κάποιες μεγάλες επιθέσεις τον Φεβρουάριο, με σκοπό να διασπάσει τις συμμαχικές γραμμές, αλλά οι Σύμμαχοι εφορμώντας τόσο από τη Λιβύη, όσο και από το Μαρόκο, άρχισαν σιγά-σιγά να επικρατούν. Μέχρι τον Μάιο του 1943, οι γερμανικές και ιταλικές δυνάμεις στην Τυνησία βρίσκονταν υπό διάλυση.

³²⁸ E. Ράσελ, *ό. π.*, σ. 115.

³²⁹ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 2, σ. 707.

³³⁰ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 202-203.

Γνωρίζοντας ότι η ήττα ήταν σίγουρη, ο Χίτλερ, θέλοντας να προστατέψει τον Ρόμελ από το όνειδος της αποτυχίας, τον αντικατέστησε με τον φον Άρνιμ. Στις 12 Μαΐου 1943, ο φον Άρνιμ παραδόθηκε στους Συμμάχους, ενώ ο Ιταλός διοικητής παραδόθηκε την επόμενη μέρα³³¹. Ο πόλεμος στη Βόρεια Αφρική είχε τελειώσει, με τους Συμμάχους να έχουν επιτύχει μία μεγάλη νίκη απέναντι στο Ράιχ του Χίτλερ.

Αφότου οι δυνάμεις του Άξονα ηττήθηκαν στη Βόρεια Αφρική, η προσοχή στράφηκε προς μία απόβαση στη Σικελία, με σκοπό να εισβάλλουν στην ηπειρωτική Ιταλία και να την αναγκάσουν σε συνθηκολόγηση³³². Η απόβαση ξεκίνησε στις 9 Ιουλίου 1943, με τους Αμερικάνους και τους Βρετανούς να εισβάλλουν στη Σικελία από τα νότια. Μέχρι τις 22 Ιουλίου οι Σύμμαχοι είχαν εισέλθει στο Παλέρμο, καθώς η ιταλική και η γερμανική αντίσταση ήταν σποραδική και ασυντόνιστη. Στις 8 Αυγούστου 1943, ο Χίτλερ έδωσε εντολή οι δυνάμεις του να εγκαταλείψουν τη Σικελία και να οργανώσουν την άμυνά τους στην ηπειρωτική Ιταλία. Η σύλληψη του Μουσολίνι, τον Σεπτέμβριο του 1943, περιέπλεξε τα πράγματα, καθώς η Ιταλία συνθηκολόγησε³³³. Οι Σύμμαχοι εισέβαλαν στην ηπειρωτική Ιταλία και τον Οκτώβριο κατέλαβαν τη Νάπολη. Στις 22 Ιανουαρίου 1944, διενεργήθηκε μία απόβαση στο Άντζιο, στα νότια της Ρώμης. Παράλληλα, εκδηλώθηκε επίθεση ενάντια στο Μόντε Κασίνο, όπου η σκληρή άμυνα των Γερμανών καθυστέρησε σημαντικά τους Συμμάχους, οι οποίοι κατέλαβαν το μοναστήρι, τον Μάιο του 1944. Μετά την παραβίαση της αμυντικής γραμμής των Γερμανών, στο σημείο του Κασίνο, οι Σύμμαχοι βάδισαν στη Ρώμη, καταλαμβάνοντάς την, στις 4 Ιουνίου 1944³³⁴.

Η κατάληψη της Ρώμης δε σήμαινε το τέλος του πολέμου στην Ιταλία. Οι μάχες συνεχίστηκαν για αρκετούς μήνες, με τους Συμμάχους να επιτίθενται μεθοδικά και τις δυνάμεις των Γερμανών να αμύνονται πεισματικά. Ο Χίτλερ, απελευθέρωσε τον Μουσολίνι και τον χρησιμοποίησε ως ανδρείκελο, σε ένα ιταλικό ψευδοκράτος, στη γερμανοκρατούμενη Βόρεια Ιταλία. Ωστόσο, η Συμμαχική επίθεση συνεχίστηκε και μέχρι τις 2 Μαΐου 1945, ενώ το Ράιχ κατέρρεε, οι Γερμανοί διοικητές παραδόθηκαν. Όσο για τον Μουσολίνι, συνελήφθη από αντάρτες και εκτελέστηκε, ενώ το σώμα του κρεμάστηκε ανάποδα στην πλατεία της πόλης του Μιλάνου.

Εν τω μεταξύ, η κατάσταση στο ανατολικό μέτωπο πήγαινε για τον Χίτλερ από το κακό στο χειρότερο. Μετά την επιτυχία των σοβιετικών επιχειρήσεων γύρω

³³¹ P. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 2, σ. 116-117.

³³² I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 549.

³³³ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 2, σ. 755-763.

³³⁴ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 235.

από το Στάλινγκραντ, ο Στάλιν συνέχισε τις επιθετικές ενέργειες. Ο Χίτλερ εξαπέλυσε μία σφοδρή επίθεση στο Κουρσκ, τον Ιούλιο του 1943, αλλά οι Σοβιετικοί κατόρθωσαν να αποκρούσουν τους ναζί³³⁵. Τον Ιανουάριο του 1944, οι δυνάμεις του Χίτλερ εκδιώχθηκαν από τα περίχωρα του Λένινγκραντ και η τρίχρονη πολιορκία της πόλης άρθηκε.

Ενώ οι αμερικανικές, βρετανικές και καναδικές δυνάμεις, αποβιβάζονταν στη Νορμανδία, στις 6 Ιουνίου 1944, οι Σοβιετικοί οργάνωσαν μία μεγάλη επίθεση στη Λευκορωσία, με σκοπό τη συντριβή των Γερμανών και την εκδίωξή τους από τα εδάφη της Σοβιετικής Ένωσης. Η επίθεση, που ονομάστηκε «*Επιχείρηση Μπαγκρατιόν*», ξεκίνησε στις 23 Ιουνίου 1944 και μέχρι τις 29 Αυγούστου, οι Σοβιετικοί είχαν καταλάβει πολωνικά εδάφη και ετοιμάζονταν να εισβάλουν στη Γερμανία³³⁶.

Οι δυτικοί Σύμμαχοι, πολεμώντας σκληρά, είχαν καταφέρει στις 29 Αυγούστου 1944, να απελευθερώσουν το Παρίσι, ενώ τον Σεπτέμβριο, οι Αμερικάνοι κατέλαβαν το Άαχεν³³⁷. Ο Χίτλερ οργάνωσε μία μεγάλης κλίμακας επίθεση στο δυτικό μέτωπο, με σκοπό να αποκόψει τις αμερικανικές και τις βρετανικές δυνάμεις. Στόχος του ήταν να προωθηθούν οι γερμανικές δυνάμεις μέσω του δάσους των Αρδεννών και να φτάσουν στην Αμβέρσα. Κάτι τέτοιο όμως δε συνέβη ποτέ. Παρά την ασυγκράτητη ορμή τους και τις σκληρές επιθέσεις που πραγματοποίησαν, τα φανατισμένα SS, παρόλο που προξένησαν μεγάλες απώλειες στις αμερικανικές δυνάμεις, κατατροπώθηκαν τον Ιανουάριο του 1945.

Την ίδια εποχή, οι Σοβιετικοί πέρασαν τον ποταμό Βιστούλα στην Πολωνία και στα τέλη Ιανουαρίου 1945, πέρασαν τον ποταμό Όντερ, εισβάλλοντας σε γερμανικά εδάφη³³⁸. Αφού καθάρισαν την Πρωσία από γερμανικές δυνάμεις, οι Σοβιετικοί προωθήθηκαν προς το Βερολίνο. Τον Μάρτιο, οι δυτικοί Σύμμαχοι πέρασαν τον ποταμό Ρήνο και προωθήθηκαν ανατολικά, ώστε να συναντηθούν με τις σοβιετικές δυνάμεις που προέλαυναν. Στις 16 Απριλίου 1945, οι Σοβιετικοί ξεκίνησαν την επίθεση ενάντια στο Βερολίνο³³⁹.

³³⁵ Ρ. Καρτιέ, *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου*, Αθήνα 1995, τ. 2, σ. 144-145.

³³⁶ Ρ. Καρτιέ, *ό. π.*, σ. 316-317.

³³⁷ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 672.

³³⁸ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 2, σ. 956-969.

³³⁹ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 373-376.

6.7.1. Οι τελευταίες μέρες του Χίτλερ

Ο Χίτλερ βρισκόταν κλεισμένος στο καταφύγιο της Καγκελαρίας του Ράιχ. Οι δημόσιες εμφανίσεις του είχαν μειωθεί μετά την ήττα στο Στάλινγκραντ, ενώ από το 1944 και μετά, δεν ξαναεμφανίστηκε δημόσια. Ήδη από το 1943 η κατάσταση της υγείας του ήταν τραγική. Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, είχαν αρχίσει να εκδηλώνονται τα συμπτώματα της νόσου του Πάρκινσον, που με τον καιρό τον ταλαιπωρούσε όλο και περισσότερο³⁴⁰. Η κατάσταση της υγείας του επιδεινωνόταν, με την επιδείνωση της στρατιωτικής κατάστασης της Γερμανίας. Οι μέρες της μεγάλης δόξας, ύστερα από τις γρήγορες νίκες ενάντια στην Πολωνία και τη Γαλλία, θύμιζαν μακρινό παρελθόν. Τα λάθη του, που οδήγησαν τους Σοβιετικούς και τους δυτικούς Συμμάχους στην καρδιά του Ράιχ ήταν πολλά και οδυνηρά. Τώρα φαινόταν ξεκάθαρα, ότι ολόκληρη η στρατηγική του Χίτλερ βασιζόταν απλά στο ρίσκο. Ήταν ένας ερασιτέχνης, που νόμιζε τον εαυτό του ειδήμονα στη στρατηγική, και δεν είχε καμία σχέση με την ιδιοφύα και τον πεφωτισμένο ηγέτη που πίστευαν οι Γερμανοί ότι ήταν. Παρόλα αυτά, η υπακοή απέναντι στο καθεστώς ήταν ολοκληρωτική.

Ο Χίτλερ και ο Γκαίμπελς διεκήρυτταν από το ραδιόφωνο, ότι *«η συνομοσία των Εβραίων μπολσεβίκων και καπιταλιστών θα κατέρρευε στις πύλες του Βερολίνου»*, κάτι το οποίο ενστερνίζονταν οι περισσότεροι Γερμανοί. Πίστευαν ότι ολόκληρη η Ευρώπη θα καταστρεφόταν, αν έπεφτε το ναζιστικό καθεστώς, καθώς είχαν ασπασθεί την αντίληψη ότι η Ευρώπη ανήκε αποκλειστικά στους Γερμανούς και ότι η σταυροφορία, όπως έβλεπαν την εισβολή στην κομμουνιστική Ρωσία, είχε αποτύχει εξαιτίας ενός νέου πτώματος μαχαιρώματος, όπως αυτού του 1918. Η κήρυξη πολέμου ενάντια στη Σοβιετική Ένωση και στις Η.Π.Α. αποτέλεσαν στην πραγματικότητα την ταφόπλακα του ναζιστικού καθεστώτος, καθώς η βιομηχανία των Γερμανών, δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί τους βιομηχανικούς κολοσσούς των Συμμάχων.

Ένα άλλο σημαντικό λάθος, ήταν ότι ο Χίτλερ δεν εμπιστεύθηκε τους στρατηγούς του και ποτέ δε στηρίχτηκε απόλυτα στην ηγεσία της *Wehrmacht*, με αποτέλεσμα να διαπράττει στρατηγικά λάθη, τα οποία στοίχισαν στη Γερμανία τον πόλεμο. Αν είχε ακούσει τις συμβουλές τους, ακόμα και αν δεν είχε νικήσει τον πόλεμο, ίσως να είχε καταφέρει να αποσπάσει από τους Συμμάχους μία συνθήκη ειρήνης, με την οποία θα έσωζε τον εαυτό του και το καθεστώς του. Ειδικά, μετά την

³⁴⁰ H. Trevor-Roper, *Χίτλερ. Οι τελευταίες μέρες 1945*, Αθήνα 2005, σ. 229-238.

αποτυχημένη απόπειρα της 20^{ης} Ιουλίου 1944, που οργάνωσε ο φον Στάουφενμπεργκ εναντίον του, ο Χίτλερ άρχισε να εκτελεί στρατηγούς, με την κατηγορία ότι ήθελαν να τον δολοφονήσουν, στερώντας από το επιτελείο του ικανούς διοικητές. Ανάμεσα στα θύματα των εκκαθαρίσεων ήταν και ο Ρόμελ³⁴¹.

Υποφέροντας από αρκετές παθήσεις, τις οποίες αντιμετώπιζε με ανορθόδοξες μεθόδους ο προσωπικός γιατρός του Χίτλερ, Τέο Μορέλ, ο ναζιστής ηγέτης, έδειχνε, όσο η ήττα έκανε αισθητή την παρουσία της, να ακροβατεί ανάμεσα στην πραγματικότητα και τη φαντασία³⁴². Η αισιοδοξία, εναλλασσόταν με την απαισιοδοξία τόσο γρήγορα, που όσοι ήταν παρόντες στο καταφύγιο, εξακολουθούσαν να φοβούνται μήπως θεωρηθούν προδότες, αν δεν συμφωνούσαν μαζί του.

Στις 20 Απριλίου 1945, οι αξιωματούχοι που βρίσκονταν στο καταφύγιο ευχήθηκαν στον Χίτλερ για τα 56^α γενέθλιά του³⁴³. Με τους Σοβιετικούς να έχουν εισέλθει πλέον στην πόλη και να απωθούν τους ναζί μέρα με τη μέρα προς το καταφύγιο, οι ναζί αυλικοί, προσπαθούσαν να πείσουν τον Χίτλερ να εγκαταλείψει το Βερολίνο και να οργανώσει την άμυνα από τα βουνά της Βαυαρίας. Εκείνος αρνήθηκε πεισματικά. Ανακοίνωσε πως θα μείνει και θα αυτοκτονήσει και έδωσε εντολή να οργανωθεί μία αντεπίθεση ενάντια στους Σοβιετικούς, η οποία δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ.

Έχοντας χάσει κάθε ελπίδα και με τους Σοβιετικούς να βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής από το καταφύγιό του, ο Χίτλερ παντρεύτηκε την ερωμένη του Εύα Μπράουν, στις 29 Απριλίου. Την ίδια μέρα, υπαγόρευσε στη γραμματέα του, την πολιτική και την προσωπική του διαθήκη και διόρισε τον ναύαρχο Καρλ Νταϊνιτς διάδοχό του³⁴⁴. Στην πολιτική του διαθήκη, δεν έκανε καμία αναφορά στα έθνη που κατέστρεψε και στη γενοκτονία που διαπράχθηκε, αλλά ανέφερε ότι «δεν ήταν εκείνος που είχε θελήσει τον πόλεμο» και «πως για όλα τα δεινά της Γερμανίας ευθύνονταν οι Εβραίοι»³⁴⁵. Πιστός μέχρι τέλους στα γραφόμενα του «*Mein Kampf*», ανέφερε ότι «ο γερμανικός λαός ήταν καταδικασμένος να αφανιστεί, καθώς δεν ήταν άξιος να επικρατήσει, σε αυτόν τον ολοκληρωτικό πόλεμο».

³⁴¹ J. Hernandez, *Επιχείρηση Βαλκυρία*, Αθήνα 2009, σ. 340.

³⁴² H. Trevor-Roper, *ό. π.*, σ. 266.

³⁴³ D. Irving, *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, τ. 2, σ. 1.007.

³⁴⁴ I. Kershaw, *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002, σ. 743-765.

³⁴⁵ P. Longerich, *ό. π.*, σ. 237.

Αμέσως μετά την υπαγόρευση της διαθήκης του, ο Χίτλερ πληροφορήθηκε για την εκτέλεση του Μουσολίνι και αποφάσισε να επιταχύνει και τη δική του αυτοκτονία. Στις 30 Απριλίου 1945, αποσύρθηκε με την Εύα Μπράουν στο δωμάτιό του. Εκεί, κατά τις 3 το μεσημέρι, η Εύα Μπράουν αυτοκτόνησε με ένα χάπι υδροκυανίου, ενώ ο Χίτλερ πυροβολήθηκε στο κεφάλι με ένα πιστόλι³⁴⁶.

Οι Σοβιετικοί που εξέτασαν τα απομεινάρια του, ισχυρίστηκαν αργότερα, πως δεν είχε πυροβοληθεί, αλλά έδωσε άνανδρα τέλος στη ζωή του παίρνοντας και αυτός μία κάψουλα υδροκυανίου. Από την άλλη πλευρά, ο Γερμανός στρατηγός Ρέτενχουπερ, δήλωσε: *«ο Χίτλερ φοβούμενος πως το δηλητήριο ίσως να μην έχει επίδραση, έσπασε την κάψουλα του υδροκυανίου με τα δόντια του και παράλληλα πυροβολήθηκε»*³⁴⁷. Τα πτώματά τους μεταφέρθηκαν στον κήπο της Καγκελαρίας και κάηκαν, ύστερα από την επιθυμία του Χίτλερ να μην βρεθεί το σώμα του από τους Σοβιετικούς. Τον μιμήθηκε ο Γκαίμπελς, ο οποίος αυτοκτόνησε την επόμενη μέρα μαζί με ολόκληρη την οικογένειά του.

Αυτό ήταν το τέλος που επιφύλασσε για τον εαυτό του ο Χίτλερ, θεωρώντας ότι έτσι θα έπεφτε ηρωικά ως στρατιώτης, στην υπηρεσία της Μεγάλης Γερμανίας. Άλλωστε αυτό ανέφερε και ο ναύαρχος Καρλ Νταίνιτς στην ανακοίνωση που έκανε μετά τον θάνατο του ναζιστή δικτάτορα. Στις 7 Μαΐου 1945, ο Νταίνιτς υπέγραψε τη συνθηκολόγηση της Γερμανίας³⁴⁸. Το προορισμένο, να ζήσει χίλια χρόνια Ράιχ, κατέρρευσε μέσα σε περίπου δώδεκα χρόνια, έχοντας προκαλέσει ανείπωτες καταστροφές στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο. Τα περίπου 50.000.000 των νεκρών, αποτελούν τη μεγαλύτερη απόδειξη του συγκεκριμένου ισχυρισμού, ενώ το *Ολοκαύτωμα* θα βρίσκεται πάντα εκεί για να θυμίζει σε όλους, ότι η ανθρωπότητα πλήρωσε σκληρά για τα οράματα και τις προκαταλήψεις ενός και μόνο ανθρώπου.

³⁴⁶ H. Trevor-Roper, *ό. π.*, σ. 306.

³⁴⁷ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 179.

³⁴⁸ C. Bishop & D. Jordan, *ό. π.*, σ. 377.

Ζ' Κεφάλαιο

Η κληρονομιά του Χίτλερ στη σύγχρονη εποχή

Ο Στάλιν, στη Διάσκεψη του Πότσταμ, διακατεχόμενος από μία έμμονη ιδέα να ξεριζώσει κάθε τι φασιστικό που είχε απομείνει στον κόσμο, έδωσε το σήμα του κινδύνου: «ο Χίτλερ είναι ζωντανός». Χωρίς να το γνωρίζει, ο Σοβιετικός ηγέτης είχε προβλέψει ότι ο ναζισμός, παρά την ήττα είχε επιβιώσει. Μετά τη *Δίκη της Νυρεμβέργης* και την καταδίκη των μεγαλύτερων ναζί αξιωματούχων, οι περισσότεροι ναζί που ήταν χαμηλότερα στην ιεραρχία, κατάφεραν να γλιτώσουν ή ακόμα και να καταλάβουν μεγάλες θέσεις στην πολιτική και κοινωνική ζωή της Δυτικής Γερμανίας.

Αρκετοί επιστήμονες, που είχαν λάβει μέρος σε φρικιαστικά πειράματα, στρατολογήθηκαν από τους Δυτικούς και τους Σοβιετικούς, ως αυθεντίες στην επιστήμη. Στρατιώτες της *Wehrmacht* και των *SS* βρέθηκαν να διδάσκουν σε πανεπιστήμια της Γερμανίας, αλλά και άλλων χωρών, ενώ μέλη των *SS* κατατάχθηκαν στη γαλλική *Λεγεώνα των Ξένων*, πολεμώντας στην Ινδοκίνα, ενάντια στους κομμουνιστές Βιετμίνχ. Όπως φαίνεται, η μεταπολεμική ειρήνη παραήταν ανιαρή για αυτούς, ενώ κατά μία ειρωνεία της τύχης ηττήθηκαν και εκεί. Όσον αφορά τις πεποιθήσεις και τις προκαταλήψεις του ναζισμού επιβίωσαν, φτάνοντας έως σήμερα.

Ο ρατσισμός, η ομοφοβία, ο αντικομμουνισμός και η ξενοφοβία εξαπλώθηκαν μεταπολεμικά τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Αμερική. Τη δεκαετία του 1950, εμφανίστηκαν διάφορα νεοναζιστικά κινήματα πρεσβεύοντας ακριβώς όσα πρόσβευε ο Χίτλερ. Παρότι το ναζιστικό και κάθε είδους παρεμφερές κόμμα, βγήκαν εκτός νόμου αμέσως μετά το τέλος του πολέμου, αυτά τα μορφώματα ρίζωσαν βαθιά στη μεταπολεμική και σύγχρονη εποχή. Στις Η.Π.Α., η *Κου Κλουξ Κλαν* αποτελεί μέχρι τις μέρες μας το κυριότερο νεοναζιστικό κόμμα, προβαίνοντας σε επιθέσεις ενάντια σε Αφροαμερικάνους, Εβραίους, κομμουνιστές και γενικά σε οποιονδήποτε θεωρούν απειλή, σύμφωνα με την ιδεολογία τους³⁴⁹.

Στην Ευρώπη και πιο συγκεκριμένα στην Ιταλία, η *Λίγκα του Βορρά*, αποτέλεσε ένα μεγάλο κόμμα νεοναζιστικού περιεχομένου, αν και στην πραγματικότητα αποτελεί συνέχεια του φασιστικού κόμματος του Μουσολίνι³⁵⁰. Και η Γαλλία έχει ένα ενεργό ακροδεξιό-νεοναζιστικό κόμμα, το οποίο στις μέρες μας ασκεί αντιπολίτευση ως δεύτερο κόμμα, αλλά το πιο παράδοξο είναι η ύπαρξη νεοναζιστικών κομμάτων στην Ανατολική Ευρώπη, η οποία υπέφερε στα χέρια των

³⁴⁹ R. O. Paxton, *Η ανατομία του φασισμού*, Αθήνα 2006, σ. 278.

³⁵⁰ F. Tacchi, *Φασισμός*, σ. 184.

ναζί. Σε πείσμα κάθε λογικής και με μόνη εξήγηση το «*Σύνδρομο της Στοκχόλμης*», τα νεοναζιστικά κόμματα της Ανατολικής Ευρώπης θεωρούνται από τα πιο βίαια και πιο ισχυρά. Πιο συγκεκριμένα στην Ουκρανία, ο *Δεξιάς Τομέας* εξακολουθεί να παίζει μεγάλο ρόλο στις συγκρούσεις που ξέσπασαν στα νοτιοανατολικά της χώρας το 2014, ενώ στη Ρωσία το νεοναζιστικό κόμμα κατηγορείται για πλήθος δολοφονιών και τρομοκρατικών ενεργειών³⁵¹.

Τέλος, ακόμα και στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται νεοναζιστικές ομάδες, με κυριότερη εκείνη της Χρυσής Αυγής, που πρόσφατα κατηγορήθηκε ως εγκληματική οργάνωση, ύστερα από επιθέσεις και δολοφονίες μεταναστών και ιδεολογικών αντιπάλων³⁵². Σε μία χώρα που πολέμησε τον ναζισμό και υπέφερε κάτω από την εξουσία του Χίτλερ, η ύπαρξη νεοναζί παρακρατικών, αποτελεί το λιγότερο περιφρόνηση και έλλειψη αναγνώρισης του αγώνα όλων εκείνων που πέθαναν υπερασπιζόμενοι την ελευθερία.

Εκτός όμως από τους δηλωμένους νεοναζί, υπάρχουν και εκείνοι που, αν και δεν έχουν κάποια σχέση με τη χιτλερική ιδεολογία, αρνούνται να δεχθούν ότι οι Γερμανοί προέβησαν σε πράξεις εθνοκάθαρσης. Θεωρούν ότι το *Ολοκαύτωμα* δεν έγινε ποτέ και πως η ιστορία περί διώξεων των Εβραίων και των άλλων ομάδων αποτέλεσε επινόηση των νικητών Συμμάχων³⁵³. Η ύπαρξη όλων των ναζιστικών στρατοπέδων συγκέντρωσης και εξόντωσης σε ολόκληρη την Ευρώπη μέχρι σήμερα, αποτελεί τη μεγαλύτερη απόδειξη ότι το *Ολοκαύτωμα* έγινε. Αλλά ακόμα και οι μαρτυρίες των θυμάτων που επέζησαν είναι αρκετές για να πείσουν και τον μεγαλύτερο αμφισβητία.

Και αν όλα αυτά δεν αρκούν, τότε νιώθω υποχρεωμένος να παραθέσω τα λόγια του Όσκαρ Γκρένινγκ, φρουρού του Άουσβιτς, που πρωτοστάτησε στη δολοφονία των Εβραίων: «*Είναι υποχρέωσή μου, στην ηλικία μου, να αποκαλύψω τα πράγματα που έζησα και να διαψεύσω όσους αρνούνται το Ολοκαύτωμα και την ύπαρξη του Άουσβιτς. Θέλω να πω σε αυτούς που αρνούνται, πως είδα τα κρεματόρια, είδα τους λάκκους με τις φωτιές και θέλω να πιστέψουν ότι αυτές οι φρικαλεότητες έγιναν. Ήμουν εκεί*»³⁵⁴.

³⁵¹ R. O. Paxton, *ό. π.*, σ. 250-261.

³⁵² Συλλογικό έργο, *Η μαύρη βίβλος του νεοναζισμού*, Αθήνα χ.χ., σ. 9-11.

³⁵³ Συλλογικό έργο, *ό. π.*, σ. 95.

³⁵⁴ Άουσβιτς: Οι Ναζί και η «*Τελική Λύση*», BBC, 2006.

Επίλογος

Ο Χίτλερ αποτέλεσε και αποτελεί μέχρι και σήμερα, έναν από τους μεγαλύτερους δικτάτορες της παγκόσμιας ιστορίας. Έχοντας συνδέσει το όνομά του με τη μεγαλύτερη πολεμική σύγκρουση όλων των εποχών και με το *Ολοκαύτωμα*, θεωρείται ως ο πιο στυγνός εγκληματίας που πέρασε από την ανθρωπότητα. Αρκετοί έσπευσαν να τον χαρακτηρίσουν ως ψυχοπαθή, τρελό ή σχιζοφρενή, του οποίου οι καταστροφικές ουτοπικές ιδέες οδήγησαν την Ευρώπη και κατ' επέκταση τον κόσμο στην άβυσσο. Αλλά ολόκληρη η πορεία της ζωής του έρχεται να διαψεύσει τον παραπάνω ισχυρισμό.

Η παιδική και εφηβική ηλικία του Χίτλερ, αν εξαιρέσει κανείς τους σκληρούς καυγάδες με τον πατέρα του, ήταν σχετικά ήρεμη, ενώ στην πραγματικότητα, η ζωή του ως παιδί δεν χαρακτηρίστηκε από βιοποριστικές ελλείψεις, σε αντίθεση με εκείνη άλλων συνομηλίκων του. Ο θάνατος της μητέρας του ήταν πράγματι ένα μεγάλο σοκ για τον ίδιο, καθώς της είχε μεγάλη αδυναμία, αλλά αυτό δεν αρκεί από μόνο του, για να δικαιολογήσει τις φρικαλεότητες που διέπραξε αργότερα.

Η δύσκολη ζωή της Βιέννης και το γεγονός ότι έζησε ένα διάστημα ως άστεγος, θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν, ωστόσο, το μίσος που ένιωθε ο Χίτλερ για όσους βρίσκονταν εκείνη την εποχή σε καλή οικονομική κατάσταση. Επηρεασμένος από τις ιδέες του παγερμανισμού και του γερμανικού εθνικισμού, ο Χίτλερ κατήυθνε το μίσος του απέναντι στους Εβραίους, οι οποίοι είχαν γίνει στόχος των παγερμανιστών από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα.

Το σκεπτικό του ήταν γεμάτο προκαταλήψεις και είναι πραγματικά άξιο απορίας, πως ένας άνθρωπος που διάβαζε τόσο πολύ, αντί να διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες, κατέληξε να τροφοδοτεί αυτές τις προκαταλήψεις με ιδέες που στερούνταν πειστική αιτιολογία³⁵⁵. Είναι γνωστό πως οι ιδέες που ασπαζόταν δεν ήταν καινούριες και είχαν διαποτίσει τη λαϊκή κοινή γνώμη της Αυστρίας και της Γερμανίας. Εντούτοις, ο Χίτλερ τις πήγε ένα βήμα παραπάνω, εμμένοντας στην πεποίθηση ότι πίσω από τον κομμουνισμό βρίσκονταν οι Εβραίοι. Το ρητορικό ταλέντο του τον βοήθησε να εκμεταλλευτεί μία ιδεολογία, που είχε βρει πρόσφορο έδαφος στον γερμανικό λαό, έτσι ώστε να εξελιχθεί στον μεγάλο ηγέτη, τον Φύρερ του Γερμανικού Ράιχ.

³⁵⁵ T.W. Ryback, *Η βιβλιοθήκη του Χίτλερ*, Αθήνα 2011, σ. 13.

Χωρίς αμφιβολία, ο Χίτλερ είχε στον χαρακτήρα του ικανότητες και στοιχεία, που συνέβαλαν να γίνει μια υπολογίσιμη πολιτική δύναμη. Το να τα αγνοήσει κανείς ή να τα υποτιμήσει θα ήταν σαν να έκανε τα ίδια λάθη με τους πολιτικούς του αντιπάλους, που τον υποτίμησαν, τον γελοιοποίησαν και τον θεωρούσαν απλώς ένα όργανο για τα συμφέροντα άλλων.

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος δεν άλλαξε τον Χίτλερ. Απλά τον έκανε να εκδηλώσει τις διάφορες προκαταλήψεις του. Τον παρεξέτεινε. Κι εκείνος εκμεταλλεύτηκε τη μνήμη του πολέμου, απομυζώντας και αξιοποιώντας την υπόστασή της όσο πιο πολύ μπορούσε. Σε κάθε επίπεδο, ο πόλεμος σφυρηλάτησε τον χαρακτήρα του, δίνοντας στο χολωμένο μυαλό του τη μορφή μίας εκδικητικής πολιτικής μηχανής. Το υπό διαμόρφωση μίσος του, η ανεστίαστη επιθετικότητά του, η απεγνωσμένη αναζήτησή του για ενόχους, η λαχτάρα του για έναν ρόλο, μία θέση σε έναν κόσμο που τον είχε απορρίψει, όλα αυτά συγχωνεύτηκαν με την οργή του για την ήττα της Γερμανίας και τα επακόλουθά της.

Αυτή η οργή και το μίσος του, που διοχετευόταν μέσα από τους λόγους του, σε συνδυασμό με ένα σπάνιο χάρισμα να επιβάλλεται στις μάζες, ήταν που τον μετέτρεψε από τον χωρίς μοίρα άστεγο των δρόμων της Βιέννης, στον μεγάλο και αλάθητο δικτάτορα της ναζιστικής Γερμανίας. Ήταν άριστος γνώστης των ανθρωπίνων αδυναμιών, ενώ το γεγονός ότι προέβαλε τον εαυτό του ως απεσταλμένο της θείας πρόνοιας με σκοπό την ανασύσταση της Γερμανίας, του προσέδιδε θεϊκή διάσταση στα μάτια του απλού λαού. Σε αυτό βοήθησε και η προπαγάνδα περί ευρωπαϊκής σταυροφορίας ενάντια στον κομμουνισμό, μία ιδέα που το ναζιστικό καθεστώς προωθούσε σε κάθε ευκαιρία. Ωστόσο, η εξωτερική πολιτική του Χίτλερ δεν έδειχνε μία στρατιωτική ιδιοφυΐα, όπως πίστευαν οι περισσότεροι Γερμανοί.

Πώς όμως μια τέτοια πολυσύνθετη, κυριολεκτικά δαιμονική προσωπικότητα υπέπεσε σε τεράστια στρατηγικά και τακτικά λάθη, τα οποία τελικά επέφεραν την ήττα και την κατάρρευση του οικοδομήματος, που η ίδια είχε αναγείρει; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι μάλλον περισσότερο απλή απ' ό,τι θα φανταζόταν κανείς. Επηρεασμένος από τους θριάμβους και τις κολακειές των διαφόρων αυλικών του, ο Χίτλερ εισήγαγε ένα νέο υπόδειγμα διακυβέρνησης της χώρας και ελέγχου των πολεμικών επιχειρήσεων.

Το υπόδειγμα αυτό ήταν άκρως συγκεντρωτικό ή άκρως αποκεντρωτικό, κατά περίπτωση. Οι διοικητές του *Γερμανικού Στρατού* έπρεπε να ενημερώνουν τον Χίτλερ για κάθε τους κίνηση ή πρωτοβουλία, αλλά τα μέλη του ναζιστικού περιγύρου

είχαν το ελεύθερο να πράττουν με όποιο τρόπο επιθυμούσαν. Όπως ήταν φυσικό, το αλλοπρόσαλλο αυτό μοντέλο διεύθυνσης της πολεμικής προσπάθειας της χώρας, επέφερε την ήττα. Και αυτό το μοντέλο ήταν υπεύθυνο σε μεγάλο βαθμό για την εξάπλωση των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Αλλά και στον τομέα της εσωτερικής πολιτικής και των οικονομικών, ο Χίτλερ παρέμεινε απλά ένας δικτάτορας, χωρίς να παρουσιάσει κανένα διαφορετικό μοντέλο. Η εξουσία του βασιζόταν απολύτως στη δύναμη και στην ψεύτικη αντίληψη περί θεϊκής αποστολής που έπρεπε να φέρει εις πέρας.

Ως το τέλος υπήρξε ένας φανατικός, που πίστευε στην αποστολή και στην ιδεολογία του. Ήδη από το 1934 είχε πει: *«Αν δεν μπορέσουμε να κατακτήσουμε τον κόσμο, θα μας είναι δυνατό να σύρουμε τον μισό στην καταστροφή μαζί μας και να μην επιτρέψουμε σε κανέναν να θριαμβεύσει επί της Γερμανίας. Ποτέ δε θα συνθηκολογήσουμε. Ποτέ. Είναι δυνατόν να καταστραφούμε, αν όμως αυτό συμβεί θα σύρουμε μαζί μας στην καταστροφή έναν ολόκληρο κόσμο, έναν κόσμο φλεγόμενο»*.

Ένας τέτοιος άνθρωπος ήταν ικανός να φτάσει στα άκρα, όπως και τελικά έκανε. Και το πιο φρικιαστικό από όλα είναι το γεγονός ότι ο Χίτλερ, εκτός από κάποιες ασθένειες που οφείλονταν στην ηλικία του, δεν έπασχε από κανένα ψυχικό νόσημα ή διαταραχή. Σε αντίθεση με την επικρατούσα άποψη, δεν ήταν ούτε σχιζοφρενής, ούτε διπολικός, ενώ η ιδιοτροπία του δεν τον περιόριζε στις αποφάσεις που έπαιρνε. Ήταν ένας απολύτως λογικός άνθρωπος που προχωρούσε αργά και σταθερά στην επίτευξη των σκληρών, απάνθρωπων στόχων του. Και αυτό είναι που θα έπρεπε να τρομάζει τους ανθρώπους της σύγχρονης εποχής. Ότι ένας λογικός, ημιμαθής άνθρωπος, γεμάτος δεισιδαιμονίες και προκαταλήψεις, είναι ικανός να παρασύρει την ανθρωπότητα στη διάπραξη των μεγαλύτερων εγκλημάτων.

Ο Μπέρτολτ Μπρέχτ, στο έργο του *«Η άνοδος του Αρθούρου Ουί»*, γράφει: *«Και εσείς να μάθετε να βλέπετε και όχι να χαζεύετε. Πρέπει να ενεργείτε και όχι να λέτε λόγια. Αυτό το τέρας, μία φορά κόντεψε να κυβερνήσει τον κόσμο. Οι λαοί είχαν ναρκωθεί, αλλά τώρα ας μην βιαστούμε να τραγουδήσουμε τη νίκη. Η κοιλιά απ' όπου γεννήθηκε είναι ακόμα γόνιμη»*³⁵⁶. Εβδομήντα πέντε χρόνια μετά τον θάνατο του Χίτλερ, ο σύγχρονος άνθρωπος πρέπει να καταλάβει ότι δικτάτορες σαν αυτόν υπήρχαν και θα υπάρχουν για πάντα. Σημασία έχει όλοι οι λαοί, να εναντιωθούν σε αυτούς τους δικτάτορες με σθένος και να συντρίψουν κάθε μορφή δικτατορικής

³⁵⁶ M. Paltrinieri, G. Rizzoni, E. Barbaglia, *ό. π.*, σ. 182.

διακυβέρνησης. Ο ναζισμός και κάθε παρεμφερής ιδεολογία, πρέπει να αντιμετωπιστούν, όπως ακριβώς αντιμετωπίζεται ένας ιός, από τα μακροφάγα κύτταρα, σε ένα υγιές σώμα. Ο ναζισμός, ο φασισμός και οι συναφείς ιδεολογίες δεν έχουν καμία θέση στην ανθρωπότητα. Η μοναδική τους θέση ανήκει στις σελίδες των βιβλίων της ιστορίας, για να διδάσκει και να υπενθυμίζει στους ανθρώπους πόσο χαμηλά μπορεί να ξεπέσει η ανθρωπότητα.

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

1. Διαδικτυακές πηγές

«Jeb Bush says he'd kill 'baby Hitler' if he could travel in time», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «NY Daily News» <<https://www.tribpub.com/gdpr/nydailynews.com/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Klara Hitler», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia» <https://en.wikipedia.org/wiki/Klara_Hitler> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Timeline of Hitler's life», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Adolf Hitler» <<https://history-hitler.weebly.com/timeline.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«If Hitler Had Been Admitted To Art School, World War II Would Not Have Happened» (25 Απριλίου 2014), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Pax on both houses» <<http://paxonbothhouses.blogspot.com/2014/04/if-hitler-had-been-admitted-to-art.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«“Vienna of the Sewers”: A School for Dictators», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The National Library of Israel» <https://web.nli.org.il/sites/nli/english/library/reading_corner/pages/vienna.aspx> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«The Making of the Führer» από Paul Ham (26 Ιουνίου 2018), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Brewminate» <<https://brewminate.com/the-making-of-the-fuhrer/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«The end of Hitler's family line– the pact between the sons of Hitler's nephew never to have children» από Terynn Boulton (15 Οκτωβρίου 2013), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Today I found out» <<http://www.todayifoundout.com/index.php/2013/10/end-hitlers-family-line-pact-sons-hitlers-nephew-never-children/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler in World War I» (1966), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The History Place» <<https://www.historyplace.com/worldwar2/riseofhitler/warone.htm>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«When Did Hitler Start Hating Jews? New Evidence May Change What We Know» από την Dina Kraft (16 Φεβρουαρίου 2020), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Haaretz» <<https://www.haaretz.com/jewish/holocaust-remembrance-day/.premium.MAGAZINE-when-did-hitler-start-hating-jews-new-evidence-may-change-what-we-know-1.8529591>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Lessons learned 100 years after the Nazi party became a mass movement» από Hamish MacPherson (5 Ιανουαρίου 2019), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The National» <<https://www.thenational.scot/news/17336979.lessons-learned-100-years-after-the-nazi-party-became-a-mass-movement/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Early recollections of Adolf Hitler: “Eccentric but quite a pleasant fellow”» από W W Crotch (5 Σεπτεμβρίου 2013), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «New Statesman» <<https://www.newstatesman.com/2013/08/eccentric-quite-pleasant-fellow>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«The Hitler ("Beer Hall Putsch") Trial: An Account» από Douglas O. Linder, ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Famous Trials» < <https://famous-trials.com/hitler/2524-the-hitler-beer-hall-putsch-trial-an-account> > [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«When Hitler stayed at my place» από Eldad Beck (20 Μαΐου 2020), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Israel Hayom» <<https://www.israelhayom.com/2020/05/20/when-hitler-stayed-at-my-place/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Adolf Hitler's phone directory put up for auction» (21 Σεπτεμβρίου 2017), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The Asian Age» <<https://www.asianage.com/life/more-features/210917/adolf-hitlers-phone-directory-put-up-for-auction.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Flowers for the Führer in Landsberg Prison» από Jan Friedmann (23 Ιουνίου 2010), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Spiegel» <<https://www.spiegel.de/consent-a-?targetUrl=https%3A%2F%2Fwww.spiegel.de%2Finternational%2Fgermany%2Fado-lf-hitler-s-time-in-jail-flowers-for-the-fuehrer-in-landsberg-prison-a-702159.html&ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler and SA troops», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «World War II in color» <http://www.ww2incolor.com/german_leadership/EuH_44_1%23.html> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler with SA-men, 1933», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Alamy» <<https://www.alamy.com/stock-photo-hitler-with-sa-men-1933-36998602.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Angela Raubal», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia» <https://hu.wikipedia.org/wiki/Angela_Raubal> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Nazi Memorabilia Is Selling, But Who Is Buying?» από Leonid Bershidsky (21 Νοεμβρίου 2019), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Bloomberg» <<https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-11-21/who-bought-hitler-s-top-hat-the-public-has-a-right-to-know>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Day of Potsdam», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia» <https://en.wikipedia.org/wiki/Day_of_Potsdam> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Adolf Hitler (1889–1945)» από Jennifer Woodruff Tait, ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Christian History Institute» <<https://christianhistoryinstitute.org/magazine/article/adolf-hitler-sidebar>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Adolf Hitler Biography» (27 Μαΐου 2020), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Biography» <<https://www.biography.com/dictator/adolf-hitler>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«How Hitler Transformed a Democracy Into a Tyranny» από Peter Fritzsche (5 Απριλίου 2020), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The New York Times» <<https://www.nytimes.com/2020/03/20/books/review/hitlers-first-hundred-days-peter-fritzsche.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler’s call to arms: How the Fuhrer had a photographer help him practice his extreme hand gestures and body language» Jennifer Newton (3 Ιουλίου 2014), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «» <<https://www.dailymail.co.uk/news/article-2679618/Hitlers-call-arms-How-Fuhrer-photographer-help-practice-extreme-hand-gestures-body-language.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«YouTube is deleting videos on Nazi history as part of its hate speech crackdown» Silicon Valley (7 Ιουνίου 2020), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «MIT Technology Review» <<https://www.technologyreview.com/2019/06/07/883/youtube-is-deleting-videos-on-nazi-history-as-part-of-its-hate-speech-crackdown/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler-Speech-Rally-1937.04» Marc Johnson (14 Ιουνίου 2016), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Many things Considered» <<http://manythingsconsidered.com/hitler-speech-rally-1937-04/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Adolf Hitler», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Sunday Adelaja’s Blog» <<http://sundayadelajablog.com/fr/top-political-speeches-of-all-time/adolf-hitler/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Rare copy of Hitler's autobiography, 'Mein Kampf', auctioned for USD 13K» (18 Σεπτεμβρίου 2017), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The Economic Times» <<https://economictimes.indiatimes.com/magazines/panache/rare-copy-of-hitlers-autobiography-mein-kampf-auctioned-for-usd-13k/articleshow/60730814.cms>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Holocaust Encyclopedia», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «United States Holocaust Memorial Museum» <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/photo/celebration-of-the-anniversary-of-hitlers-failed-beer-hall-putsch>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Ernst Röhm», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia» <https://en.wikipedia.org/wiki/Ernst_R%C3%B6hm> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«German newspaper publishes top Nazi's letters» Kirsten Grieshaber (26 Ιανουαρίου 2014), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The Washington Times» <<https://m.washingtontimes.com/news/2014/jan/26/german-newspaper-publishes-top-nazis-letters>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Ernst Röhm: The Early Nazi Leader Who Rivalled Hitler - And Was Executed For It» William DeLong (24 Δεκεμβρίου 2018), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «All that's interesting» <<https://allthatsinteresting.com/ernst-rohm>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«The Truth About Hitler's Army: It Was Built on the Backs of Young Nationalists» Rainer Zitelmann (20 Ιουλίου 2020), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The National Interest» <<https://nationalinterest.org/feature/truth-about-hitler%E2%80%99s-army-it-was-built-backs-young-nationalists-165166>> [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουλίου 2020]

«Anschluss and World War II», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Encyclopedia Britannica» <<https://www.britannica.com/place/Austria/Anschluss-and-World-War-II>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Appeasement's Taint Is All in Hindsight» Isaac Chotiner (28 Μαΐου 2008), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The New York Times» <<https://www.nytimes.com/2008/05/25/weekinreview/25chotiner.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«After visiting Hitler's office in Munich, it's clear to me that there are still lessons to be learned» Robert Fisk (17 Οκτωβρίου 2017), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Independent» <<https://www.independent.co.uk/voices/hitler-germany-office-munich-chamberlain-wars-czechoslovakia-lessons-from-the-past-a8004496.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«What Was the Nazi-Soviet Pact and How Did It Affect Poland?» Jessica Redhead (27 Ιουνίου 2018), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «History Hit» <<https://www.historyhit.com/what-was-the-nazi-soviet-pact-and-how-did-it-affect-poland/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hermann Göring», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia» <https://en.wikipedia.org/wiki/Hermann_G%C3%B6ring> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Joseph Goebbels, Setia Nazi Sampai Mati» Randy Wirayudha (7 Ιουνίου 2020), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Historia» <<https://historia.id/politik/articles/joseph-goebbels-setia-nazi-sampai-mati-6anM7>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Why German Soldiers Don't Have to Obey Orders» Erin Blakemore (3 Απριλίου 2019), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «History» <<https://www.history.com/news/why-german-soldiers-dont-have-to-obey-orders>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Poland could ask Germany for over \$900 billion in World War II reparations» (9 Απριλίου 2019), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Kafkadesk» <<https://kafkadesk.org/2019/04/09/poland-could-ask-germany-for-over-900-billion-in-world-war-ii-reparations/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«When Paris Went Dark, The City of Light under German Occupation, 1940-44 by Ronald Rosbottom, book review» Marcus Tanner (24 Ιουλίου 2014), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Independent» <<https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/when-paris-went-dark-the-city-of-light-under-german-occupation-1940-44-by-ronald-rosbottom-book-9626082.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler's Reich» Hamilton Fish Armstrong, ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Foreign Affairs» <<https://www.foreignaffairs.com/articles/germany/1933-07-01/hitlers-reich>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Luftwaffe aces meet Hitler after an awards ceremony at the Berghof, 1944», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Rare Historical Photos» <<https://rarehistoricalphotos.com/luftwaffe-aces-meet-hitler-after-an-awards-ceremony-at-the-berghof-1944/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler as you've never seen him – Unseen photographs attempt to show SOFT side» (31 Μαρτίου 2017), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Express» <<https://www.express.co.uk/news/world/786214/Adolf-Hitler-dogs-animal-lover-photos-soft-side-Nazi-propoganda-Austria>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«1940's Adolf Hitler and Eva Braun in relaxed mood happily pose for an informal photograph during WW2, at The Berghof, Berchtesgaden Obersalzberg Bavaria Germany», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Alamy» <<https://www.alamy.com/1940s-adolf-hitler-and-eva-braun-in-relaxed-mood-happily-pose-for-image152009663.html>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Never-before-seen shots of Adolf Hitler relaxing and meeting leading Nazis found in swastika photo album left in Eva Braun's bedroom» (1 Μαρτίου 2017), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The sun» <<https://www.thesun.co.uk/news/2985140/adolf-hitler-eva-braun-photo-album/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«79 years ago, Hitler picked a fight that may have cost him World War II» Benjamin Brimelow (22 Ιουνίου 2020), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Business Insider» <<https://www.businessinsider.com/operation-barbarossa-invasion-of-soviet-union-cost-germany-wwii-2020-6>> [ημερ. πρόσβασης: 30 Ιουνίου 2020]

«Once Upon a Time in War», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Pinterest» <<https://www.pinterest.es/pin/645774034043749147/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Auschwitz Concentration Camp – True Story of Holocaust», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «discover cracow» <<https://discovercracow.com/blog/auschwitz-concentration-camp/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«The last Jew in Vinnitsa, 1941», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Rare Historical Photos» <<https://rarehistoricalphotos.com/last-jew-vinnitsa-1941/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Americans Are Forgetting About The Holocaust. Here's Why That Matters» Roger Brooks (19 Απριλίου 2018), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wbur» <<https://www.wbur.org/cognoscenti/2018/04/19/millennials-holocaust-knowledge-gap-roger-brooks>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Reinhard Heydrich», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia» <https://en.wikipedia.org/wiki/Reinhard_Heydrich> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Russia and the Holocaust – whose genocide was it anyway?» Ilya Altman (27 Ιανουαρίου 2014), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Open Democracy» <<https://www.opendemocracy.net/en/odr/russia-and-holocaust-whose-genocide-was-it-anyway/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«What if Hitler Had Won World War II?» Mark Grimsley (Οκτώβριος 2007), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «History Net» <<https://www.historynet.com/hitler-won-world-war-ii.htm>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«University includes Rommel quote in email to students» (20 Ιουνίου 2018), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «BBC» <<https://www.bbc.com/news/uk-england-devon-44545160>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler and Rommel» (26 Σεπτεμβρίου 2016), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Weapons and Warfare» <<https://weaponsandwarfare.com/2016/09/26/hitler-and-rommel/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«A Group of German Leaders Tried to Kill Hitler in 1944. Here's Why They Failed» Albinco Hasic (19 Ιουλίου 2019), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Time» <<https://time.com/5629999/operation- Valkyrie-july-plot/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Adolf Hitler and Reichsführer Heinrich Himmler in conversation during a trip to an alpine area of the Reich», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «reddit» <https://www.reddit.com/r/wwiipics/comments/747k5x/adolf_hitler_and_reichsf%C3%BChrer_heinrich_himmler_in/> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Allied advance from Paris to the Rhine», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia»

<https://en.wikipedia.org/wiki/Allied_advance_from_Paris_to_the_Rhine> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Battle of Berlin», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «History lapse» <<https://en.historylapse.org/battle-of-berlin>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«How Hitler Fell: The Battle of Berlin Was the End of Nazi Germany» (8 Δεκεμβρίου 2018), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «The National Interest» <<https://nationalinterest.org/blog/buzz/how-hitler-fell-battle-berlin-was-end-nazi-germany-38272>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Führerbunker», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia» <<https://en.wikipedia.org/wiki/F%C3%BChrerbunker>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler's Suicide and New Research on Nazi Drug Use» Elizabeth Nicholas (28 Απριλίου 2017), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Time» <<https://time.com/4744584/hitler-drugs-blitzed/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Karl Dönitz», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Wikipedia» <https://en.wikipedia.org/wiki/Karl_D%C3%B6nitz> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«Hitler died 73 years ago today — here's how newspapers around the world reacted» Mark Abadi (30 Απριλίου 2018), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Business Insider» <<https://www.businessinsider.com/hitler-death-newspapers-2018-4>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«United Nations», ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «Pinterest» <<https://gr.pinterest.com/pin/292241463313865843/>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

«What Kind Of Person Thinks The Holocaust Didn't Happen, And Why Do They Feel That Way?» Savannah Cox (30 Οκτωβρίου 2019), ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα «All thats interesting» <<https://allthatsinteresting.com/holocaust-deniers/2>> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

2. Ντοκιμαντέρ

«Ναζί: Η Ιστορία Προειδοποιεί», BBC, 2006.

«Η πορεία προς τον Πόλεμο», BBC, 2006.

«Δουνκέρκη», BBC, 2006.

«Ο Πόλεμος του Αιώνα: Όταν ο Χίτλερ πολέμησε τον Στάλιν», BBC, 2006.

«Άουσβιτς: Οι Ναζί και η “Τελική Λύση”», BBC, 2006.

B. Βιβλιογραφία

- Δαμιανός Θ. *Αδόλφος Χίτλερ. Κρυφά Γεγονότα*, Αθήνα χ.χ.
- Καρτιέ Ρ., *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (1939-1942)*, Αθήνα 1995, τ. 1.
- Καρτιέ Ρ., *Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (1942-1945)*, Αθήνα 1995, τ. 2.
- Κολότι Ε., *Ο Χίτλερ και ο ναζισμός*, Αθήνα 2020.
- Λουκάς Ι., *Εθνικοσοσιαλισμός και ελληνισμός*, Αθήνα 1991.
- Μοντζίλι Α., *Ο Στάλιν και η Σοβιετική Αυτοκρατορία*, Αθήνα 2020.
- Ράσελ Ε., *Η μάστιγα του ναζισμού. Τα εγκλήματα πολέμου του Γ' Ράιχ (1939-1945)*, Αθήνα 2007.
- Σεμελέν Ζ., *Ασπλοι απέναντι στον Χίτλερ. Η αντίσταση των πολιτών στην Ευρώπη (1939-1945)*, Αθήνα 1993.
- Σόϊερ Γ., *Σύντροφος Μουσολίνι. Ρίζες και δρόμοι του πρωτογενούς φασισμού*, Αθήνα 1999.
- Συλλογικό έργο, *Η μαύρη βίβλος του νεοναζισμού*, Αθήνα χ.χ.
- Χίτλερ Α., *Ο Αγών μου*, Αθήνα 2006.
- Aly G., *Το λαϊκό κράτος του Χίτλερ*, Αθήνα 2009.
- Bishop C. & Jordan D., *Η ιστορία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η άνοδος και η πτώση του Γ' Ράιχ*, Αθήνα 2009.
- Crevert M., *Η στρατηγική του Χίτλερ 1940-1941. Το βαλκανικό ζήτημα*, Αθήνα 2013.
- David C., *Η Γερμανία του Χίτλερ*, Αθήνα 1966.
- Evans R.J., *Η έλευση του Γ' Ράιχ*, Αθήνα 2013.
- Ferro M., *Οι επτά ηγέτες του πολέμου (1918-1945)*, Αθήνα 2007.
- Ham P., *Ο νεαρός Χίτλερ*, Αθήνα 2018.
- Hernandez J., *Επιχείρηση Βαλκυρία*, Αθήνα 2009.
- Irving D., *Ο πόλεμος του Χίτλερ*, Αθήνα 2003, 2 τ.
- Kershaw I., *Χίτλερ 1889-1936: Ύβρις*, Αθήνα 2002.
- Kershaw I., *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα 2002.

- Longerich P., *Η άγραφη διαταγή. Ο ρόλος του Χίτλερ στην τελική απόφαση*. Αθήνα 2007.
- Lukacs J., *Ο Χίτλερ της ιστορίας*, Αθήνα 1999.
- Mazower M., *Η αυτοκρατορία του Χίτλερ*, Αθήνα 2009.
- Paltrinieri M., Rizzoni G. & Barbaglia E., *Τα υπέρ και τα κατά Χίτλερ*, Αθήνα 1972.
- Paxton R. O., *Η ανατομία του φασισμού*, Αθήνα 2006.
- Rees L., *Το σκοτεινό χάρισμα του Αδόλφου Χίτλερ*, Αθήνα 2016.
- Ryback T.W., *Η βιβλιοθήκη του Χίτλερ*, Αθήνα 2011.
- Snyder T., *Αιματοβαμμένες χώρες. Η Ευρώπη μεταξύ Χίτλερ και Στάλιν*, Αθήνα 2017.
- Tacchi F., *Φασισμός*, Αθήνα 2011.
- Taylor D., *Αδόλφος Χίτλερ*, Αθήνα 2003.
- Trevor-Roper H., *Χίτλερ. Οι τελευταίες μέρες 1945*, Αθήνα 2005.
- Winkler H.A. *Βαϊμάρη. Η ανάπηρη δημοκρατία 1918-1933*, Αθήνα 2011.

Παράρτημα

Χρονολόγιο

- 1889:** Γεννιέται ο Αδόλφος Χίτλερ στο Μπραουνάου αμ Ιν της Αυστρίας.
- 1900:** Γράφεται στο Λύκειο του Λιντς.
- 1905:** Ο Χίτλερ εγκαταλείπει το σχολείο.
- 1907:** Μετακομίζει στη Βιέννη, όπου και απορρίπτεται από την Ακαδημία Καλών Τεχνών.
- 1908:** Απορρίπτεται για δεύτερη φορά από την Ακαδημία Καλών Τεχνών.
- 1909-1913:** Ζει ως άστεγος πουλώντας μικρούς πίνακες.
- 1913:** Μετακομίζει στο Μόναχο της Βαυαρίας, στη νότια Γερμανία.
- 1914:** Ξεσπάει ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Ο Χίτλερ μπαίνει στον Γερμανικό Στρατό. Του απονέμεται ο Σιδηρούς Σταυρός Δεύτερης Τάξης.
- 1918:** Του απονέμεται ο Σιδηρούς Σταυρός Πρώτης Τάξης. Ο Κάιζερ Γουλιέλμος Β΄ παραιτείται και η Γερμανία γίνεται δημοκρατία. Η χώρα συνθηκολογεί, δίνοντας τέλος στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
- 1919:** Ιδρύεται το *Γερμανικό Εργατικό Κόμμα* (DAP) από τον Ντρέξλερ. Η Γερμανία υπογράφει τη *Συνθήκη των Βερσαλλιών*. Ο Χίτλερ μπαίνει στο DAP.
- 1920:** Το DAP αλλάζει όνομα και γίνεται *Εθνικοσοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα* (Ναζιστικό).
- 1921:** Ο Χίτλερ γίνεται ηγέτης του *Ναζιστικού Κόμματος*. Ιδρύει τα SA.
- 1923:** Γαλλικά στρατεύματα καταλαμβάνουν το Ρουρ. Υπερπληθωρισμός στη Γερμανία. Ο Χίτλερ ηγείται του *Πραξικοπήματος της Μπυραρίας*.
- 1924:** Δίκη και καταδίκη του Χίτλερ σε 5ετή φυλάκιση. Υπαγορεύει το βιβλίο του «*Ο Αγών μου*».
- 1925:** Ιδρύονται τα SS, προσωπική φρουρά του Χίτλερ.
- 1928:** Το *Ναζιστικό Κόμμα* κερδίζει 12 έδρες στις εκλογές.
- 1929:** Το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης καταρρέει και αρχίζει η *Μεγάλη Ύφεση*.
- 1930:** Το *Ναζιστικό Κόμμα* κερδίζει 107 έδρες στις εκλογές.
- 1932:** Ο Χίτλερ γίνεται Γερμανός υπήκοος. Βάζει υποψηφιότητα για την προεδρία, αλλά χάνει από τον Πάουλ φον Χίντενμπουργκ. Το Ναζιστικό Κόμμα γίνεται το μεγαλύτερο κόμμα κερδίζοντας 230 έδρες.
- 1933:** Ο Χίτλερ διορίζεται Καγκελάριος της Γερμανίας. Το κτίριο του Ράιχσταγκ πιάνει φωτιά. Εγκρίνεται νόμος που δίνει στον Χίτλερ έκτακτες εξουσίες.

1934: Η *Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών*. Ηγετικά μέλη των SA δολοφονούνται ύστερα από εντολή του Χίτλερ. Ο πρόεδρος Χίντενμπουργκ πεθαίνει και ο Χίτλερ ανακηρύσσεται Φύρερ (ηγέτης) της Γερμανίας.

1935: Ο Χίτλερ αρχίζει να επανεξοπλίζει τη Γερμανία, αφηφώντας τη *Συνθήκη των Βερσαλλιών*. Εξαγγέλλονται οι *Νόμοι της Νυρεμβέργης* κατά των Εβραίων. Ο Ιταλός δικτάτορας Μουσολίνι εισβάλλει στην Αβησσυνία.

1936: Ο Χίτλερ στέλνει στρατό στη Ρηνανία. Αρχίζει ο *Ισπανικός Εμφύλιος Πόλεμος*. Ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι υπογράφουν τον *Άξονα Ρώμης-Βερολίνου*. Ο Χίτλερ συμμαχεί με την Ιαπωνία κατά των Κομμουνιστών.

1937: Ο Χίτλερ σχεδιάζει κρυφά τη χρήση βίας για την κατάκτηση ζωτικού χώρου (*Lebensraum*) στην Αυστρία και στην Τσεχοσλοβακία.

1938: Ο Χίτλερ προσαρτά την Αυστρία στη Γερμανία. Η Γερμανία κατακτά τη Σουδητία. Οι εβραϊκές επιχειρήσεις και συναγωγές δέχονται επίθεση τη *Νύχτα των Κρυστάλλων*.

1939: Η Γερμανία καταλαμβάνει την Τσεχοσλοβακία. Γερμανία και Ε.Σ.Σ.Δ. υπογράφουν το γερμανοσοβιετικό σύμφωνο. Ο Χίτλερ εισβάλλει στην Πολωνία ξεκινώντας τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αγγλία και Γαλλία κηρύττουν τον πόλεμο στη Γερμανία.

1940: Γερμανικά στρατεύματα καταλαμβάνουν τη Δανία, τη Νορβηγία, την Ολλανδία, το Βέλγιο και τη Γαλλία. Η *Luftwaffe* ηττάται από τη *RAF* στη *Μάχη της Βρετανίας*.

1941: Γερμανική εισβολή στην Ε.Σ.Σ.Δ. Ο Χίτλερ κηρύσσει πόλεμο ενάντια στις ΗΠΑ.

1942: Η *Τελική Λύση* τίθεται σε εφαρμογή, ύστερα από τη συνάντηση στο Βανζέε.

1943: Ο Χίτλερ χάνει τη *Μάχη του Στάλινγκραντ*, ενώ οι γερμανικές δυνάμεις απωθούνται στο Κουρσκ.

1944: Απόβαση στη Νορμανδία. Δολοφονική απόπειρα ενάντια στον Χίτλερ. Οι Σοβιετικοί εισβάλουν στη γερμανοκρατούμενη Πολωνία. Αποτυχία της γερμανικής επίθεσης στις Αρδέννες.

1945: Η *Μάχη του Βερολίνου*. Ο Χίτλερ παντρεύεται την Εύα Μπράουν. Αυτοκτονία του Χίτλερ και συνθηκολόγηση της Γερμανίας. Τερματισμός του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Εικόνες

Εικόνα 1: Ο Αδόλφος Χίτλερ σε βρεφική ηλικία

Πηγή: «NY Daily News», «Jeb Bush says he'd kill 'baby Hitler' if he could travel in time», <https://www.tribpub.com/gdpr/nydailynews.com/> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 2: Η Κλάρα Χίτλερ, μητέρα του Αδόλφου Χίτλερ (αριστερά)

Πηγή: «Wikipedia», «Klara Hitler», https://en.wikipedia.org/wiki/Klara_Hitler [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 3: Ο Αλόις Χίτλερ, πατέρας του Αδόλφου Χίτλερ (δεξιά)

Πηγή: «Adolf Hitler», «Timeline of Hitler's life», <https://history-hitler.weebly.com/timeline.html> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 4: Ο Αδόλφος Χίτλερ σε ηλικία 10 ετών (αριστερά)

Πηγή: «Pax on both houses», «If Hitler Had Been Admitted To Art School, World War II Would Not Have Happened», 25 Απριλίου 2014, <http://paxonbothhouses.blogspot.com/2014/04/if-hitler-had-been-admitted-to-art.html> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 5: Πορτραίτο του Χίτλερ από την εποχή που έμενε στην Βιέννη (δεξιά)

Πηγή: «The National Library of Israel», «“Vienna of the Sewers”: A School for Dictators», https://web.nli.org.il/sites/nli/english/library/reading_corner/pages/vienna.aspx [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 6: Ο Αδόλφος Χίτλερ, ανάμεσα στο πλήθος των ανθρώπων που πανηγύριζαν στο Μόναχο για το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Πηγή: «Brewminate», Paul Ham, «The Making of the Führer», 26 Ιουνίου 2018, <https://brewminate.com/the-making-of-the-fuhrer/> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 7: Ο Χίτλερ (πρώτος από δεξιά), με συμπολεμιστές του, κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο
 Πηγή: «The History Place», «Hitler in World War I»,
<https://www.historyplace.com/worldwar2/riseofhitler/warone.htm> [ημερ. πρόσβασης: 22 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 8: Ο Χίτλερ, φορώντας την παραδοσιακή γερμανική ενδυμασία, λίγο μετά την εγγραφή του
 στο Εθνικοσοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα
 Πηγή: «Haaretz», Dina Kraft, «When Did Hitler Start Hating Jews? New Evidence May Change What
 We Know», 16 Φεβρουαρίου 2020, <https://www.haaretz.com/jewish/holocaust-remembrance-day/.premium.MAGAZINE-when-did-hitler-start-hating-jews-new-evidence-may-change-what-we-know-1.8529591> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 9: Ο Άντον Ντρέξλερ, ιδρυτής και πρόεδρος του Εθνικοσοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος. Παραμερίστηκε από τον Χίτλερ, χάνοντας τη δύναμή του.

Πηγή: «The National», Hamish MacPherson, «Lessons learned 100 years after the Nazi party became a mass movement», 5 Ιανουαρίου 2019, <https://www.thenational.scot/news/17336979.lessons-learned-100-years-after-the-nazi-party-became-a-mass-movement/> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 10: Ο Χίτλερ βγάζει λόγο, κατά τα πρώτα του βήματα ως προπαγανδιστής και πολιτικός
Πηγή: «New Statesman», W. W. Crotch, «Early recollections of Adolf Hitler: “Eccentric but quite a pleasant fellow”», 5 Σεπτεμβρίου 2013, <https://www.newstatesman.com/2013/08/eccentric-quite-pleasant-fellow> [ημερ. πρόσβασης: 22 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 11: Οι πρωταίτιοι του *Πραξικοπήματος της Μπυραρίας*. Στο κέντρο ο Λούντεντορφ και στα αριστερά του ο Χίτλερ και ο Ρεμ.

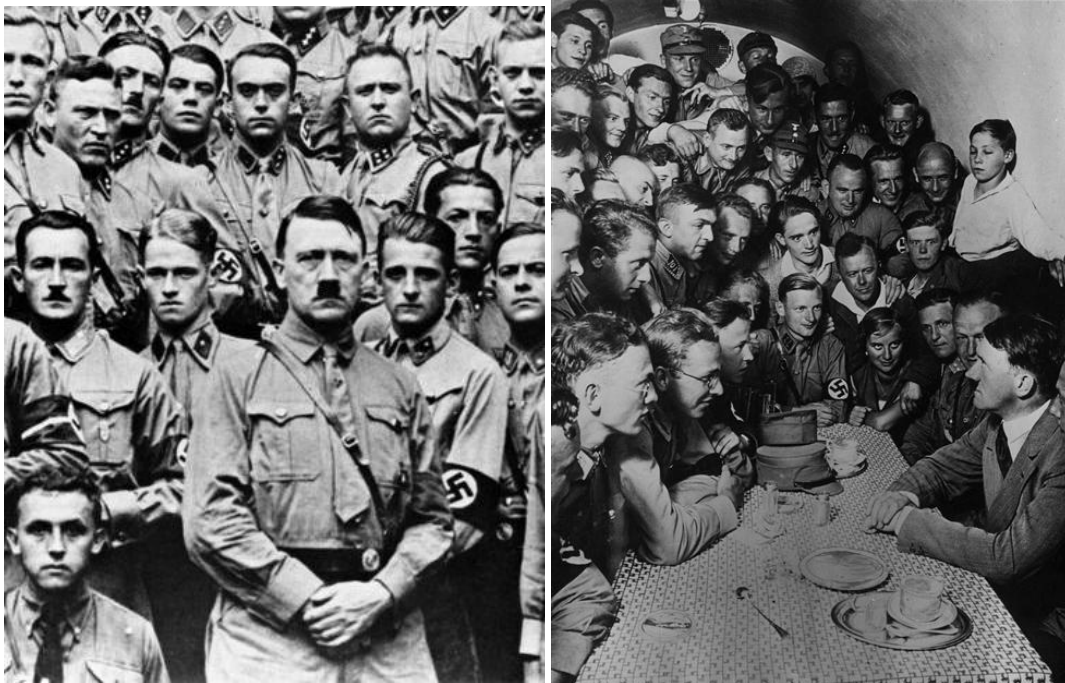
Πηγή: «Famous Trials», Douglas O. Linder, «The Hitler ("Beer Hall Putsch") Trial: An Account», <https://famous-trials.com/hitler/2524-the-hitler-beer-hall-putsch-trial-an-account> [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 12: Ο Χίτλερ βγαίνοντας από το δικαστήριο που τον καταδίκασε σε φυλάκιση, μετά την αποτυχία του *Πραξικοπήματος της Μπυραρίας*, υποδεχόμενος από τα *Τάγματα Εφόδου των SA*
 Πηγή: «The Asian Age», «Adolf Hitler's phone directory put up for auction», 21 Σεπτεμβρίου 2017, <https://www.asianage.com/life/more-features/210917/adolf-hitlers-phone-directory-put-up-for-auction.html> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 13: Ο Χίτλερ, κατά τη διάρκεια της κράτησής του στο φρούριο Λάντσμπεργκ, μετά την αποτυχία του *Πραξικοπήματος της Μπυραρίας*
 Πηγή: «Spiegel», Jan Friedmann, «Flowers for the Führer in Landsberg Prison», 23 Ιουνίου 2010,
[https://www.spiegel.de/consent-a-
 ?targetUrl=https%3A%2F%2Fwww.spiegel.de%2Finternational%2Fgermany%2Fadolf-hitler-s-time-in-jail-flowers-for-the-fuehrer-in-landsberg-prison-a-702159.html&ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F](https://www.spiegel.de/consent-a-?targetUrl=https%3A%2F%2Fwww.spiegel.de%2Finternational%2Fgermany%2Fadolf-hitler-s-time-in-jail-flowers-for-the-fuehrer-in-landsberg-prison-a-702159.html&ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F) [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουνίου 2020]

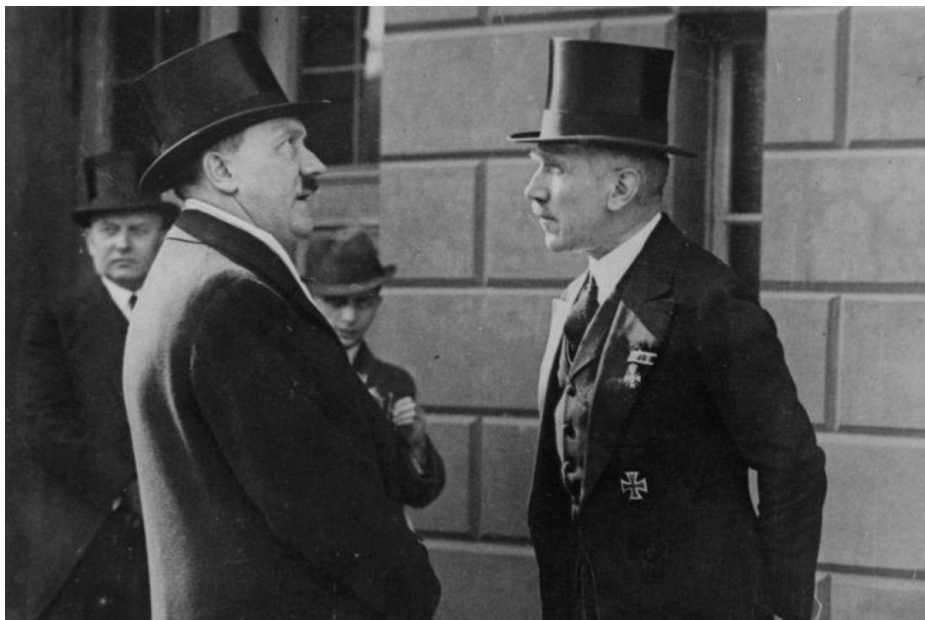

Εικόνα 14: Ο Χίτλερ, μαζί με μέλη των SA, πριν από την κατάληψη της εξουσίας. Οι περισσότεροι θα πέθαιναν κατά τη *Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών*.
 Πηγή: «World War II in color», «Hitler and SA troops»,
http://www.ww2incolor.com/german_leadership/EuH_44_1%23.html [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 15: Η Γκέλι Ράουμπαλ, ανιψιά του Χίτλερ. Αυτοκτόνησε στο διαμέρισμα του Χίτλερ, με πολλούς να ισχυρίζονται ότι την δολοφόνησε.

Πηγή: https://hu.wikipedia.org/wiki/Angela_Raubal

Εικόνα 16: Ο Χίτλερ και ο Πάπεν, σε συνάντηση έξω από την κατοικία του προέδρου Χίντενμπουργκ

Πηγή: «Bloomberg», Leonid Bershidsky, «Nazi Memorabilia Is Selling, But Who Is Buying?» 21 Νοεμβρίου 2019, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-11-21/who-bought-hitler-s-top-hat-the-public-has-a-right-to-know> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 17: Ο Χίτλερ σφίγγει το χέρι του προέδρου Χίντενμπουργκ. Ο γηραιός πρόεδρος προσπάθησε να σταματήσει την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, χωρίς όμως αποτέλεσμα.
 Πηγή: «Wikipedia», «Day of Potsdam», https://en.wikipedia.org/wiki/Day_of_Potsdam [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

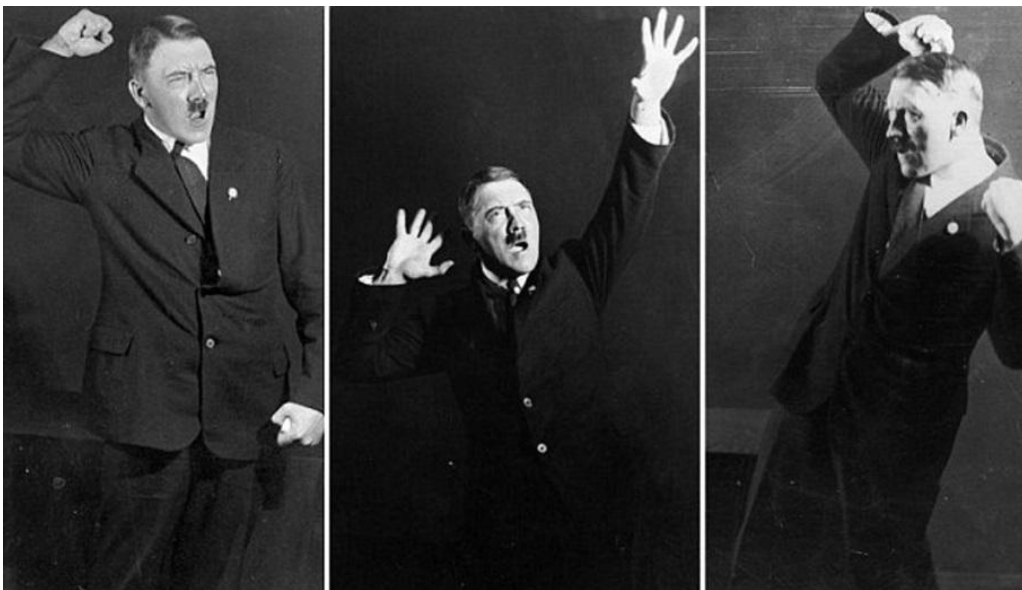

Εικόνα 18: Ο Χίτλερ, ύστερα από την κατάληψη της εξουσίας
 Πηγή: «Biography», «Adolf Hitler Biography», 27 Μαΐου 2020,
<https://www.biography.com/dictator/adolf-hitler> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 19: Ο Χίτλερ, αντικείμενο λατρείας από τους οπαδούς του, ύστερα από την κατάκτηση του αξιώματος του Καγκελάριου

Πηγή: «The New York Times», Peter Fritzsche, «How Hitler Transformed a Democracy Into a Tyranny», 5 Απριλίου 2020, <https://www.nytimes.com/2020/03/20/books/review/hitlers-first-hundred-days-peter-fritzsche.html> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 20: Ο Χίτλερ, εξασκώντας ρητορικές πόζες, πριν από ομιλία του

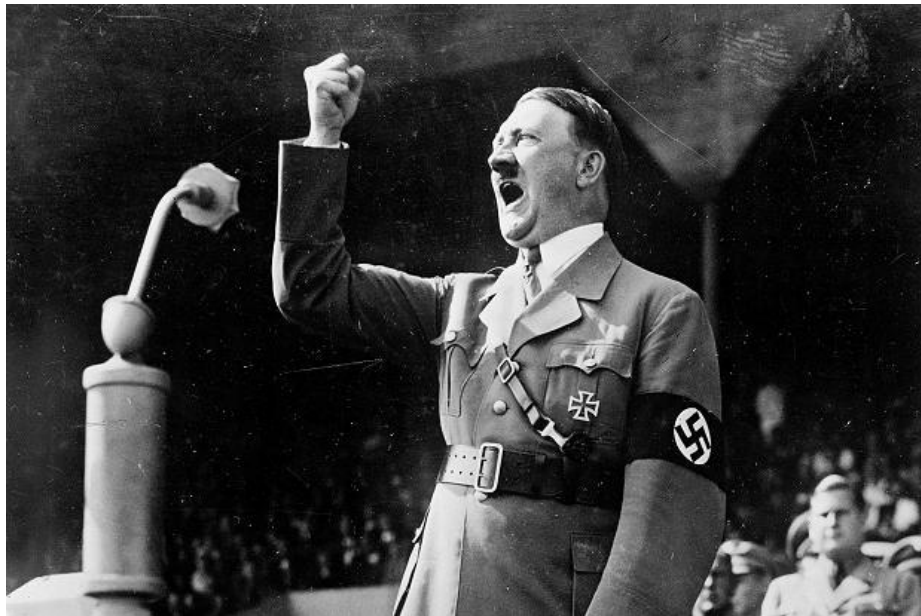
Πηγή: «Daily Mail», Jennifer Newton, «Hitler's call to arms: How the Fuhrer had a photographer help him practice his extreme hand gestures and body language», 3 Ιουλίου 2014, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2679618/Hitlers-call-arms-How-Fuhrer-photographer-help-practice-extreme-hand-gestures-body-language.html> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 21: Ο Χίτλερ σε προπαγανδιστική ομιλία στο Βερολίνο το 1935

Πηγή: «MIT Technology Review», Silicon Valley, «YouTube is deleting videos on Nazi history as part of its hate speech crackdown», 7 Ιουνίου 2020,

<https://www.technologyreview.com/2019/06/07/883/youtube-is-deleting-videos-on-nazi-history-as-part-of-its-hate-speech-crackdown/> [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 22: Ο Χίτλερ σε ομιλία του σε συγκέντρωση του Ναζιστικού Κόμματος στη Νυρεμβέργη. Η ρητορική του δεινότητα είναι έκδηλη.

Πηγή: «Sunday Adelaja's Blog», «Adolf Hitler», <http://sundayadelajablog.com/fr/top-political-speeches-of-all-time/adolf-hitler/> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 23: Ο Έρνστ Ρεμ, αρχηγός των SA και θύμα των εκκαθαρίσεων κατά τη *Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών* (αριστερά)

Πηγή: «Wikipedia», «Ernst Röhm», https://en.wikipedia.org/wiki/Ernst_R%C3%B6hm [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 24: Ο Χάινριχ Χίμλερ, αρχηγός των *Waffen SS* και της *Γκεστάπο* (δεξιά)

Πηγή: «Washington times», <https://m.washingtontimes.com/news/2014/jan/26/german-newspaper-publishes-top-nazis-letters/> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 25: Ο Χίτλερ και ο Ρεμ συνομιλούν. Παρά τη στενή συνεργασία τους, ο Χίτλερ δε δίστασε να τον εξοντώσει όταν έπρεπε.

Πηγή: «All that's interesting», William DeLong, «Ernst Röhm: The Early Nazi Leader Who Rivalled Hitler - And Was Executed For It», 24 Δεκεμβρίου 2018, <https://allthatsinteresting.com/ernst-rohm> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

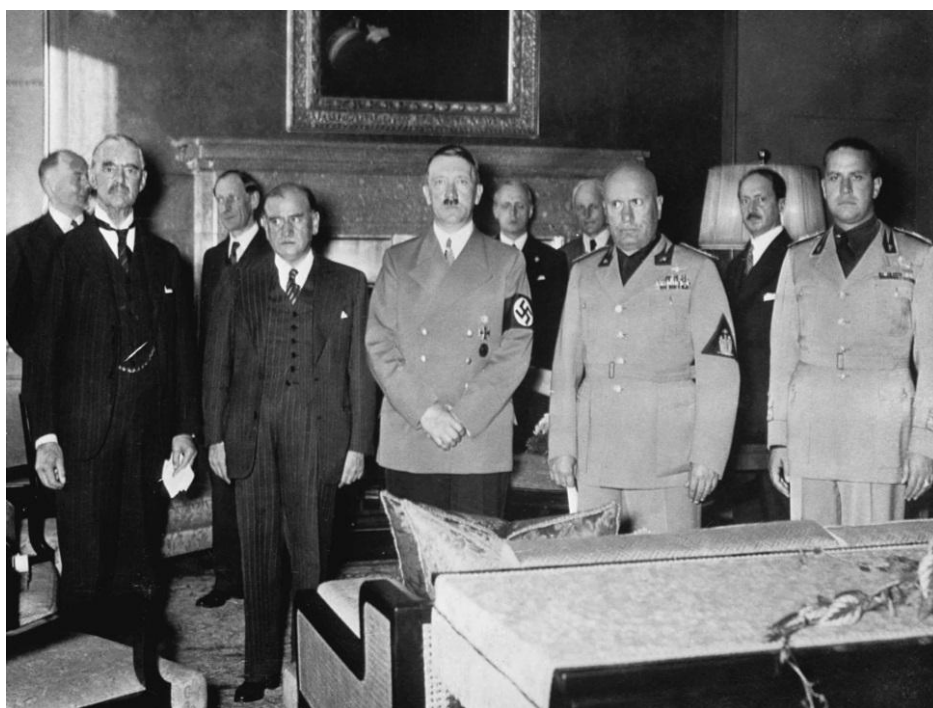
Εικόνα 26: Βερολινέζοι παρατηρούν το φλεγόμενο Ράιχσταγκ. Τον εμπρησμό του Ράιχσταγκ χρησιμοποίησε ο Χίτλερ για να λάβει έκτακτες εξουσίες και να μετατραπεί σε δικτάτορα.
 Πηγή: «Encyclopedia», <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-reichstag-fire>, [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 27: Γερμανοί πολίτες παρατηρούν σπασμένες βιτρίνες από εβραϊκά καταστήματα, ύστερα από τη *Νύχτα των Κρυστάλλων*
 Πηγή: «Encyclopedia», <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-night-of-broken-glass>, [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 28: Ο Χίτλερ χαιρετίζει ναζιστικά τα στρατεύματά του, ύστερα από την προσάρτηση της Αυστρίας
 Πηγή: «Encyclopedia Britannica», «Anschluss and World War II»,
<https://www.britannica.com/place/Austria/Anschluss-and-World-War-II> [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 29: Ο Χίτλερ κατά τη διάρκεια των συνομιλιών στη *Συνδιάσκεψη του Μονάχου*. Μαζί του ο Μουσολίνι και ο Τσόμπερλεν.

Πηγή: «Independent», Robert Fisk, «After visiting Hitler's office in Munich, it's clear to me that there are still lessons to be learned», 17 Οκτωβρίου 2017, <https://www.independent.co.uk/voices/hitler-germany-office-munich-chamberlain-wars-czechoslovakia-lessons-from-the-past-a8004496.html>
 [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 30: Η υπογραφή του *Συμφώνου Ρίμπεντροπ-Μολότοφ*. Δίπλα από τους δύο Υπουργούς Εξωτερικών, ο Στάλιν περιχαρής.

Πηγή: «History Hit», Jessica Redhead, «What Was the Nazi-Soviet Pact and How Did It Affect Poland?», 27 Ιουνίου 2018, <https://www.historyhit.com/what-was-the-nazi-soviet-pact-and-how-did-it-affect-poland/> [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 31: Ο Χερμαν Γκαίριγκ, αρχηγός της *Luftwaffe*

Πηγή: «Wikipedia», «Hermann Göring», https://en.wikipedia.org/wiki/Hermann_G%C3%B6ring [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 32: Ο Τζόσεφ Γκαίμπελς, Υπουργός προπαγάνδας του Ράιχ

Πηγή: «Historia», «Joseph Goebbels, Setia Nazi Sampai Mati» Randy Wirayudha, 7 Ιουνίου 2020, <https://historia.id/politik/articles/joseph-goebbels-setia-nazi-sampai-mati-6anM7> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 33: Ο Χίτλερ, μαζί με μέλη του επιτελείου του, ενώ ενημερώνεται για τις κινήσεις του Γερμανικού Στρατού, κατά την εισβολή στην Πολωνία. Στα δεξιά του, βρίσκεται ο Χίμλερ.
 Πηγή: «History», Erin Blakemore, «Why German Soldiers Don't Have to Obey Orders», 3 Απριλίου 2019, <https://www.history.com/news/why-german-soldiers-dont-have-to-obey-orders> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

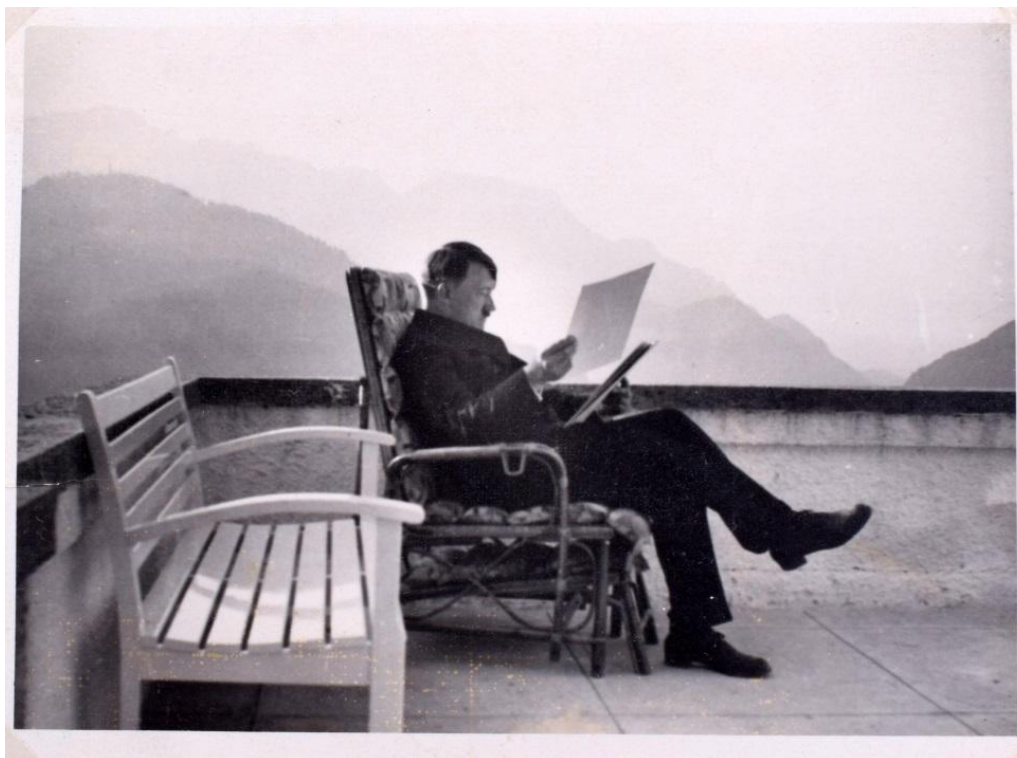
Εικόνα 34: Ο Χίτλερ στο Παρίσι, μετά τη νίκη του επί της Γαλλίας, το 1940
 Πηγή: «Independent», Marcus Tanner, «When Paris Went Dark, The City of Light under German Occupation, 1940-44 by Ronald Rosbottom, book review», 24 Ιουλίου 2014, <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/when-paris-went-dark-the-city-of-light-under-german-occupation-1940-44-by-ronald-rosbottom-book-9626082.html> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 35: Ο Χίτλερ υποδέχεται πιλότους της *Luftwaffe* στο σπίτι του στο Μπέργκοφ
 Πηγή: «Rare Historical Photos», «Luftwaffe aces meet Hitler after an awards ceremony at the Berghof, 1944», <https://rarehistoricalphotos.com/luftwaffe-aces-meet-hitler-after-an-awards-ceremony-at-the-berghof-1944/> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 36: Ο Χίτλερ και η Εύα Μπράουν
 Πηγή: «Alamy», «1940's Adolf Hitler and Eva Braun in relaxed mood happily pose for an informal photograph during WW2, at The Berghof, Berchtesgaden Obersalzberg Bavaria Germany», <https://www.alamy.com/1940s-adolf-hitler-and-eva-braun-in-relaxed-mood-happily-pose-for-image152009663.html> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 37: Ο Χίτλερ διαβάζει κάποια στρατιωτική αναφορά για την Επιχείρηση Μπαρμπαρόσα
 Πηγή: «The sun», «Never-before-seen shots of Adolf Hitler relaxing and meeting leading Nazis found in swastika photo album left in Eva Braun's bedroom», 1 Μαρτίου 2017, <https://www.thesun.co.uk/news/2985140/adolf-hitler-eva-braun-photo-album/> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 38: Δύο Γερμανοί πεζικάριοι, κατά τα πρώτα στάδια της Επιχείρησης Μπαρμπαρόσα
 Πηγή: «Business Insider», Benjamin Brimelow, «79 years ago, Hitler picked a fight that may have cost him World War II», 22 Ιουνίου 2020, <https://www.businessinsider.com/operation-barbarossa-invasion-of-soviet-union-cost-germany-wwii-2020-6> [ημερ. πρόσβασης: 30 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 39: Εβραίος, λίγο πριν εκτελεστεί από μέλος των *Waffen SS*. Η φυλετική και ρατσιστική πολιτική του Χίτλερ, έφτασε στο αποκορύφωμά της με την εξόντωση των Εβραίων στα κατεχόμενα από το Ράιχ εδάφη.

Πηγή: «Rare Historical Photos», «The last Jew in Vinnitsa, 1941»,
<https://rarehistoricalphotos.com/last-jew-vinnitsa-1941/> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 40: Ο Ράινχαρντ Χάιντριχ, ο εμπνευστής και κύριος εκφραστής της *Τελικής Λύσης* απέναντι στο εβραϊκό ζήτημα

Πηγή: «Wikipedia», «Reinhard Heydrich», https://en.wikipedia.org/wiki/Reinhard_Heydrich [ημερ. πρόσβασης: 23 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 41: Η είσοδος του στρατοπέδου εξόντωσης του Άουσβιτς. Φαίνεται η επιγραφή που σημαίνει «Η δουλειά απελευθερώνει».

Πηγή: «Open Democracy», Ilya Altman, «Russia and the Holocaust – whose genocide was it anyway?» 27 Ιανουαρίου 2014, <https://www.opendemocracy.net/en/odr/russia-and-holocaust-whose-genocide-was-it-anyway/> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 42: Χάρτης με τα κυριότερα στρατόπεδα συγκέντρωσης και εξόντωσης
Πηγή: «Discover Cracow», <https://discovercracow.com/blog/auschwitz-concentration-camp/> [ημερ. πρόσβασης: 27 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 43: Η ομιλία του Χίτλερ στο Ράιχσταγκ κατά την οποία κήρυξε τον πόλεμο στις ΗΠΑ
 Πηγή: «History Net», Mark Grimsley, «What if Hitler Had Won World War II?» Οκτώβριος 2007,
<https://www.historynet.com/hitler-won-world-war-ii.htm> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 44: Ο Χίτλερ, με τον αγαπημένο του στρατάρχη, Έρβιν Ρόμελ
 Πηγή: «BBC», «University includes Rommel quote in email to students», 20 Ιουνίου 2018,
<https://www.bbc.com/news/uk-england-devon-44545160> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 45: Ο Χίτλερ δείχνει στον Μουσολίνι τα απομεινάρια της αίθουσας συνεδριάσεων ύστερα από την δολοφονική απόπειρα της 20^{ης} Ιουλίου 1944 εναντίον του
 Πηγή: «Time», Albinco Hasic, «A Group of German Leaders Tried to Kill Hitler in 1944. Here's Why They Failed» 19 Ιουλίου 2019, <https://time.com/5629999/operation- Valkyrie-july-plot/> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 46: Ο Χίτλερ σε περίπατο με τον Χίμλερ κατά τα τελευταία στάδια του πολέμου.
 Το γήρας και η κούραση είναι εμφανή.
 Πηγή: «Reddit», «Adolf Hitler and Reichsführer Heinrich Himmler in conversation during a trip to an alpine area of the Reich»,
https://www.reddit.com/r/wwiipics/comments/747k5x/adolf_hitler_and_reichsf%C3%BChrer_heinrich_himmler_in/ [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 47: Στρατιώτες του Κόκκινου Στρατού, προσπερνούν το πτώμα Γερμανού στρατιώτη κατά τη διάρκεια της *Μάχης του Βερολίνου*
 Πηγή: «History lapse», «Battle of Berlin», <https://en.historylapse.org/battle-of-berlin> [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 48: Το καταφύγιο του Χίτλερ κάτω από την Καγκελαρία του Ράιχ.
 Εδώ ο δικτάτορας έζησε τις τελευταίες μέρες του.
 Πηγή: «Wikipedia», «Führerbunker», <https://en.wikipedia.org/wiki/F%C3%BChrerbunker> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 49: Ο Χίτλερ συγχαίρει μέλος της *Χιτλερικής Νεολαίας*. Είναι η τελευταία φωτογραφία του ναζιστή δικτάτορα, στην οποία φαίνεται το γήρας του. Μετά από μερικές μέρες αυτοκτόνησε.

Πηγή: «Time», Elizabeth Nicholas, «Hitler's Suicide and New Research on Nazi Drug Use», 28 Απριλίου 2017, <https://time.com/4744584/hitler-drugs-blitz/> [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 50: Ο Ναύαρχος Κάρλ Νταίνιτς, διάδοχος του Χίτλερ

Πηγή: «Wikipedia», «Karl Dönitz», https://en.wikipedia.org/wiki/Karl_D%C3%B6nitz [ημερ. πρόσβασης: 21 Ιουνίου 2020]

PARIS EDITION

EXTRA THE STARS AND STRIPES EXTRA

Daily Newspaper of U.S. Armed Forces in the European Theater of Operations
Vol. 1—No. 279 11c. Wednesday, May 2, 1945

HITLER DEAD

Fuehrer Fell at CP, German Radio Says; Doenitz at Helm, Vows War Will Continue

German radio announced last night that Adolf Hitler had died. Gen. Karl Doenitz, former commander-in-chief of the German Navy, has succeeded him as ruler of the Reich, the radio announcer went on.

The state made a radio speech immediately after the announcement, Doenitz said, and declared that Germany would continue to wage war. His statement opened peace negotiations which had been proposed for more than a week in all world capitals.

The announcement did not give any details of how the Reich Fuehrer died. The news was broadcast after solemn Wagnerian music, including "Fidelio of the Gods," was played.

"In ten minutes you will hear a solemn and important message to the German people. We are now going to play a message of Pope Pius XII's speech 'Miserere'." Finally, the report of Hitler's death was given.

Hitler's death came three days after his last radio address. Benito Mussolini of Italy, was killed by Italian partisans near the village of Caserta on Lake Como.

Doenitz, in his speech, said that Hitler "had fallen in the command post" while planning a counter-attack to be sent to the Black Sea coast as the final desperate effort to end the war.

(Continued on Page A)

Churchill Hints Peace Is at Hand

WASHINGTON, May 2 (AP)—Prime Minister Winston Churchill today hinted that peace is at hand, saying that the German announcement that Adolf Hitler had died was "a great relief to the world."

Churchill said that the German announcement was "a great relief to the world" and that he hoped that the German people would be able to live in peace.

He said that he had been told that the German people were "very tired" and that they were "ready to accept peace."

Churchill said that he had been told that the German people were "very tired" and that they were "ready to accept peace."

He said that he had been told that the German people were "very tired" and that they were "ready to accept peace."

The announcement did not give any details of how the Reich Fuehrer died. The news was broadcast after solemn Wagnerian music, including "Fidelio of the Gods," was played.

"In ten minutes you will hear a solemn and important message to the German people. We are now going to play a message of Pope Pius XII's speech 'Miserere'." Finally, the report of Hitler's death was given.

Hitler's death came three days after his last radio address. Benito Mussolini of Italy, was killed by Italian partisans near the village of Caserta on Lake Como.

Doenitz, in his speech, said that Hitler "had fallen in the command post" while planning a counter-attack to be sent to the Black Sea coast as the final desperate effort to end the war.

(Continued on Page A)

Εικόνα 51: Πρωτοσέλιδο από την εφημερίδα των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, που αναφέρει ότι ο Χίτλερ πέθανε

Πηγή: «Business Insider», Mark Abadi, «Hitler died 73 years ago today - here's how newspapers around the world reacted», 30 Απριλίου 2018, <https://www.businessinsider.com/hitler-death-newspapers-2018-4> [ημερ. πρόσβασης: 25 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 52: Η πόλη της Βαρσοβίας σε ερείπια. Την ίδια τύχη είχαν και οι περισσότερες πόλεις της Ευρώπης. Μία εικόνα που συνοψίζει την καταστροφή που προξένησε ο Χίτλερ.

Πηγή: «Pinterest», «United Nations», <https://gr.pinterest.com/pin/292241463313865843/> [ημερ. πρόσβασης: 22 Ιουνίου 2020]

Εικόνα 53: Τα τραγικά αποτελέσματα της δικτατορίας του Χίτλερ.

Σειρές από πτώματα Εβραίων, σε δάσος έξω από το Άουσβιτς.

Πηγή: «All thats interesting», Savannah Cox, «What Kind Of Person Thinks The Holocaust Didn't Happen, And Why Do They Feel That Way?» 30 Οκτωβρίου 2019, <https://allthatsinteresting.com/holocaust-deniers/2> [ημερ. πρόσβασης: 15 Ιουνίου 2020]

Περίληψη

Ο Αδόλφος Χίτλερ γεννήθηκε στο Μπραουνάου αμ Ιν στις 20 Απριλίου 1889. Είχε μία ήρεμη παιδική και εφηβική ηλικία, με εξαίρεση τους καυγάδες με τον πατέρα του. Έζησε στη Βιέννη και στο Μόναχο, ενώ πολέμησε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Μετά τον πόλεμο, ασχολήθηκε με την πολιτική ως πρόεδρος του Ναζιστικού Κόμματος, ενώ ύστερα από την αποτυχία του *Πραξικοπήματος της Μπυραρίας*, αγωνίστηκε για να καταλάβει την εξουσία στη Γερμανία με νόμιμα μέσα. Το κατάφερε το 1933, δημιουργώντας ένα ρατσιστικό κράτος. Κυβέρνησε αυταρχικά και οδήγησε τη χώρα στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και στην ήττα. Αυτοκτόνησε στο Βερολίνο στις 30 Απριλίου 1945, με το *Ολοκαύτωμα* και την καταστροφική διακυβέρνησή του, να βαραίνουν ακόμα και σήμερα την ανθρωπότητα.